

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA KRAJINSKO ARHITEKTURO

Eva PROSEN

**PREUREDITEV BLEJSKEGA MESTNEGA
SREDIŠČA ZA POTREBE TURIZMA**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA KRAJINSKO ARHITEKTURO

Eva PROSEN

**PREUREDITEV BLEJSKEGA MESTNEGA SREDIŠČA ZA
POTREBE TURIZMA**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**REARANGMENT OF URBAN CENTER AT LAKE BLED
FOR THE NEEDS OF TOURISM**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2009

Diplomsko delo je zaključek Univerzitetnega študija krajinske arhitekture. Opravljeno je bilo na Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Diplomsko delo je odobrila študijska komisija Oddelka za krajinsko arhitekturo in za mentorja imenovala prof. dr. Davorina Gazvoda in za recenzentko doc. dr. Tatjano Capuder Vidmar.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. Alojzij Drašler
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo

Član: prof. dr. Davorin Gazvoda
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo

Član: doc. dr. Tatjana Capuder Vidmar
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo

Datum zagovora:

Delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Eva Prosen

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	UKD 711.455:504.03:338.483.13(497.4 Bled)(043.2)
KG	Krajinska arhitektura/turistična infrastruktura/Bled/kulturna in naravna dediščina/turizem
AV	PROSEN, Eva
SA	GAZVODA, Davorin (mentor)
KZ	SI-1000, Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo
LI	2009
IN	PREUREDITEV BLEJSKEGA MESTNEGA SREDIŠČA ZA POTREBE TURIZMA
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	XIII, 98, [4] str., 3 pregl., 146 sl., 4 pril., 67 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	Diplomsko delo obravnava razvojne možnosti Bleda in ponuja takšno rešitev preoblikovanja turistične infrastrukture, ki temelji na oblikovanju prepoznavne vizualne identitete, ob tem ohranjanja naravno in kulturno dediščino, ter omogoča trajnostni razvoj tega območja. Na podlagi hipoteze tega diplomskega dela bi s preureditvijo neprimernih območij in celovitim konceptom ureditve območja Bleda bistveno pripomogli k izboljšanju bivalnega prostora za lokalne prebivalce in hkrati ponudili turistom višji nivo kulturnega in športno-rekreacijskega programa. Pri utemeljevanju rešitve delo upošteva turistične trende, ki veljajo za evropski in slovenski prostor, ter na podlagi kvalitetnih primerov iz tujine, predstavlja možni razvoj turizma, ki temelji tudi na ohranjanju naravnih in kulturnih značilnosti prostora. V prvem delu je definiran glavni pojem » <i>turistična infrastruktura</i> ,« ki orisuje zgodovinski razvoj tega prostora ter predstavlja današnje stanje tega prostora. Analiza glavnih prenočitvenih ponudnikov, med katere uvrščamo predvsem hotelske komplekse, služi pri nadaljnjem oblikovanju celostnega koncepta ureditve prostora. Ugotovitve, ki so navedene v prvem, splošnem in analitičnem, delu se v drugem, bolj praktičnem, delu uporabijo v konkretnem primeru preureditve blejskega mestnega središča. Rešitev ponuja vzpostavitev boljše povezave središča z zaledjem na način preurejanja prometne infrastrukture ter s prestrukturiranjem obstoječe turistične ponudbe, ki ponuja zanimivejše turistične programe s poudarkom na kulturnih, izobraževalnih in športno-rekreativnih aktivnostih.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Dn
DC UDC 711.455:504.03:338.483.13(497.4 Bled)(043.2)
CX Landscape architecture/turist infrastructure/Bled/cultural and natural heritage/tourism
AU PROSEN, Eva
AA GAZVODA, Davorin (supervisor)
PP SI-1000, Ljubljana, Jamnikarjeva 101
PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Landscape Architecture
PY 2009
TI REARANGMENT OF URBAN CENTER AT LAKE BLEED FOR THE NEEDS OF TOURISM
DT Graduation Thesis (University studies)
NO XIII, 98, [4] p., 3 tab., 146 fig., 4 ann., 67 ref.
LA sl
AL sl/en
AB Graduation Thesis considers development opportunities of the town of Bled and offers proposal for redevelopment of current tourism infrastructure. Proposal defines a new unique visual identity of the area, where natural identity and cultural habits of this region are introduced, as one of the most important elements of urban design concept. Hypothesis includes integrated approach in redevelopment of inappropriate areas, which results in increased quality of living space for local residents. Tourism services are brought to higher levels, offering tourists and visitors better cultural and recreational activities. Thesis is supported with the elements of the most recent global trends in tourism industry, evidenced for broader European and Slovenian region. The work also refers to some international cases, where tourism, in unique nationally important region, has been developed in the scope of unique nature and belonging culture of inhabitants. First part defines "tourism infrastructure," and depicts historical development of the region, as well as the present situation of its infrastructure. Analysis of the most important hotels, motels and other overnight providers is used in the new integrated design of the urban area. Conclusion of this general and analytical part also serves as the basics in the second part of the Thesis. The later focuses on redevelopment of the urban centre of Bled. Conclusion offers better connection of the city centre with the surrounding distant areas. This is achieved trough reconstruction of the present traffic system and with rearrangement of the current tourism infrastructure. Tourism services are brought closer to the visitors, offering programs that are emphasizing on cultural, educational and recreational activities.

KAZALO VSEBINE

Ključna dokumentacijska informacija	III
Key words documentation	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	VII
Kazalo slik	VIII
Kazalo prilog	XIII
1 UVOD.....	1
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA	1
1.2 NAMEN NALOGE	2
1.3 CILJ DIPLOMSKE NALOGE	3
1.4 HIPOTEZA.....	3
1.5 METODE DELA	4
2 TURIZEM KOT GOSPODARSKA DEJAVNOST	5
2.1 TURIZEM V EVROPI	5
2.1.1 Značilnosti povpraševanja	5
2.1.2 Značilnosti ponudbe	6
2.2 TURIZEM V SLOVENIJI.....	6
3 VPLIV RAZVOJA TURIZMA NA PROSTOR	8
3.1 NAČELA TRAJNOSTI TER KULTURNI IN SONARAVNI TURIZEM	9
3.2 UMEŠČANJE TURISTIČNIH OBJEKTOV V PROSTOR	10
3.3 TURISTIČNI OBJEKTI IN OHRANJANJE KRAJINE	11
4 POMEN OBALE PRI PRENOVI MEST.....	12
4.1 TRENDI V PRENOVI VODNIH OBREŽIJ	12
4.2 PREGLED PRIMEROV UREJANJA OBALNIH OBMOČIJ	13
4.2.1 Jezero Louise v Kanadi	14
4.2.2 Jezero Orta v Italiji	19
5 PROSTORSKE ZNAČILNOSTI ŠIRŠEGA OBRAVNAVANEGA OBMOČJA .	23
5.1 GEOMORFOLOGIJA IN TOPOLOGIJA	24
5.2 GEOLOGIJA.....	24
5.3 HIDROLOGIJA	24
5.4 VEGETACIJA.....	25
5.5 ZAVAROVANA OBMOČJA V OBČINI BLED.....	26
5.5.1 Naravna dediščina	26
5.5.2 Kulturna dediščina	29
5.6 RABA TAL	31
5.7 OBSTOJEČA PROMETNA UREDITEV NA BLEDU	33
5.8 VIZUALNE ZNAČILNOSTI PROSTORA.....	36
5.8.1 Dominante v prostoru	37

6 ZGODOVINA RAZVOJA BLEJSKEGA TURIZMA.....	39
6.1 RAZVOJ TURISTIČNE INFRASTRUKTURE NA BLEDU.....	41
6.2 POČITNIŠKE VILE IN PRENOČIŠČA.....	44
6.3 HOTELI IN PENZIONI	46
6.4 ANALIZA GLAVNIH PRENOČITVENIH PONUDNIKOV	56
6.5 TURISTIČNA PONUDBA	66
6.5.1 Športni objekti na Bledu	66
6.5.2 Kulturni objekti	70
6.5.3 Zabavišni objekti	71
6.5.4 Druge dejavnosti.....	72
7 VIZIJA DOLGOROČNEGA RAZVOJA TURIZMA.....	74
7.1 STRATEGIJA NADALJNJEGA PROMETNEGA RAZVOJA.....	75
8 PREDLOG UREJANJA OBMOČJA BLEJSKEGA MESTNEGA SREDIŠČA..	77
8.1 PREDLOG UREJANJA ŠIRŠEGA OBMOČJA BLEDA.....	80
8.1.1 Prometna ureditev na Bledu	82
8.2 PREDLOG UREJANJA OBMOČJA BLEJSKEGA MESTNEGA SREDIŠČA ...	85
8.2.1 Opis programskih vsebin	88
9 SKLEP	90
10 POVZETEK	92
11 VIRI IN LITERATURA	93
11.1 CITIRANI VIRI	93
11.2 OSTALA LITERATURA	98

ZAHVALE

PRILOGE

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Prihodi turistov na Bledu po vrstah nastanitvenih objektov, letno (SURS, 2008)	7
Preglednica 2: Prenočitve turistov na Bledu po vrstah nastanitvenih objektov, letno (SURS, 2008)	7
Preglednica 3: Pregled blejskih hotelov po kategorijah	56

KAZALO SLIK

Slika 1:	Zgornji del slike ponazarja turistično privlačno Blejsko jezero z neustrezno umestitvijo hotelskih objektov in slabim oblikovanjem odprtega prostora, ki je uničila privlačnost prostora ter izpodrinila možnost razvoja javne turistične ponudbe.	2
Slika 2:	Blejsko jezero z otokom, skalna pečina z gradom in gore v zaledju.	3
Slika 3:	Prikaz goste zazidave obalnega pasu v središču Bleda je pravi kontrast idilični podobi na levi sliki.	3
Slika 4:	Značilen turističen motiv: cerkev Sv. Janeza z mostom (Bohinj..., 2008).	11
Slika 5:	Bohinjsko jezero s silhueto gora v ozadju	11
Slika 6:	Satelitski prikaz območja Louise kjer je jasno vidnim mestnim središčem Louise v zaledju jezera (Google maps..., 2009).	14
Slika 7:	Nacionalni park Banff se uvršča med vodilne Kanadske turistične destinacije za domače in tuje goste (Canada areas..., 2009).	14
Slika 8:	Jezero Louise je najbolj popularna turistična atrakcija v nacionalnem parku (Banff Lake..., 2009).	14
Slika 9:	Urejen prostor med hotelskim objektom in jezerom prikazuje primerno urejeno prostor z leseno sprehajalno potjo ob jezeru, urejenimi razglednimi točkami in prostori za posedanje, sprostitvev (Lake Louise..., 2009).	15
Slika 10:	Jezero Louise z priljubljenim hotelskim kompleksom ob obali (Canada areas..., 2009).	16
Slika 11:	Priljubljena oblika rekreacijske dejavnosti na jezeru Louis je vožnja s čolni (Trans..., 2009).	16
Slika 12:	Prostor med hotelom in jezerom je parkovno urejen in ponuja različne oblike zadrževanja in druženja tako za goste hotela kot tudi za obiskovalce (Canada areas..., 2009).	16
Slika 13:	Na obali jezera Louise je urejena izposojevalnica čolnov (Canada areas..., 2009).	16
Slika 14:	Karta prikazuje glavne prostorske dejavnosti na območju Louise (Discover..., 2009).	17
Slika 15:	Slika prikazuje območja hotelskih kompleksov na območju Louise (Banff national ..., 2009).	17
Slika 16:	Slika prikazuje coning območja Louise, na katerem so označene različne oblike varovanja območja (Roulet in Latourelle, 2007: 108).	18
Slika 17:	Satelitski prikaz območja jezera Orta na severnem delu Italije (Google maps..., 2009).	19
Slika 18:	Najbolj značilna fotografija pri opisovanju jezera Orta na severnem delu Italije (Lago d'orta..., 2009).	20
Slika 19:	Otok sredi jezera ter mesto San Giulio v ozadju (Living lakes..., 2009).	20
Slika 20:	Glavni trg v mestu San Giulio (Living lakes..., 2009).	21
Slika 21:	Trg ob obali jezera Orta (Orta the..., 2009).	21
Slika 22:	Ulice v mestnem središču San Giulio predstavljajo živahen utrip mestnega dogajanja (Orta the..., 2009).	21
Slika 23:	Cerkev sv. Bernardina v mestu (Orta the..., 2009).	21

Slika 24: Bazilika (Orta..., 2009).....	21
Slika 25: Primer urejene plaže ob jezeru Orto (Lake Orta..., 2009).....	22
Slika 26: Prikaz hotelskih kompleksov ob jezeru Orta so označene z rumenimi krogi (Google maps..., 2009).	22
Slika 27: Urjena kopališča ob jezeru nakazujejo oranžni dežniki na fotografiji (Lago d'Orta ..., 2009).	22
Slika 28: Ohranjen hotelski objekt iz 17.stol. v mestu San Giulio (San Rocco ..., 2009)	22
Slika 29: Zemljevid širšega območja (Atlas Slovenije, 1992: 81, 82).....	23
Slika 30: Izohipse blejskega jezera (ekvidistanca 5m) (Šiško, cit. po Remec-Rekar in Bat, 2003:43).....	25
Slika 31: Panoramski pogled na jezero z otokom, parkovnim območjem ob jezeru v središču Bleda ter hribom Stražo v ozadju.....	27
Slika 32: Karta naravne dediščine na območju Bleda (Kučina in sod., 2007).....	28
Slika 33: Otok s cerkvijo, grad in gore so motivi , ki prevladujejo za obravnavano območje (Kučan; 1998: 142)	29
Slika 34: Pogled na zavarovani park ob blejski obali	29
Slika 35: Pogled na zavarovani hotel Toplice ob	29
Slika 36: Karta kulturne dediščine na območju Bleda (Kučina in sod., 2007).	30
Slika 37: Raba prostora - zelene površine (Podloga: Google maps..., 2008).....	32
Slika 38: Raba prostora - kmetijske površine (Podloga: Google maps..., 2008).....	32
Slika 39: Raba prostora - vodne površine (Podloga: Google maps..., 2008).	32
Slika 40: Raba prostora - pozidana zemljišča (Podloga: Google maps..., 2008).	32
Slika 41: Raba prostora - ceste in dostopne poti (Podloga: Google maps..., 2008).	32
Slika 42: Neurejene prometne in sprehajalne poti povzročajo srečevanje različnih uporabnikov. Pešci, kolesarji, rolerji, fjakarji, turistični vlakec so v primerjavi z avtomobili v neenakovrednem položaju, saj poti niso primerno urejene. Z ureditvijo potrebne prometne infrastrukture bi se dvignila raven turistične ponudbe.	33
Slika 43: Analiza problemov obstoječe prometne ureditve (Podloga TTN5).	34
Slika 44: Analiza pomembnih pogledov na Bledu, ki jih ponazarjajo črne puščice (Pogačnik, 1996: 57).	36
Slika 45: Cerkev Sv. Marije na otoku.	37
Slika 46: Blejski grad na pečini.....	37
Slika 47: Cerkev Sv. Martina pod grajskim hribom.....	37
Slika 48: Pogled na Blejski grad in cerkev.....	37
Slika 49: Karta pomembnih pogledov in akcentov na Bledu (Podloga TTN5).	38
Slika 50: Prve Riklijeve ute pod grajskim kopališčem (Bled na..., 1997: 164).	39
Slika 51: Riklijeve značilne ute so bile po njegovi smrti nekoliko preoblikovane (Bled na ..., 1997: 169).....	39
Slika 52: Riklijeva vila (Bled na..., 1997:165).....	40
Slika 53: Zračne ute ob vili Riklijevega brata Paula Riklija (Bled na..., 1997:168).....	40
Slika 54: Riklijevi pacienti na terasi za sončenje na kopališki terasi (Bled in ..., 2000).	40
Slika 55: Riklijevi pacienti v sončnem in zračnem kopališču na Straži (Bled in ..., 2000).	40
Slika 56: Dvorec kneza Windischgratza (Bled na..., 1997:135).	42

Slika 57: Počitniška vila Marija v Mlinem.....	42
Slika 58: Panoramska slika blejskih vasi (Bled na..., 1997:48).	43
Slika 59: Pogled na Mlino in dvorec Suvobor (Bled na..., 1997:26).	43
Slika 60: Panoramski pogled na danes pozidano vzhodno obalo blejskega jezera.	43
Slika 61: Panoramski pogled danes, zahodna obala blejskega jezera je dokaj ne pozidana.	44
Slika 62: Panoramski pogled na jezero, Veliko in Malo Zako.....	44
Slika 63: Vila Straža (Bled na..., 1997:151).....	45
Slika 64: Vila Beli dvor (Bled na..., 1997:143).....	45
Slika 65: Vila Zora, v kateri je danes Občina Bled (Bled na..., 1997:149).....	45
Slika 66: Vila Zora danes	45
Slika 67: Vila Zlatorog (Bled na ..., 1997:148).....	45
Slika 68: Vili Zlatorog in Rog pod grajskim hribom.	45
Slika 69: Karta glavnih prenočitvenih objektov (Podloga TTN5).	47
Slika 70: Hotel Luisenbad iz leta 1822 (Bled na..., 1997:87).	48
Slika 71: Terasa, čolnarna, kopališče za hotelske goste pod hotelom (Bled na..., 1997:90).	48
Slika 72: Hotel Toplice iz leta 1919 (Bled na ..., 1997:88).....	48
Slika 73: Priljubljeno blejsko zbirališče - kavarna hotela Toplice (Bled na..., 1997:91).	48
Slika 74: Depandansa hotela Toplice, danes znana kot depandansa Jadran (Bled na..., 1997:92).	49
Slika 75: Hotel Toplice in depandansa Belvedere (Bled na..., 1997:93).	49
Slika 76: Hotel Toplice danes.	49
Slika 77: Hotel Toplice s Stražo v ozadju	49
Slika 78: Hotel Trst danes.	50
Slika 79: Restavracija Panorama z letnim vrtom in razgledom na otok.	50
Slika 80: Grand hotel Toplice z restavracijo Panorama.	50
Slika 81: Hotel Jadran.	50
Slika 82: Drugi steber blejskega turizma je bil hotel Mallner –na sliki z Rikljevimi kopališčem, vrtno restavracijo in čolnarno v zimskem času (Bled na ..., 1997:101).	50
Slika 83: Urejen park z vodnjakom in vrtno restavracijo pod hotelom Mallner (Bled na ..., 1997:100).....	50
Slika 84: Novi hotel Park po zamisli arhitekta H. Husa (Bled na ..., 1997:103).....	51
Slika 85: Hotel Park s svojo okolico pred drugo svetovno vojno (Bled na ..., 1997:104).	51
Slika 86: Hotel Park med drugo svetovno vojno - v	51
Slika 87: Hotel Park s Kasino ob jezerski obali (Bled na ..., 1997).....	51
Slika 88: Hotel Park s Kasino ob jezerski obali.	52
Slika 89: Hotel Park.	52
Slika 90: Za zdraviliškim domom je stal hotel Jekler (Bled na ..., 1997:116).	52
Slika 91: Hotel Jelovica danes.....	52
Slika 92: Hotel Jelovica, v ospredju je neprimerno urejeno parkirišče.....	53
Slika 93: Pogled na hotel Jelovica z vasi.	53
Slika 94: Hotel Krim (Benedik in Dežman, 2001).....	53
Slika 95: Hotel Krim danes.	53

Slika 96: Hotel Astoria včasih (Benedik in Dežman, 2001).	54
Slika 97: Hotel Astoria danes (Hotel Astoria..., 2008).	54
Slika 98: Hotel Lovec pred prenovo (Benedik in Dežman, 2001).	54
Slika 99: Prenovljeni hotel Lovec.	54
Slika 100: Hotel Kompas na levi strani fotografije, ob njem hotel Golf in v ozadju prenovljen družinski hotel Savica.	55
Slika 101: Hotel Kompas.	55
Slika 102: Hotel Golf.	55
Slika 103: Hotel Savica.	55
Slika 104: Hotel Vila Bled danes.	56
Slika 105: Panoramska kavarna vile Bled, od koder se odpira pogled na celotno zahodno obalo.	56
Slika 106: Hotel Toplice ima neprimerno urejeno parkirišče tik ob obali jezera, prav tako je dostop urejen direktno z glavne ceste.	59
Slika 107: Primer urejenega parkirišča hotelov Golf in Savica ter primerno urejen dostop do hotela Savica.	59
Slika 108: Direktne poglede na hotel Vile Bled zakriva park pred hotelom.	59
Slika 109: Z brezami narejena zelena bariera pred objektom ustvarja tudi prijetno klimo (Hotel Astoria..., 2008).	59
Slika 110: Primer zelo izstopajočega hotelskega objekta, ki se glede na obliko arhitekture nikakor ne sklada z okoljem.	60
Slika 111: Izstopajoč hotelski objekt hotela Park, ki zaradi ozelenjenosti malce omili močno rdečo barvo fasade, ki je vsekakor največji barvni akcent v priobalnem pasu.	60
Slika 112: Hotel Toplice spada med pomembnejše profane objekte kulturne dediščine.	60
Slika 113: Hotel Jadran je pomemben kulturni spomenik lokalnega pomena.	60
Slika 114: Hotel vila Bled.	60
Slika 115: Hotel Trst ob glavni regionalni cesti proti Bohinju.	60
Slika 116: Primer dodatne ponudbe wellness centra Živa v hotelu Golf, ki je tudi pri zunanjih obiskovalcih zelo priljubljen (Wellness..., 2008).	62
Slika 117: Primer konferenčne dvorane v hotelu Lovec, ki sprejme 120 ljudi (Hotel Lovec..., 2008).	62
Slika 118: Hotel Vila Bled predstavlja najbolj primeren hotelski kompleks s primerno oblikovanim odprtim prostorom.	63
Slika 119: Primer hotela Krim je glede na analizo označen kot neprimeren hotelski objekt.	63
Slika 120: Karta vrednotenja hotelskih objektov 1 (Podloga TTN5).	64
Slika 121: Karta vrednotenja hotelskih objektov 2 (Podloga TTN5).	65
Slika 122: Grajsko kopališče z bazeni (Kučina in Prosen, 2007).	67
Slika 123: Grajsko kopališče.	67
Slika 124: Kopališče in regatni center Mala Zaka (Kučina in Prosen, 2007).	67
Slika 125: Kopališče Velika Zaka (Kučina in Prosen, 2007).	67
Slika 126: Pol javno kopališče Vile Bled (Kučina in Prosen, 2007).	68
Slika 127: Urejeno kopališče hotela Toplice (Kučina in Prosen, 2007).	68
Slika 128: Mini golf (Bled..., 2008).	68
Slika 129: Športna dvorana (Bled..., 2008).	68

Slika 130:Čolnarna pri hotelu Toplice (Kučina in Prosen, 2007)	69
Slika 131:Privez za čolne v Mlinem (Kučina in Prosen, 2007).	69
Slika 132:Privez za pletne v Mlinem (Kučina in Prosen, 2007)	70
Slika 133:Čolnarna pri grajskem kopališču (Kučina in Prosen, 2007)	70
Slika 134:Športni park za grajskim hribom.....	70
Slika 135:Straža.....	70
Slika 136:Festivalna dvorana.	71
Slika 137:Glavna dvorana v Festivalni dvorani (Festivalna..., 2008).	71
Slika 138:Postajališče pri festivalni dvorani.	72
Slika 139:Turistična ponudba na Bledu (Podloga TTN5).....	73
Slika 140:Predlog cestnega sistema in parkirišč (Idejna zasova..., 2001) (Podloga TTN5).....	76
Slika 141:Območje obdelave (Podloga TTN5).	77
Slika 142:Shema obstoječega stanja in predlagane ureditve ožjega območja (Podloga TTN5).	79
Slika 143:Karta predlagane ureditve Bleda.....	81
Slika 144:Predlog celostne prometne ureditve na območju Bleda (Podloga TTN5).	84
Slika 145:Shematski prikaz nove predlagane ureditve središča Bleda.	85
Slika 146:Grafični prikaz nove predlagane ureditve središča Bleda (Podloga TTN5).....	87

KAZALO PRILOG

Priloga A: Analiza hotelskih objektov.

Priloga B: Legenda profane stavbne kulturne dediščine na območju Bleda (Kučina in sod., 2007).

Priloga C: Aktivnosti na vodi (Kučina in Prosen, 2007) (podloga TTN5).

Priloga D: Izviri voda (Kučina in Prosen, 2007) (podloga TTN5).

1 UVOD

Bled poznamo po njegovih številnih znamenitostih, ki jih uvrščamo v sam vrh nacionalnih simbolov slovenskega turizma. »Kakor ni mogoče opisati vonja rože, tako je tudi težko opisati lepote Bleda; Blejsko jezero je najmirnejše in najbolj slikovito ter ima med vsemi alpskimi jezери najdaljšo kopalno sezono; Bled je primeren za letovanje pripadnikov višje družbe, za zdravljenje njihovih bolezni ...« tako so v svojih delih različni popotniki, pesniki, znanstveniki in politiki opevali otok s cerkvijo, grad na skalni pečini nad mestom in počitniške vile premožnih družin iz konca 19. stoletja. Nekateri so temu prostoru napovedovali turistični razvoj takrat, ko je bil Bled še kmečko naselje petih vasi (Benedik in Dežman, 2004: 187).

Ne glede na družbeni okvir, v katerem se je razvijal turistični Bled, so ustvarjalci njegovega razvoja vseskozi verjeli, in še verjamejo, da je ta izbrani kraj namenjen visokemu turizmu (Benedik in Dežman, 2004). Razvijanje tega območja, ki ga je narekovala izrazito turistična usmerjenost, je povzročilo, da so v tem okolju poleg že navedenih znamenitosti, nastale tudi številne prometne in prostorske zadrege. Le-te so posledično vplivale na degradacijo naravnih in kulturnih vrednot Bleda.

Današnja podoba Bleda se v mnogo čem razlikuje od tiste v preteklosti. Nekdaj bleščeče urejena parkovna območja ob naravni obali jezera so danes le medel odsev prvotnih ureditev. Parki, ki so se včasih ponašali z bogato parkovno opremo, kot so klopi, paviljoni, fontane in čolnarne, so danes osiromašeni. V prostoru se kaže potreba po prenovi in preoblikovanju obstoječe turistične infrastrukture, katera ne izkorišča celotnega potenciala obravnavanega območja.

Bled je zaradi svoje izjemnosti zelo privlačen kraj tako za dnevne obiskovalce kot za turiste, prav tako pa ne smemo pozabiti tamkajšnjih prebivalcev. V diplomski nalogi se tako zaradi različnih interesov uporabnikov prostora in posledično prostorskih problemov, pojavljajo predlogi o oblikovanju turistične infrastrukture na način, ki bo tako prebivalcem, obiskovalcem kot tudi turistom omogočil bogato prostorsko izkušnjo, hkrati pa varoval naravno in kulturno izročilo naših prednikov.

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Bled je v 19. stoletju veljal za mondeno turistično letovišče. Najbolj razvit je bil zdraviliški turizem, ki je vsako leto privabil veliko število turistov in zaradi vse pomembnejšega turističnega položaja so se izoblikovale želje po dodatnih turističnih kapacitetah. V njegovem razvoju so se mešala mnoga oblikovalska hotenja, še bolj pa neskladja med zgrajenim in naravo (Pogačnik, 1996). S pozidavo priobalnega pasu se je postopoma razvrednotila naravna obala jezera, ki se je preobrazila v strnjeno zazidalno gmoto in postala aglomerat različnega arhitekturnega izrazja.

Turistične napovedi in smernice razvoja Bleda (Bled–Vizija dolgoročnega..., 2005) so usmerjene k povečanju turističnih kapacitet in obogatitvi obstoječe turistične ponudbe. Ta naj bi doprinesla k dolgoročni viziji tega kraja, da se uveljavi kot prepoznavna blagovna znamka na svetovnem turističnem zemljevidu s programi in aktivnostmi vrhunske

kakovosti in gostoljubja. Ob tem se nam poraja vprašanje, ali bodo smernice tega razvoja v zadostni meri uravnotežile ekonomske, okoljske in sociološke karakteristike tega območja in obenem ohranile krajinske značilnosti.

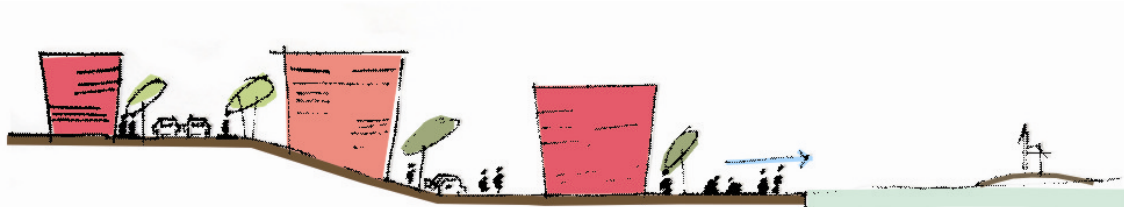
Visoki hotelski objekti in njihova neprimerna umeščenost v prostor je eden poglavitnih prostorskih problemov blejskega območja. Visoki objekti s svojo lokacijo tik ob obali zakrivajo poglede na najbolj privlačni sestavini blejskega ambienta - jezera in otok.

Pozidan priobalni pas v središču mesta vpliva na onesnaževanje jezera ter kazi krajinsko sliko prostora. Območje, ki je danes pozidano z večjimi hotelskimi kompleksi, onemogoča razvoj kulturnih in drugih dejavnosti ter s tem zavira nadaljnji razvoj trenutne skromne turistične ponudbe tega svetovno znanega turističnega središča.

Obstoječ prometni sistem predstavlja velik problem blejskega območja, saj glavna regionalna cesta Bled – Bohinj poteka vzdolž obale jezera in predstavlja glavno cestno povezavo do Bohinja. Obala jezera in njena neposredna okolica je posledično podvržena večjemu onesnaževanju, hrup motornih vozil pa predstavlja moteč dejavnik za sprehajalce in obiskovalce tega območja. Med obstoječe problematične elemente prometnega sistema prištevamo tudi parkirišča ob obali jezera, neurejene kolesarske steze in pešpoti v središču mesta in na širšem območju, ter premajhna izkoriščenost železniškega prometa in njegovo slabo povezavo s središčem.

1.2 NAMEN NALOGE

Namen diplomske naloge je izdelava predloga, ki usklajuje prostorske konflikte med zavarovanimi območji naravne in kulturne dediščine ter nadaljnjem razvojem Bleda. Problem se pokaže v dokaj razvrednotenem obalnem pasu, ki zaradi svoje goste zazidave neposredno ob jezeru ne dopušča vnosa kulturnih in športno-rekreacijskih programov, ki bi v boljši meri zadovoljevale potrebe domačinov, obiskovalcev in turistov. To delo ponuja rešitve, kako pri načrtovanju novih posegov v obravnavano območje izboljšati razvrednoteno jezersko obalo in vzpostaviti prvotne krajinske vrednote jezera in njegove okolice. Blejsko jezero predstavlja, kot navaja Pogačnik (1996), kljub njegovi majhnosti v krajinskem merilu, velik pomen, simboliko in čustven naboj v zavesti Slovencev.

Slika 1: Zgornji del slike ponazarja turistično privlačno Blejsko jezero z neustrezno umestitvijo hotelskih objektov in slabim oblikovanjem odprtega prostora, ki je uničila privlačnost prostora ter izpodrinila možnost razvoja javne turistične ponudbe.

1.3 CILJ DIPLOMSKE NALOGE

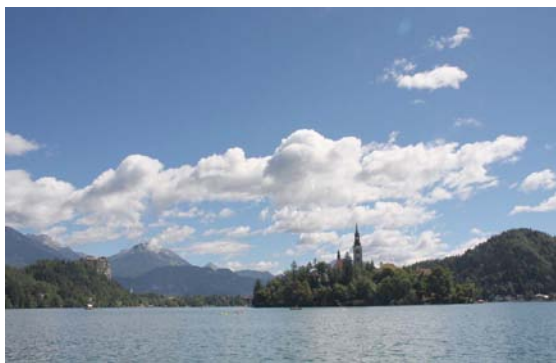
Cilj diplomske naloge je ugotoviti najbolj pereče prostorske probleme turističnega centra Bled, ugotoviti razloge za njihov nastanek in se opredeliti do njihovih posledic. Visoka frekventnost območja ter velik turistični potencial so pripeljali do točke, ko se kot posledica nasičenosti priobalnega pasu soočamo s težavami dostopnosti, onesnaženostjo jezera in njegove obale. Vse to lahko močno zavira nadaljnji razvoj turizma. Prav tako je potrebno preveriti možnosti različne turistične izrabe prostora in vključevanja novih turističnih programov v ožje priobalno območje, na način, da v največji meri ohranimo prepoznavnost in značilne poglede. Potrebno je izdelati predlog, ki bo temeljil na ohranjanju prepoznavnosti in vizualne privlačnosti obravnavanega območja. Podan predlog urejanja mestnega središča lahko služi kot strokovna podlaga za strategijo prostorskega razvoja občine Bled.

1.4 HIPOTEZA

Ker Bled spada v sam vrh nacionalnih vrednot, bi bilo smiselno ohraniti visok potencial prostora in izboljšati turistično ponudbo, hkrati pa vzpostaviti pogoje za trajnostni razvoj tega kraja in njegovega turizma.

Pozidava v priobalnem pasu na vzhodni strani jezera je močno zaznamovala podobo Bleda in onemogočila fizično in vizualno povezavo med zaledjem in jezerom, kar je vplivalo na neskladen razvoj celotnega mesta.

S preureditvijo neprimernih območij in celovitim konceptom ureditve urbanih in naravnih površin v neposredni bližini Blejskega jezera bi pripomogli k izboljšanju bivalnega okolja za lokalne prebivalce, hkrati pa ponudili višjo kakovost kulturnega in športno-rekreacijskega programa za sezonske turiste.

Slika 2: Blejsko jezero z otokom, skalna pečina z gradom in gore v zaledju.

Slika 3: Prikaz goste zazidave obalnega pasu v središču Bleda je pravi kontrast idilični podobi na levi sliki.

1.5 METODE DELA

Diplomsko delo je razdeljeno na splošni in praktični del. Splošni del obravnava smernice razvoja turizma v Evropi in podrobnejšo predstavitev turističnih smernic v Sloveniji. Prav tako podrobneje predstavlja zgodovino razvoja blejskega turizma in infrastrukture, ki je močno vplivala na kakovost in podobo tega prostora. Predstavljen je konflikt med razvojem turizma na eni in naravovarstvenimi stališči na drugi strani, med katerimi je potrebno najti kompromis za nadaljnji trajnostni razvoj. Predstavitev različnih vidikov urejanja prikazuje tudi primere reševanja podobnih problemov v svetovnem merilu.

Praktični del obsega analizo prostora, ki izpostavi najdragocenejše prostorske prvine ter predstavi najbolj pereče probleme današnje organizacije prostora. Analiza je bila narejena na podlagi terenskega, deloma kartografskega, slikovnega in drugega gradiva. Na podlagi podatkov (kartografskih in terenskih) so bile izdelane oblikovne smernice novega razvoja, upoštevajoč načela trajnosti in turistične izrabe prostora. Predlog nove ureditve priobalnega pasu v središču Bleda rešuje prostorske konflikte in služi kot strokovna podlaga za strategijo prostorskega razvoja občine Bled.

2 TURIZEM KOT GOSPODARSKA DEJAVNOST

2.1 TURIZEM V EVROPI

Turizem velja za eno izmed najhitreje rastočih gospodarskih panog. Evropo, ki predstavlja 60 odstotkov tržnega deleža svetovnega turizma in predstavlja glavno silo razvoja mednarodnega turizma. Najpomembnejše turistične destinacije še vedno ostajajo tradicionalne evropske destinacije, kot so Francija, Španija, Velika Britanija, Italija in Rusija. Na področju Evrope se je v zadnjih letih močno okrepilo povpraševanje po destinacijah v države Srednje in Vzhodne Evrope. Po napovedih svetovne turistične organizacije WTO, se bo leta 2020 vsak tretji obiskovalec Evrope namenil prav v države Srednje in Vzhodne Evrope. Glavna razloga za napovedano gibanje sta ugodni geografski položaj te regije, ki predstavlja most med Zahodno Evropo in Rusko federacijo, ter vključitev posameznih držav v Evropsko Unijo. WTO napoveduje optimistično gibanje povečevanja tujih gostov tudi za države nekdanje Jugoslavije, predvsem Slovenijo in Hrvaško, ter nekatere druge države vzhodne in južne Evrope. Razlog za rast je, poleg zgoraj omenjenega strateškega geografskega položaja ter članstva v EU, povezana predvsem v neizkoriščenih potencialih ter močno zanimanje tujih turistov zaradi cenovno ugodnejših aranžmajev v teh državah (WTO..., 2001).

2.1.1 Značilnosti povpraševanja

Obstaja mnogo dejavnikov, ki vplivajo na povpraševanje po obstoječih in novih turističnih destinacijah. Najpogostejše omenjeni dejavniki so razpoložljivi dohodek in struktura izdatkov, družinske razmere, prosti čas, starost, napredna informacijska tehnologija, cena ter privlačnost destinacije (WTO..., 2001).

Glede na demografske in gospodarske dejavnike so se v zadnjem času močno spremenile življenjske vrednote in stili mnogih gospodinjstev in njenih članov, kot tudi posameznikov na splošno. Turisti dojemajo letovanja kot posebno doživetje s poudarkom na avanturah in aktivnem preživljanju prostega časa. Turisti v posamezna letovanja vse pogostejše vključujejo tudi različne vrste rekreativnih aktivnosti. Postajajo vse bolj zahtevni in pričakujejo višjo kvaliteto storitev (»value for money«), močan pa je poudarek tudi na zdravem preživljanju prostega časa, kvalitetni in zdravi prehrani ter ekološki osveščenosti (WTO..., 2001).

Trendi kot odraz nastalih družbenih razmer (npr. daljša življenjska doba, aktivno preživljanje »jeseni življenja«, višji življenjski standard), ki so se oblikovali v turistični dejavnosti, nakazujejo na visok porast starejših gostov, višji je segment cenovno neobčutljivih gostov, porast družinskega in kongresnega turizma ter parov brez otrok (»empty nest«) turizma. Opazen je poudarek na časovno krajših (2-4 dni), a tekom leta večkratnih oddihih. Po podatkih ankete svetovne turistične organizacije je opazno, da stroški potovanja niso več odločujoč faktor. Zanimivo je, da v ospredje prihajajo drugi pomembni kriteriji kot so podnebje, pokrajina, kvaliteta bivanja in okolja (WTO..., 2001).

2.1.2 Značilnosti ponudbe

Za dejavnost turizma je značilno, da karakteristike povpraševanja vplivajo na razvoj ponudbe, saj morajo biti prilagojene zahtevam posamičnih gostov ter zagotavljati širok spekter kvalitetne zaokrožene ponudbe. Tržne analize kažejo, da ponudba, ki standardno vključuje le sobo in hrano, prehaja v vse bolj integralno. To pomeni, da hoteli poleg atraktivne kulinarike, ponujajo vse več športnih, rekreativnih, zdravstvenih in zabaviških uslug, ki spodbujajo turiste k aktivnejšemu preživljanju prostega časa. Bolj ko hotel izstopa od bližnjih konkurentov, večja je možnost, da bo privlačil večje število gostov. Evropska hotelska ponudba tako poleg še vedno močnega poudarka na naravnih in kulturnih znamenitostih okolice ter atraktivne umestitve hotela v okolico, posebno pozornost posveča ponudbi aktivnega preživljanja prostega časa (WTO..., 2001).

»All inclusive« hoteli ponujajo popotnikom različne pakete glede na ceno, potrebe, interese in čas, ki ga bodo preživeli na posamezni destinaciji. Glavni segmenti obiskovalcev teh hotelov so družine, »seniorji« ter poslovneži z družinami. Segment družin zahteva izredno široko paleto storitev, ki vključuje dovolj zabave, rekreacije in spoznavanja lokalnega in širšega okolja. Segment »seniorjev« je močno osredotočen na kvaliteto kulturnih prireditev, nabor ponujene rekreacije ter poučnih izletov (WTO..., 2001). Hoteli s konferenčnimi zmogljivostmi ponujajo poleg standardnih konferenčnih paketov možnost podaljšanega bivanja s popusti za ostale družinske člane kot tudi dodatnih aktivnosti v prostem času.

Trenutna stopnja turistične ponudbe na Bledu v celoti ne zadovoljuje potreb, ki so značilni za turistične obiskovalce opisane v prejšnjih odstavkih. Območju tako primanjkuje zadostna raven turistične ponudbe, zlasti na področju kongresnega turizma, športno-rekreativnega in kulturnega turizma. Zaradi pričakovanih trendov rasti turističnih obiskovalcev na tem območju in njihovih predvidenih želja bi bilo potrebno sprejeti takšne razvojne usmeritve turistične ponudbe, ki bi zadovoljevala želje obiskovalcev in hkrati omogočala trajnostni razvoj območja ter obenem ohranjala naravno in kulturno dediščino.

2.2 TURIZEM V SLOVENIJI

Slovenijo štejemo med srednje razvite turistične države, članstvo v zvezi držav Evropske unije pa je pozitivno učinkovalo na razvoj njenega turizma. Članstvo je v veliki meri vplivalo na odpravo zadržkov glede potovanja tujih gostov v Slovenijo kot odraz majhnosti in neprepoznavnosti, dejstvo nekdanjega članstva v socialistični Jugoslaviji. Po drugi strani pa se je povečalo prepričanje da gre za enakovredno in primerljivo članico EU-ja. Pomemben delež pri prepoznavnosti Slovenije v svetu so prispevale tudi različne evropske medijske hiše, ki so novim članicam namenile veliko pozornosti (WTO..., 2001).

Zasedenost hotelov v Sloveniji je v primerjavi s primerljivimi tujimi ponudniki turističnih zmogljivosti relativno nizka. Veliko hotelov še vedno ostaja izrazito sezonskih in svoje ponudbe ni prilagodilo na celoletno obratovanje. Zasedenost hotelov je najvišja prav v zdraviliških krajih, kjer najatraktivnejše domače zdraviliške destinacije dosegajo zasedenost tudi do 80 odstotkov razpoložljivih kapacitet. V tujini se zasedenost

nastanitvenih kapacitet v primerljivih zdraviliščih giblje med 75 in 85 odstotki (SURS..., 2007).

Svetovna turistična organizacija je slovenskemu turizmu namenila obetajoče zgleda. Rast obiska tujih gostov do leta 2020 bo v povprečju dosegla 6-odstotno povprečno letno rast, kar pomeni prihod 3,1 milijona tujih gostov. Napoved je osnovana na predpostavki, da ima Slovenija izjemno strateško geografsko lego med Zahodno in Vzhodno Evropo, visoko kakovost in raznolikost ponudbe. Razlog ocenjene rasti leži tudi v dejstvu, da do sedaj v Sloveniji prevladuje relativno slaba stopnja obiska ter dokaj slaba izkoriščenost turističnih potencialov. V strukturi gostov se bo povečeval relativni delež tujih gostov, medtem ko se bo nivo domačih gostov ohranjal na preteklih nivojih. Pričakovana kupna moč obiskovalcev je srednjega dohodkovnega razreda (WTO..., 2007).

Bled tradicionalno ostaja ena izmed najbolj obiskanih slovenskih turističnih destinacij, kar pomeni, da ima pomembno vlogo tudi v domačem gospodarstvu. V letu 2007 je Bled obiskalo preko 200 tisoč domačih in tujih turistov. Največ prihodov beležijo v hotelskih objektih, ki jih je bilo leta 2007 rekordnih 187 tisoč. V zadnjih petih letih so se prihodi turistov na območju Bleda povprečno povečevali 3 odstotke letno (SURS..., 2008).

Preglednica 1: Prihodi turistov na Bledu po vrstah nastanitvenih objektov, letno (SURS, 2008)

		2003	2004	2005	2006	2007
		Prihodi turistov	Prihodi turistov	Prihodi turistov	Prihodi turistov	Prihodi turistov
Skupaj nastanitve	DRŽAVE - SKUPAJ	181.045	195.059	196.410	196.895	203.431
	DOMAČI	20.666	19.894	21.296	20.031	17.369
	TUJI	160.379	175.165	175.114	176.864	186.915
Hoteli	DRŽAVE - SKUPAJ	119.203	127.409	129.357	134.431	145.274
	DOMAČI	12.998	13.260	15.066	14.104	13.970
	TUJI	106.205	114.149	114.291	120.327	131.304
Kampi	DRŽAVE - SKUPAJ	26.041	29.375	29.740	29.121	29.802
	DOMAČI	1.103	695	646	690	750
	TUJI	24.938	28.680	29.094	28.431	29.052
Drugi nastanitveni objekti	DRŽAVE - SKUPAJ	35.801	38.275	37.313	33.343	28.355
	DOMAČI	6.565	5.939	5.584	5.237	2.649
	TUJI	29.236	32.336	31.729	28.106	26.559

Turistični obiskovalci so v letu 2007 552.120 nočitev, pri čemer so največ nočitev ustvarili hotelski gostje, in sicer 384 tisoč. Število nočitev na tem območju je zadnjih pet let dokaj konstantno z rahlim pozitivnim letnim trendom (SURS..., 2008).

Preglednica 2: Prenositve turistov na Bledu po vrstah nastanitvenih objektov, letno (SURS, 2008)

		2003	2004	2005	2006	2007
		Število prenočitev	Število prenočitev	Število prenočitev	Število prenočitev	Število prenočitev
Skupaj nastanitve	DRŽAVE - SKUPAJ	524.746	555.779	546.315	530.555	552.120
	DOMAČI	46.452	42.138	42.494	40.752	32.850
	TUJI	478.294	513.641	503.821	489.803	519.270
Hoteli	DRŽAVE - SKUPAJ	331.462	354.174	354.136	354.954	384.884
	DOMAČI	24.466	22.205	25.993	24.699	24.192
	TUJI	306.996	331.969	328.143	330.255	360.692
Kampi	DRŽAVE - SKUPAJ	83.720	89.361	83.118	78.636	83.002
	DOMAČI	3.298	2.173	1.688	1.687	1.922
	TUJI	80.422	87.188	81.430	76.949	81.080
Drugi nastanitveni objekti	DRŽAVE - SKUPAJ	109.564	112.244	109.061	96.965	84.234
	DOMAČI	18.688	17.760	14.813	14.366	6.736
	TUJI	90.876	94.484	94.248	82.599	77.498

Turistični obiskovalci so v obdobju od leta 2003 do 2007 v povprečju preživeli 3 dni na območju Bleda (SURS..., 2008), kar predstavlja pomembne podatek o številu zadrževanja posameznega gosta na tem območju.

3 VPLIV RAZVOJA TURIZMA NA PROSTOR

Krajina je gospodarsko pomembna za turizem, saj le ta pretežno »živi od značilnosti krajine ter naravnih in človeških dejavnikov; vsi pa prispevajo k njeni privlačnosti« (Ogrin, 1989:16). Pri načrtovanju razvoja turizma in rekreacije v krajini pa je potrebno upoštevati nevarnosti, ki jih ti dve dejavnosti prinašata. Različne interese, prisotni pri razvoju turizma in rekreacije, je potrebno na podlagi načela spoštovanja prostora uskladiti tako, da ne razvrednotijo krajine nekega prostora, pri gradnji objektov pa je posebno pozornost potrebno nameniti njihovem umeščanju v prostor in doseči skladnost z okoljem (Ogrin, 1989).

Turizem nedvomno obremenjuje naravo in okolje, obenem pa lahko kakovosten turizem pozitivno prispeva k sonaravnem urejanju in prispeva k urejenosti in izboljšanju turističnega okolja (Mihalič, 2001). V drugi polovici 20. stoletja se je v blejski prostor zaradi privlačnosti območja poleg obstoječih turističnih kapacitet pričelo dodatno umeščanje novih prenočitvenih kapacitet in vzporedno s tem prenova obstoječih. Število obiskovalcev in turistov se je skozi leta povečevalo, dnevno jih v višku sezone obišče tudi do 5.000 (Bled-vizija dolgoročnega..., 2005), prometna in ostala turistična infrastruktura pa sočasno z razvojem tega območja ni bila ustrezno prilagojena in obogatena. Le-to je vodilo v počasno razvrednotenje krajinskega potenciala tega območja. Različne turistične organizacije se po drugi strani zavzemajo za potrditev kakovosti nekega okolja, ne le z zvezdicami in kategorijami hotelov, temveč s predpisanimi standardi kakovosti, ki izboljšujejo vrednost krajine nekega okolja. Mednarodni program Modra zastava želi vzbujati aktiven odnos do naravnega okolja tako pri uporabnikih kot tudi pri upraviteljih. Lokalne oblasti in upravitelji kopališč in marin, ki izkazujejo poseben odnos do širšega okolja, na podlagi določenih kriterijev lahko pridobijo znak Modra zastava, ki pa ga je potrebno letno potrjevati.

Turisti, kljub njihovi »navidezni« ozaveščenosti o ravnanju za prijazno okolje, vplivajo na izboljšanje stanja v nekem okolju bolj negativno kot pozitivno. Raziskave so namreč pokazale, da se ljudje še vedno niso pripravljene odreči uporabi osebnega avtomobila, kar negativno vpliva na izboljšanje okoljskih razmer v nekem prostoru (Jeršič, 1999). S stališča ohranjanja krajinskega potenciala je potrebno obiskovalce usmerjati tako, da s svojo prisotnostjo ne vplivajo na kulturne in naravne vrednote. Na območju, kjer je koncentracija ljudi previsoka, je smiselno določen delež obiskovalcev preusmeriti v različna okolja in na ta način razbremeniti kraj ali neko znamenitost. Omejitev množične dostopnosti na določena območja je priporočljivo urejati na sprejemljiv način s strokovnimi programi in nikakor ne s prepovedmi ali drugimi administrativnimi ukrepi (Marušič, 2001). Primer nesprejemljivega načina omejevanja dostopnosti do določenega kraja nazorno prikazuje primer Bohinja, kjer obiskovalcu slapu Savice trikrat zaračunajo storitev in užitek. Najprej plača visoko parkirnino na velikem občinskem parkirnem prostoru, potem parkirnino najemniku gostilne Savica in kasneje še turističnemu društvu za ogled slapu (Bizjak, 2001).

Turistični razvoj nekega območja je potrebno načrtovati z vidika koristi in z vidika obremenitev njegovega ekosistema, rezultat pa mora biti sprejemljiv tako za gospodarstvo kot tudi za ohranjanje naravnih vrednot. Poudarjene usmeritve, ki temeljijo na trajnostnem razvoju, predpostavljajo ohranjanje narave, kot trajne dobrine za prihodnje rodove, ter

izboljševanju razmer v katerih živimo. Tako kot varujemo lepote in ekosisteme kraških jam, pragozdove in vodne rezervate, moramo varovati tudi obrežja rek in morsko obalo, gorske poti, rastišča ter vse ostale naravne znamenitosti (Lobnik, 2001).

V današnjem času se povečuje občutljivost ljudi do okolja. Pogosto pa se kažejo razlike med izrečenim in dejanskim ravnanjem ljudi do okolja. Značilno je, da je posameznikova pripravljenost na spremembe, ki bi pripomogle k izboljšanju stanja v nekem okolju kljub predstavljeni osveščenosti, šibka. Tako se ljudje na primer niso pripravljeni odreči transporta z uporabo osebnega vozila na račun izboljšanja okoljskih razmer. Na drugi strani pa si »neskončno« želijo kakovostno okolje in infrastrukturo opremljeno pokrajino (Jeršič, 1999).

3.1 NAČELA TRAJNOSTI TER KULTURNI IN SONARAVNI TURIZEM

Beseda trajnost opredeljuje etično načelo, ki poudarja odnos in ravnanje (gospodarjenje, upravljanje) z naravo in to na način, da bodo v njem enako dobro živeli tudi naši naslednji rodovi. Načelo trajnosti poudarja ohranjanje osnove življenja, vzdržno ohranjanje naravnih virov in vrednot. V bistvu gre za razumen in uravnotežen odnos, ki pa je v sedanjih časih izvedljiv le z vpeljavo načrtnega in skladnega razvoja. Zato ni dovolj govoriti o trajnostnem razvoju, temveč tudi in predvsem o sonaravnem trajnostnem razvoju, ki naj bo čimbolj prilagojen obnovljivim naravnim virom in kot tak uravnotežen v naravi (Lah, 2001). Uspešen turistični razvoj kraja predpostavlja pomembne povezave med naravno raznovrstnostjo, njenim ohranjanjem ali vsaj trajnostnim upravljanjem.

V Evropski uniji obstaja vrsta različnih ukrepov, ki si prizadevajo za uveljavljanje sonaravnega trajnostnega razvoja v turizmu. Zelena knjiga na podlagi Smernic EU (Concil directive 90/314/EEC) označuje vlogo članic Evropske unije za razvoj sonaravnega turizma, kjer so predstavljeni primeri dobre prakse. Odlična potrditev dobre prakse je okoljsko informiranje in upravljanje z Modro zastavo (Blue Flag), ki domačinom in turistom daje sliko o ustreznem ravnanju in okoljski kakovosti (kakovost vode za kopanje, čistost in urejenost plaž in kopališč) ter obvladovanje vplivov turistične dejavnosti na okolje (plaže, obrežja, obale, marine, razne rekreacijske objekte, sprehajališča) (Mihalič, 2001).

Slovenija se je kampanji, ki propagira okoljsko kakovost, pridružila leta 1994, ko je prostovoljno nevladno združenje DOVES (Društvo za okolje varstveno vzgojo Evrope v Sloveniji), katerega namen je povečati ekološko osveščenost v Sloveniji, postalo pridružen član FEE (Foundation for Environmental Education) (Doves..., 2008). Z Modro zastavo kot znakom kakovosti in okoljske naravnosti, se lahko pohvali tudi pred leti prenovljeno Grajsko kopališče na Bledu, ki raven kakovosti vzdržuje že kar nekaj let (Doves..., 2008).

Kulturni in sonaravni turizem je s stališča naravne osveščenosti in dobičkonosnosti med prodornejšimi oblikami turističnega razvoja, ki po načelu sonaravnosti najmanj obremenjuje okolje in prostor. Ohranitev kulturne in naravne dediščine omogoča oz. ovrednoti s predstavitvijo umetniških dosežkov naravne in kulturne dediščine. Za doseganje večje uspešnosti pri uveljavljanju kulturnega turizma je potrebno urediti naslednja pomembna razmerja:

- turistični hoteli, agencije in ponudniki gostinskih storitev bi morali v svojo ponudbo storitev vključevati tudi kulturo kot enakopravno sestavino,
- podjetja in zavodi s področja kulture bi morali svojo programe prilagajati turističnemu tržišču in ponudbi,
- občine s finančnimi sredstvi spodbujajo sodelovanje turistične in kulturne dejavnosti.

Vsi našteti ukrepi se zdijo samoumevni, vendar v praksi ni vedno tako. Večkrat je moč opaziti razdrobljenost posameznih subjektov, ki bi v posameznih krajih morali delovati vzajemno in sodelovati med seboj. Žal pa ni nikjer predstavljene uspešne poti, ki bi na kulturne prireditve pritegnila še večje število obiskovalcev. Zanimivo, a hkrati žalostno pa je dejstvo, da Bled s svojo lepoto in klimo predstavlja idealen kraj za pomembne kulturne dogodke, ki bi kraju lahko dale povsem novo kulturno identiteto; ravno nasprotno pa sedaj propadajo še tisti kulturni objekti, ki so si sicer že izborili prepoznaven ugled (Osterman, 2001).

3.2 UMEŠČANJE TURISTIČNIH OBJEKTOV V PROSTOR

Težnje turističnih delavcev največkrat stremijo k temu, da nove turistične objekte locirajo na najbolj izpostavljena, vidna in nasploh privlačna mesta v prostoru. Posledica tovrstnih dejanj lahko izniči privlačnost krajine, v katero je objekt umeščen, če ni prilagojena prostoru in je tovrstnih objektov preveč na enem mestu. Na tak način lahko turizem sam po sebi izniči lasten krajinski potencial s tem, ko se polasti javne dobrine (obale morja in obrežja reke ali jezera) in jo izloči iz dosega javne rabe. Tako se kot najbolj pogost spremljevalec vseh turističnih posegov v prostoru pojavlja konflikt med javnim interesom in interesom turističnega gospodarstva za isto krajinsko dobrino (Marušič, 2001).

Primer Blejskega jezera je nazoren prostorski primer konflikta javnega interesa in interesa turističnega gospodarstva. Pozidava priobalnega pasu Blejskega jezera na vzhodni strani, brez vmesnega zelenega pasu med jezerom in objekti, je domala izničila prostorski potencial tega izjemnega območja. Pozidani hotelski kompleksi ob jezeru onemogočajo dostopnost do obale in vpeljavo novih javnih kulturnih dejavnosti, ki bi pripomogle k večji pestrosti ponudbe.

Primer Bohinjskega jezera prikazuje varovan krajinski potencial, ki se je po spletu srečnih okoliščin izognil prekomerni pozidavi obalnega pasu zaradi strogih zakonodajnih ukrepov TNP-a (Triglavski narodni park), ki omejujejo gradnjo v priobalnem pasu. Največja vrednota Bohinja je prav jezero z njegovo naravno prvobitnostjo. Hoteli so umaknjeni za drevje ali pa niso tako veliki, da bi izničili vizualne absorptivnosti prostora (Pogačnik, 1996). V iskanju rešitve za širitev turistične ponudbe in umestitvijo novih prenočitvenih kapacitet so predlagana območja v zaledju že obstoječe pozidave. Bohinjsko jezero s tovrstnim pristopom ohranja svojo vizualno privlačnost, bogato kulturno dediščino in izjemno okoliško krajino. Z vidika razvoja obeh področij je smiselno Bled razvijati v smeri množičnosti, z močnim poudarkom na kvaliteti ponudbe, medtem ko ostane Bohinjsko jezero sinonim za kvalitetno preživljanje prostega časa v sožitju z neokrnjeno naravo.

Slika 4: Značilen turističen motiv: cerkev Sv. Janeza z mostom (Bohinj..., 2008)

Slika 5: Bohinjsko jezero s silhueto gora v ozadju (Bohinj..., 2008)

Ogrin (1989) je že pred dvajsetimi leti trdil, da se je razvoj Bleda ustavil na točki, ko bi bilo potrebno premisliti, kako nadaljevati s samim razvojem tega območja. V tem obdobju kljub opozorilu, da tovrstna smer razvoja lahko privede do stanja izgube svoje prepoznavnosti ter mikavnosti naravnega okolja prepletenega z vrsto krajinskih in naravnih spomenikov, ni prišlo do večjih prostorskih sprememb. Prav tako navaja, da bi bilo smiselno v interesu večje turistične vabljalivosti smotrno prenesti razvoj iz neposrednega obrobja v samo zaledje jezera.

3.3 TURISTIČNI OBJEKTI IN OHRANJANJE KRAJINE

Podoba turističnih objektov in njihov položaj v prostoru je velikokrat deležna kritike in nasprotovanj, kar doprinese do razvrednotenja okolja. Pri umeščanju novih turističnih objektov je zelo pomemben 'genius loci' (duh okolja), kar predstavlja zahtevo po prilagoditvi novih objektov tipologiji prostora, v katerega se umešča. Alpski slog turističnih objektov v alpski krajini ni nujno edina prava rešitev, pomembno je, da se novi objekti ujamejo lokalno tipiko in sicer na način, da človeških posegov, t.j. gradnja novih turističnih objektov in ureditve okolice, ne prepoznamo kot vir razvrednotenja (Marušič, 2001).

Med pomembne prvine mestne krajine uvrščamo vode, kjer so moramo prizadevati za čistočo mestnih vodotokov kot tudi za obnovo narave na njihovih bregovih. Marsikje so tovrsten koncept dosegli na račun spreminjanja izrabe obrežnega prostora, ko so se odpovedali pozidavi sicer ekonomsko zelo dragocenega mestnega prostora. Žal pa v realnosti velikokrat prevladuje misel, da kar je pozidano, je pozidano za vedno! Kot primer lahko navedemo primer rušitve starega hotela Park v neposredni bližini blejskega jezera, ko je ob priložnosti za vračanje narave na jezersko obrežje, prevladalo dejstvo »že pozidanosti« prostora (Marušič, 1999: 40).

Močno kritičen do obstoječega stanja na vzhodni strani blejskega jezera je tudi Pogačnik (1996), saj je preobremenjenost okolja s hoteli, restavracijami in lokalnimi kopališči na tem delu jezera presegla merila tega prostora. Pogačnik tako predlaga, da se nekatere obstoječe zgradbe postopno zakrijejo, najbolj moteče pa celo odstranijo. Nova gradnja ob obali, predvsem na pobočjih in gozdnih obrobjih Blejskega jezera (predvsem na območju Višc in Mlinem), vsekakor ni primerna. Na najbolj problematičnih območjih bi bilo potrebno vzpostaviti prvotne naravne in krajinske vrednote jezera (Pogačnik, 1996).

4 POMEN OBALE PRI PRENOVI MEST

Obala mnogih mest, ki so se razvila ob jezerih, se ukvarja s problemom nezadostnega izkoriščanja obalnega pasu. Ta je od ostalega mesta ločen tako v psihičnem in socialnem kot tudi ekonomskem smislu. Mnoga mesta so pričela s programi ponovne oživitve opuščenih in zastarelih predelov ob obali. S tem so sprejela priložnost za ponovno vzpostavitev urbane ekonomije z novimi predmeti in novimi izzivi (Marshall, 2001). Pri vsem tem se je potrebno zavedati, da morajo preoblikovani obalni pasovi odražati pravi karakter lokacije in mesta, veliko pozornosti pa je potrebno nameniti slabosti prodornega mednarodnega sloga, ki lahko ogrozi lokalni karakter mesta (Breen in Rigby, 1994).

Zanimive mešanice urbane ponudbe predstavljajo dobrodošel kontrast mnogim današnjim mehkim okoljem. Obalni pasovi imajo znato in čutno kvaliteto, kar predstavlja privlačen kontrast mnogim današnjim bleščečim zgradbam (Breen in Rigby, 1994). Popularnost razvoja obalnega pasu dolguje veliko tudi dejstvu, da ima večina mest središčni del obalnega pasu, ki ponuja mešanico različnih uporabnosti v bližini centra. To povečuje kvaliteto samega mesta ter ponuja možnost nadaljnjega razvoja. Voda, kot primarni človeški element, je glavni razlog za izvor izhodiščne lokacije in ponuja vire transporta, obrambe, preživljanja prostega časa ter rekreacije (Marshall, 2001).

Prenova obalnih pasov vzdolž območij javnega in privatnega značaja ponuja nenavadne možnosti za izobraževanje ljudi različnih starostnih skupin, ki zajemajo družboslovna, pomorska, kulturna, ter okoljevarstvena področja (spoznavanje ekologije obrežja, odkrivanje okoliškega rastja in živalstva). Urbana obalna področja imajo pogosto zgodovinsko povezavo, ki vključuje tudi središčno mestno področje. To pomeni, da urbani obalni pasovi nosijo vsebino za interpretacijo, portretiranje in personifikacijo zgodovine tega področja, tako za obiskovalce kot tudi za samo področje. Urbani obalni pasovi tako spodbudijo občutek ljudskega ponosa (Breen in Rigby, 1994).

4.1 TRENDI V PRENOVI VODNIH OBREŽIJ

Glavni vidik in razlog za prenovo obalnih predelov je okoljska in urbana oživitev. Obalni pasovi nudijo izredno priložnost za razvoj velikih, visoko centraliziranih in vidnih lokacij. Zaradi tega nosi razvoj obalnega pasu velik pomen, tako z okoljskega kot tudi z urbanega razvojnega vidika. Kot poudarja Rinio Brutomesso (2001), je ponovno razvijanje vodnih obrežij postal velik izziv pri iskanju urbane kvalitete v »izgradnji« podobe modernega mesta. Dejstva tega iskanja se pogosto nanašajo na izboljšanje razporeditve in življenja urbanega sistema kot celote predvsem z omejevanjem negativnih posledic prometa. Obenem pa se predstavi novo inovativno sredstvo za zadovoljevanje mobilnosti prebivalstva in ponovne oživitve zapuščenih predelov. Pri ustvarjanju uspešne obalne ureditve pa avtor navaja nekaj stalnih elementov, ki vplivajo na uresničevanje zastavljenega cilja, da mestno jedro in obalni pas zaživita kot celota. Osnovni predpogoj za spreminjanje obalnega pasu je umik vseh dejavnosti, ki preprečujejo javno uporabo, s tem pa omogočimo nastanek novih vrednosti tem conam. Naslednje ključno dejstvo je omogočena dostopnost obalnega pasu z zaledjem za pešce. Prav tako mora biti zagotovljena visoka stopnja dostopnosti z različnimi javnimi sredstvi na tak način, da je mesto dostopno z različnimi načini zemeljskega in vodnega transporta. V povezavi z

oživljanjem obalnega pasu, ki se največkrat spremeni v peš cono, je potrebno omejiti motorni promet.

Poudarjati je potrebno naravne in urbane značilnosti obalnega pasu. Posebne razgledne točke morajo biti izbrane tako, da zagotovijo popoln užitek urbane krajine in da tudi najskromnejši ohranjeni elementi lahko poudarijo preteklost. V tem pogledu je posebna pozornost posvečena oblikovanju opreme obalnega pasu, ki lahko zavzame posebno pomembnost, da ponovno odkrije oziroma predstavi neko abstraktno vrednost, ki se nanaša na prisotnost vode in njeno določeno uporabnost v tem pasu. Ob tem je pomembno tudi zagotavljanje čiste vode na območju obnovljenega obalnega pasu tako s stališča uporabnikov prostora in njihovih dejavnosti vezanih na vodno telo (Bruttomesso, 2001).

Izredne značilnosti obalnega pasu v fazi preobrazbe lahko to področje predstavlja strateško pomembnost za usodo samega mesta. Vendar pa je potrebno poudariti, da današnji uspeh mesta ni odvisen od same lokacije mesta, temveč tudi od dostopnosti ustrezne infrastrukture (Marshall, 1998, cit. po Marshall, 2001).

Zavest o moči in pomembnosti kulturnih znamenitosti in z njim povezane infrastrukture na obalnem pasu stalno narašča. Programi in nova infrastruktura so v današnjem času večinoma javnega značaja in to z visoko stopnjo izobraževanja. Primeri novih programov in dejavnosti so predvsem s področja: kulture, pomorstva in znanosti, odvisno od prehodne dediščine in identitete samega mesta. Nove mestne programe predstavljajo tematski parki, trgi, amfiteatri, zunanji avditoriji, muzeji (pomorstva ali umetnosti), kulturna prizorišča, koncertna infrastruktura in akvariji. Predvsem slednji v veliki meri vključujejo prebivalce, da se direktno identificirajo z naravnim okoljem, v katerem živijo. To vsekakor doprinese k boljšemu odnosu prebivalcev do okolja, v katerem živijo. Pri vsem tem ne smemo zanemariti dejstva, da morajo programi poudarjati zanimiva doživetja in spodbuditi željo po ponovnem obisku. Ljudje namreč cenijo živahen segment teh posebnih predelov mesta, ki ohranjajo tudi njegovo zgodovino (Breen in Rigby, 1994).

Uspeh mesta ne bo dosežen, če je fizično območje samega mesta zapostavljeno. Kljub temu, da se mesta v zadnjem obdobju preusmerjajo iz industrijskega v storitveni sektor, je glavni vidik uspeha posameznega mesta v mestnih prostorih, kjer igra obalni pas kritično vlogo. Potrebno pa je poudariti, da je obalni pas zelo izstopajoča lokacija v večini mest. Zaradi tega je razvoj teh področij ključnega pomena tako za razvoj posameznih mest kot tudi kvalitete urbanega izražanja (Shaw, 2001).

4.2 PREGLED PRIMEROV UREJANJA OBALNIH OBMOČIJ

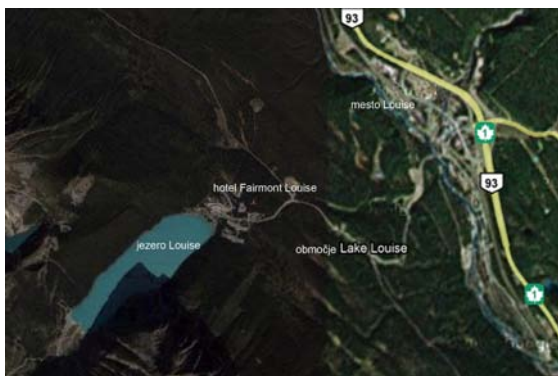
V nadaljevanju sta podrobneje predstavljena dva primera razvoja turizma ob jezerih, ki sta bila izbrana na podlagi podobnih prostorskih izhodišč za razvoj turizma v primerjavi z Bledom. Oba primera predstavljata turistično središče, ki se je razvilo ob jezerih, in kjer turizem predstavlja glavno gospodarsko panogo. Obenem pa ta dejavnost zaradi različnih varovalnih ukrepov ne ogroža krajinskega potenciala.

Primer kanadskega jezera Louise predstavlja primer, kako se je glavnina turističnega razvoja razvijala v zaledju jezera z vso pripadajočo turistično infrastrukturo. Večina obale jezera je ostala nepozidana, pozidava pa se je ohranila le na odseku, kjer je umeščen

hotelski kompleks. Nadaljnji turistični razvoj, ki predstavlja eno izmed glavnih gospodarskih dejavnosti tega območja, temelji na ohranjanju naravne in kulturne dediščine, podrobneje pa je predstavljen v nadaljevanju poglavja.

Jezero Orta v Italiji je primer, kako lahko bogata naravna in kulturna dediščina pomenita pomembno vrednost za nadaljnji turistični in kulturni razvoj nekega območja. Izhodišča razvoja turizma predstavljajo bogata naravna in kulturna dediščina ter ohranjena lokalna tipika prostora.

4.2.1 Jezero Louise v Kanadi

Slika 6: Satelitski prikaz območja Louise kjer je jasno vidnim mestnim središčem Louise v zaledju jezera (Google maps..., 2009).

Jezero Louise je ledeniškega nastanka in z mestom Louise in Banff predstavlja najbolj obiskano območje v nacionalnem parku Banff v Kanadi. Nacionalni park Banff se danes uvršča med prvovrstne kanadske turistične destinacije ter predstavlja kanadski nacionalni simbol. Zato ni slučaj, da se podoba parka z gorovjem Rocky ter idilično podobo narave ob jezeru pogosto pojavlja v turistično-propagandnem gradivu.

Nacionalni park Banff je bil ustanovljen leta 1885, kot eden izmed prvih nacionalnih parkov v severni Ameriki. Park se nahaja ob gorovju Rocky, ki s pestro krajino, značilnimi pogledi na gorovje, raznoliko floro in fauno ter privlačnimi vodnimi površinami ustvarja idealne pogoje za razvoj turizma. Ta izredna gorska slikovitost z jezери so ena izmed glavnih turističnih atrakcij tega območja. Edinstvena pomembnost ekosistema je pripeljala do tega, da so dolino Banff-Bow leta 1983 uvrstili v svetovno naravno dediščino (t.i. UNESCO) pod okriljem Združenih narodov (Hinch, 2009).

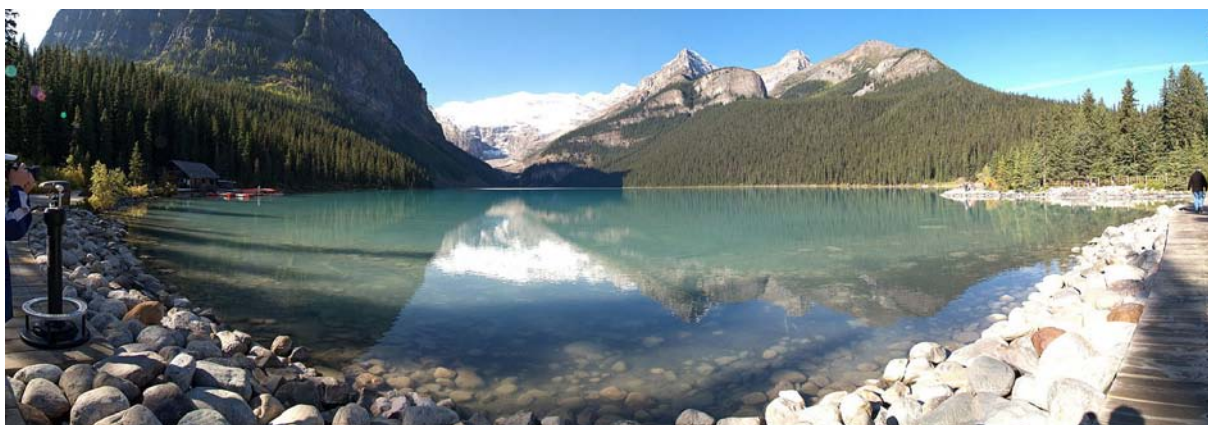
Slika 7: Nacionalni park Banff se uvršča med vodilne Kanadske turistične destinacije za domače in tuje goste (Canada areas..., 2009).

Slika 8: Jezero Louise je najbolj popularna turistična atrakcija v nacionalnem parku (Banff Lake..., 2009).

Pomemben razvoj jezera Louise se je pričel leta 1880, kot posledica izgradnje železniške proge. Območje je sicer postalo glavni gorniški center že leta 1820, vendar so se prvi obiskovalci pojavili nekaj let po izgradnji železnice. Sočasno v povezavi z jezerom se je razvijalo tudi mestno središče Louise. Do leta 1925 v parku skorajda ni bilo videti avtomobilov, zato so od mesta do jezera zgradili tramvaj, ki je povezoval glavno železniško postajo ter glavni hotel ob jezeru (Hinch, 2009). V kasnejšem obdobju se je s pojavom motornega prometa močno povečal pritisk na prostor, ki se je z leti samo še stopnjeval. Zanimivo dejstvo preteklega razvoja območja Louise je, da se obalni pas neposredno ob jezeru ni pozidal bolj, kot je to zahtevala zgraditev hotela, temveč je bil razvoj turističnih objektov in ostale infrastrukture skoncentriran na mestno središče v neposredni bližini železniške postaje.

Edina zgrajena struktura na obali jezera Louise je hotel Fairmont, ki je postal pomembna javna znamka Kanade in se konstantno uvršča med najboljše hotele na področju Severne Amerike. Hotel je bil zgrajen leta 1890 in bil skozi zgodovino tudi nekajkrat obnovljen. Kljub nekaterim preteklim obnovam je danes na objektu težko prepoznati, kaj je novega in kaj je starega na tem objektu. Arhitekturne značilnosti objekta predstavljajo mešanico slogov, ki jih označujejo kot »Kanadski Rockyi« in sovпада s slogom, ki je prepoznaven za slog švicarskih Alp. Švicarski elementi so vidni vsepovsod na in ob objektu: alpsko rastje, ki krasi hotelsko poslopje, fotografije švicarskih vodičev, ki so bili prvi zaposleni tega hotela, ipd. Danes ima hotel 500 sob ter močno razvito dodatno turistično ponudbo. Dejavnosti vezane na zunanji prostor so: pohodništvo, kolesarjenje, konjenišstvo, veslanje na jezeru, tek na smučeh ter druge zimsko-športne aktivnosti (Pashby, 2007). V okolici hotela so urejene različne razgledne točke ter pester spekter različnih sprehajalnih poti, ki so povezane z ostalima dvema manjšima jezeroma na tem območju. Prostor med hotelom in jezerom predstavlja oblikovan park za različne uporabnike. Zunanja ureditev predstavlja prepleteno mrežo peš poti z množico različnih prostorov namenjenih počitku, igri, zabavi, ipd. Zato je zadrževanje v parku in sprehajanje ob jezeru priljubljeno tako pri turistih, ki bivajo v hotelu, kot tudi pri drugih obiskovalcih.

Slika 9: Urejen prostor med hotelskim objektom in jezerom prikazuje primerno urejeno prostor z leseno sprehajalno potjo ob jezeru, urejenimi razglednimi točkami in prostori za posedanje, sprostitve (Lake Louise..., 2009).

V sklop priljubljene dodatne turistične ponudbe tega območja spadajo tudi zdravilni termalni vrelci, katere so konec 19. stoletja odkrili železniški delavci. Danes predstavljajo sinonim za naravne zdraviliške vrelce, ki so pomembno vplivali na razvoj številnih

regionalnih turističnih destinacij. Obiskovalcem ponujajo popolno sprostitev in sovpadajo z aktivnim preživljanjem prostega časa ob koncu dnevnih avantur. Leta 1887 so na tem področju poleg glavnega vrelca dogradili številne bazene in tunele, ki so povezovali različne posamične enote in skupaj tvorili celoto. Nadaljnji razvoj področja je potekal med letoma 1912 in 1914, ko so zgradili takrat največji kanadski bazen. Dokončen razvoj vrelcev, kot jih vidimo še danes, je bil dosežen leta 1937. Danes lahko ob plačilu enkratne vstopnine obiskovalci uživajo v številnih vrelcih, ki se razprostirajo na območju tega naravnega parka. Največja in najpopularnejša vrelca sta Radium in Fairmont. Poleg zagotavljanja zdravilnih in sprostitvenih aktivnosti ponujata vrelca tudi osupljiv pogled na gorovje Rocky.

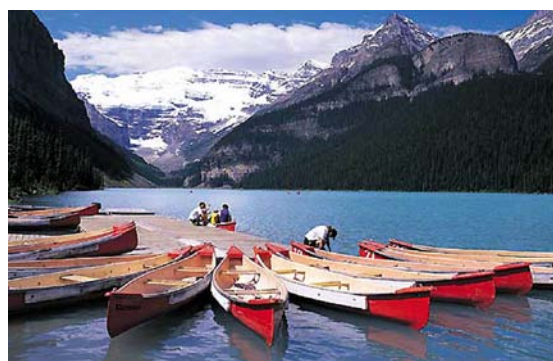
Slika 10: Jezero Louise z priljubljenim hotelskim kompleksom ob obali (Canada areas..., 2009).

Slika 11: Priljubljena oblika rekreacijske dejavnosti na jezeru Louis je vožnja s čolni (Trans..., 2009).

Slika 12: Prostor med hotelom in jezerom je parkovno urejen in ponuja različne oblike zadrževanja in druženja tako za goste hotela kot tudi za obiskovalce (Canada areas..., 2009).

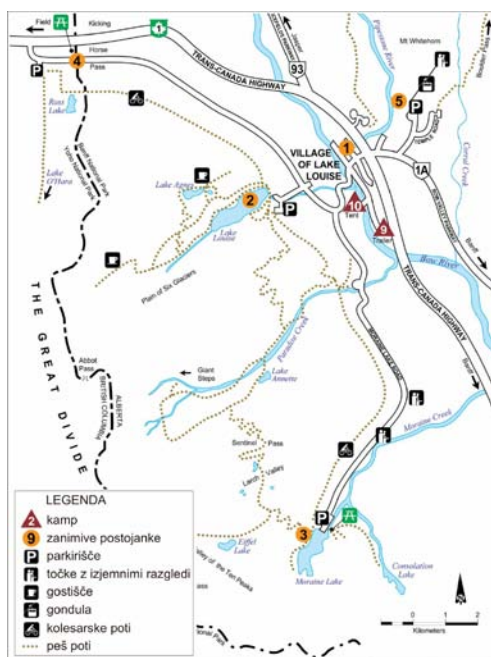

Slika 13: Na obali jezera Louise je urejena izposojevalnica čolnov (Canada areas..., 2009).

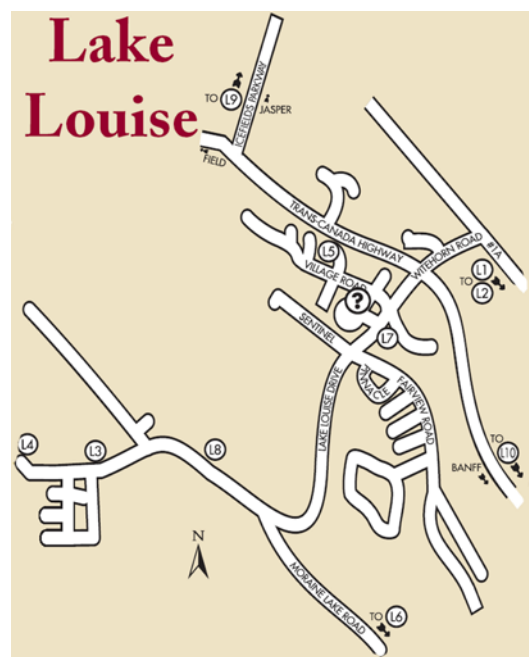
Zaradi edinstvene kombinacije naravne pestrosti, raznolike izbire poletne in zimske rekreacije obišče ta nacionalni park več kot 5 milijonov ljudi na leto, medtem ko nekaj milijonov ljudi prečka park s kanadsko hitro železnico. Ta je bila v letu 1886 zgrajena z razlogom oživitve tega območja. Število obiskovalcev se vsako leto konstantno povečuje, kar povečuje tudi obremenilne učinke na okolje. Danes je močan poudarek namenjen vzpostavitvi vzdržnega načina upravljanja tega parka, katerega glavnina razvoja bi še vedno temeljila na turizmu, hkrati pa v večji meri varovala naravne vrednote.

Kot posledica vse močnejšega pritiska na prostor je bil leta 2001 izdelan razvojni plan tega območja (Lake Louise community plan 2001), ki s poudarkom na sonaravnem nadaljnjem

razvoju upošteva naravno-ekološke, socialne in ekonomske vidike razvoja. Nadaljnji razvoj turizma je bil zasnovan z vizijo, da območje Louise ostane glavna destinacija za dnevne obiskovalce s pripadajočimi dejavnostmi. Območje ima tri različna razvojna območja: ožje območje okrog jezera, dolina z mestnim središčem in smučarsko območje v gorah. Prvotna funkcija območja Louise je zagotavljanje osnovnih in bistvenih storitev ter hkrati vzdrževanje ekološke pestrosti in parkovne karakteristike tega območja. Med pomembnejšimi razvojnimi predlogi je predstavljeno tudi omejevanje izgradnje novih prenočitvenih kapacitet, ki naj bi jih koncentrirali na območje zunaj nacionalnega parka. Nadaljnji razvoj stremi k zagotavljanju osnovnih-ključnih storitvenih dejavnosti ter z njim povezanimi objekti, ki omogočajo ohranjanje turizma, vendar hkrati ščitijo ekološko in kulturno pomembnost območja.

Slika 14: Karta prikazuje glavne prostorske dejavnosti na območju Louise (Discover..., 2009).

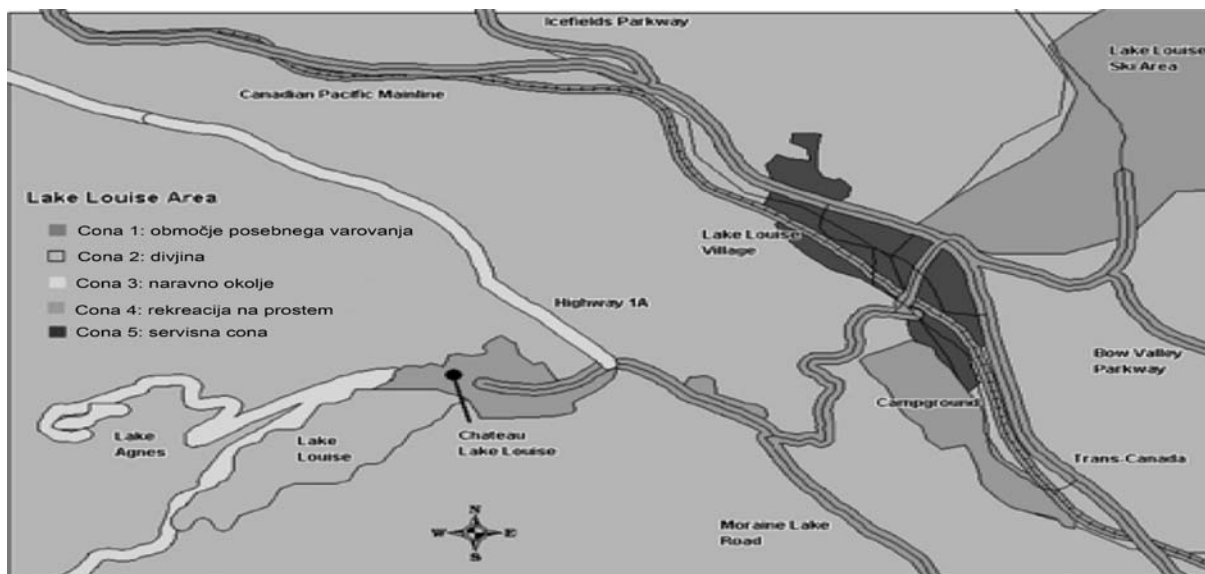

Slika 15: Slika prikazuje območja hotelskih kompleksov na območju Louise (Banff national ..., 2009).

Za celotno območje nacionalnega parka je kanadska vlada, v skladu s pripravo plana razvoja tega področja leta 2007, napravila študijo, ki proučuje odnos turizma in ekološko integriteto Banff-Bow doline. Študija, v katero so vključili tudi velik del javnih mnenj, je prinesla rezultate, ki so ob trenutni rasti turističnih obiskovalcev in ob dosedanji stopnji razvoja območja, pokazali številne negativne posledice na okolje te doline v prihodnosti. Obenem je študija pokazala pomembnost turizma za okolico, ki pa bi ob primernem kreativnem upravljanju, omejevala prihodnjo rast ter dolgoročno preprečila destruktivne učinke na okolje. Pomemben del strateške usmeritve ohranjanja okolja predstavlja vizija parka, ki temelji na ohranjanju njegovih vrednosti.

Na podlagi izdelanega plana za razvoj nacionalnega parka Banff, so leta 2007 opredelili glavne značilnosti nadaljnjega razvoja in jih predstavili v coningu, ki nadgrajuje coning iz leta 1998. Območja so se glede na nadaljnje potrebe varovanja ekološko ali parkovno pomembnih območij razvrstila v pet con razvoja (Roulet in Latourelle, 2007).

1. Cona 1 - območja posebnega varovanja in upravljanja: območje pomembnih, edinstvenih in ogroženih naravnih ali kulturnih območij, ki najbolj predstavljajo naravno okolje. V tem območju motorni promet ni dovoljen.
2. Cona 2 - divjina: naravna območja v katera človek posega minimalno. Območje predstavlja priložnosti, kjer lahko obiskovalci občudujejo naravo. V območju ni predvideno nikakršno dodatno umeščanje novih turističnih storitev, predvidena je tudi odsotnost motornega promet. Storitvene dejavnosti so vezane na obstoječe zmogljivosti, kot so vlak, območja za kampiranje in alpske koč. Cona 2 bo v največji meri zastopana v obravnavanem nacionalnem parku.
3. Cona 3 - naravno okolje: obiskovalci območja lahko raziskujejo naravno in kulturno dediščino preko športno-rekreacijskih dejavnosti. Motorni promet je prepovedan, prav tako so nove storitve skržene na minimum.
4. Cona 4 - rekreacija na prostem: območje ponuja širok razpon različnih dejavnosti, ki omogočajo razumevanje, prijetnejše preživljanje in edinstveno izkustvo v tej bogati parkovni dediščini. Dostop do tega območja je dovoljen z motornimi prevoznimi sredstvi.
5. Cona 5 - servisna cona: predstavlja jo mesto Banff in Hamlet Lake Louise, ki sta glavna predstavnika te cone in površinsko zasedata manj kot 1% parka.

Slika 16: Slika prikazuje coning območja Louise, na katerem so označene različne oblike varovanja območja (Roulet in Latourelle, 2007: 108).

Kot navajajo v viziji razvoja parka, je potrebno v nadaljnjem razvoju tega okolja slediti dinamičnim strateškim usmeritvam, ki bodo v prvi vrsti zagotavljale trajnostno ohranjanje okoljskega ekosistema tega področja, obenem pa zagotavljale vzdržen razvoj turizma. Turizem in naravni ekosistem imata tukaj dinamičen karakter, zato morajo biti dinamične tudi razvojne usmeritve. Izzivi, ki se pojavljajo ob vzpostavljanju trajnostnega razvoja tega

An aerial photograph of the Lake of Lugano region. The lake is a large, dark, irregular shape in the center. A yellow line representing the SS229 road runs along the northern and eastern shores of the lake. Several towns are labeled in white text: Quarna Sopra, Olegna, Cireggio, Prà della Marta, Brolo, Nonio, Oira, Agrano, Pescone, Bassola, Cheggino, Pratulungo, Arme, Pettenasco, Carcegna, Miasino, Orta San Giulio, Lagna, Briallo, San Maurizio d'Opaglio, Lortallo, Borghetto, Berzenno, and Monterosso. Blue rectangular labels with white text 'SR229' are placed at several points along the road. The surrounding area is green with some brown patches, indicating a mix of forest and developed land.

Zgodovina razvoja jezera sega že v začetek 6. stoletja, ko so osrednji otok Sv. Julija zasedli vojvode iz Novare. Intenzivnejše poseganje v krajino tega območja sega v 16. stoletje, v čas poznan pod imenom »starodobna rivierna kultura.« V tem obdobju se je na tem območju močno razvijala trgovina ter pristožne aktivnosti ter umetnost. V okolici jezera se je razvila arhitektura hiš, ki je postala prepoznavni znak tega območja, in je povzemala pol meščanski in pol kmečki slog. Nanaša se na obdobje med romantiko in barokom, krasijo pa jih slikovite dekorativne hišne freske in železno kovane ograje. Najpogosteje so bile hiše zgrajene z namenom preživljanja počitnic (Marshall L., 2009).

S prihodom železnice v 19. stoletju, je območje postalo priljubljeno turistično območje, ki je privabljal tudi tuje goste. V tem stoletju se je oblikovala dokončna arhitekturna podoba tega kraja z elektrificiranimi objekti, ki jih obdajajo urejeni vrtovi z eksotičnimi rastlinami za ekstravagantni okus bogatih obiskovalcev in turistov. Glavno mestno središče ob jezeru je San Giulio, ki se ponaša z izjemnim pogledom na otok s cerkvijo. Polotok, na katerem se je razvilo mestno središče, je ohranilo izgled in zgodovinsko pomembno arhitekturo, ter tako pridobilo reprezentativno mesto pri promoviranju turističnega kraja.

Slika 18: Najbolj značilna fotografija pri opisovanju jezera Orta na severnem delu Italije (Lago d'Orta..., 2009).

Slika 19: Otok sredi jezera ter mesto San Giulio v ozadju (Living lakes..., 2009).

Mesto je skozi zgodovino razvoja in pozidavo ohranilo konsistenten arhitekturni slog, ki je pripomogel k ohranitvi današnje identitete mesta. Kljub temu, da je območje turistično močno razvito, ni moč zaslediti večjih hotelskih kompleksov, ki bi s svojimi gabariti negativno vplivali na podobo kraja. Urejena urbana promenada z osrednjim trgom, predstavlja glavno stičišče številnih peš poti in predstavlja središče mestnega dogajanja. Pomemben dejavnik, ki pripomore k večji živahnosti območja je to, da je območje zaprto za motorni promet.

Mesto ima na stiku z obalo urejen trg, ki se po svojih prostorskih značilnostih odpira na vse strani in je delno zasenčen, kar v poletnih mesecih prinaša potrebno senco in prijetno atmosfero za druženje. Trg predstavlja glavno stičišče vseh peš poti v mestu, ki je zaradi prepovedi motornega prometa veliko bolj živahno kot druga mesta ob obali. Na stiku trga in jezera so urejeni privezi za čolne in turistične ladjice, ki prevažajo potnike na otok San Giulio. Kljub razvoju je mesto ohranilo identiteto s poudarkom na tipičnih arhitekturnih strukturah, kot so hiše z balkoni v pastelnih barvnih odtenkih, glavni trg ob jezeru, hoteli v objektih zgrajenih v 17. stol., ohranjene vile s pripadajočimi vrtovi. Vse to dviguje raven turistične ponudbe. V okolici jezera je enajst hotelov, med katerimi izstopa hotel sv. Rocco (kategorije štirih zvezdic), zgrajen v 17. stoletju. Nahaja se na polotoku z značilnim pogledom na otok. Največja koncentracija hotelov je v mestu San Giulio in njegovi bližnji okolici, medtem ko je na severnem in skrajno južnem delu jezera le manjše število hotelov. Večina hotelov je vse do danes ohranila tipično zunanjo zgodovinsko podobo. Med zanimive prostorske poudarke spadajo številne cerkve, ki se nahajajo na širšem območju jezera. Skupaj je na območju 22 cerkva, do katerih so iz središča mesta skozi različne botanične vrtove in parke speljane različne sprehajalne poti (Sale, 2006).

Slika 20: Glavni trg v mestu San Giulio (Living lakes..., 2009).

Slika 21: Trg ob obali jezera Orta (Orta the..., 2009).

Slika 22: Ulice v mestnem središču San Giulio predstavljajo živahen utrip mestnega dogajanja (Orta the..., 2009).

Slika 23: Cerkev sv. Bernardina v mestu (Orta the..., 2009).

Slika 24: Bazilika (Orta..., 2009).

Območje ob jezeru Orta predstavlja bogat nabor športno-rekreativnih dejavnosti, med katere spadajo uradna in urejena kopališča, potapljaški center, izposoja čolnov, smučanje na vodi, jahanje konj ob obali jezera, pohodniške poti na bližnje vrhove, golf igrišče, ipd. Med športne prireditve vezane na jezero spadajo tudi plavalni maraton in veslaško prvenstvo.

Slika 26: Prikaz hotelskih kompleksov ob jezeru Orta so označene z rumenimi krogi (Google maps..., 2009).

Slika 27: Urjena kopališča ob jezeru nakazujejo oranžni dežniki na fotografiji (Lago d'Orta ..., 2009).

Slika 25: Primer urejene plaže ob jezeru Orta (Lake Orta..., 2009).

Slika 28: Ohranjen hotelski objekt iz 17.stol. v mestu San Giulio (San Rocco ..., 2009)

Današnja značilnost tega območja v turističnem pogledu je več kot le virtuozi krog ščitenja, ohranjanja in razvoja. Območje posebno pozornost posveča mirnemu in sproščenemu preživljanju prostega časa, ki jih omogoča kombinacija svežega gorskega zraka, nabor prostočasnih rekreativnih aktivnosti, bogata kulturna dediščina ter raziskovanje narave. Glavne turistične znamenitosti jezera Orta predstavljajo mestno središče San Giulio, svetišče na vzpetini in otok, ki so zaščiteni z državno zakonodajo o kulturni dediščini. Razvoj in upravljanje tega območja poteka izključno pod koordinacijo Ministrstva za kulturno dediščino in pri tem vključuje tudi lokalne oblasti. Območje je del svetovne turistične dediščine pod zaščito organizacije UNESCO.

5 PROSTORSKE ZNAČILNOSTI ŠIRŠEGA OBRAVNAVANEGA OBMOČJA

Bled je mestno naselje in središče občine Bled, staro naselje ob Blejskem jezeru sodi med najlepše turistične kraje v Sloveniji. Leži na nadmorski višini 504 m sredi razgibane, ledeniško preoblikovane pokrajine, na prehodu iz Radovljiške kotline v vzhodno vznožje Julijskih Alp. Nastanek mestnega naselja sega v leto 1960, ko so se združila naselja Grad, Mlino, Rečica, Zagorica in Želeče. Ta naselja so razporejena okoli jezera, ločuje pa jih vrsta samostojnih vzpetin (Grad 599 mnv, Kozarca 558 mnv, Osojnica 756 mnv in Ravnica 729 mnv) (Bled prostorske..., 2008).

Slika 29: Zemljevid širšega območja (Atlas Slovenije, 1992: 81, 82)

5.1 GEOMORFOLOGIJA IN TOPOLOGIJA

Blejsko jezero leži v kotlini čelne kotanje nekdanjega Bohinjskega ledenika. Relief okoli jezera se je oblikoval že v pleistocenu, ko je Bohinjski ledenik v več sunkih prekril ta del kotline. Ob dokončnem umiku je zapustil za seboj več pasov čelnih moren.

Današnje Blejsko jezero je tako ostanek precej večjega in vsaj dvakrat globljega jezera. V pojezeru so jasno vidne jezerske terase, ki pričajo da je Blejsko jezero dobilo današnjo velikost postopno, v procesu erozijskega razdiranja jezerske sklede. Prvi podori so se verjetno dogajali na vzhodni strani jezera, na čelni moreni, kjer se je izlivala takratna Jezernica, še preden so reke začele poglabljati svoje struge. Večji podori v južnem obodu jezerske kotanje so bili posledica poglabljanja struge Save Bohinjke v morenske in prodne nanose, Jezernica je takrat začela iztekati na današnji lokaciji na Mlinem, zato sta se zmanjšali obseg in globina jezera (Remec-Rekar, 2004).

Jezero je predvsem v poletnih mesecih primerno za kopanje, saj se voda segreje do 25°C in ohrani primerno temperaturo vse do jeseni. V bolj mrzlih zimah jezero zamrzne. Na vzhodni strani jezera so termalni vrelci zajeti v plavalnih bazenih treh hotelskih objektov in sicer: Grand hotel Toplice, Hotel Park in Hotel Golf). Otoček sredi jezera je edini naravni jezerski otok v Sloveniji (Bled prostorske..., 2008).

5.2 GEOLOGIJA

Blejski kot je ledeniškega nastanka. Na tem področju v večini najdemo masiven in skladovit apnenec, predvsem v bližnji okolici jezera. Manj je grabenskega apnenca in breče, peščenjaka, kremenovega konglomerata, meljevca in glinovca. Na morenah najdemo pobočni grušč, ponekod tudi sprijet v brečo. Ob bližnjih rekah Savi in Radovni najdemo tudi sljudnat lapornat peščen meljevec (Bled prostorske..., 2008).

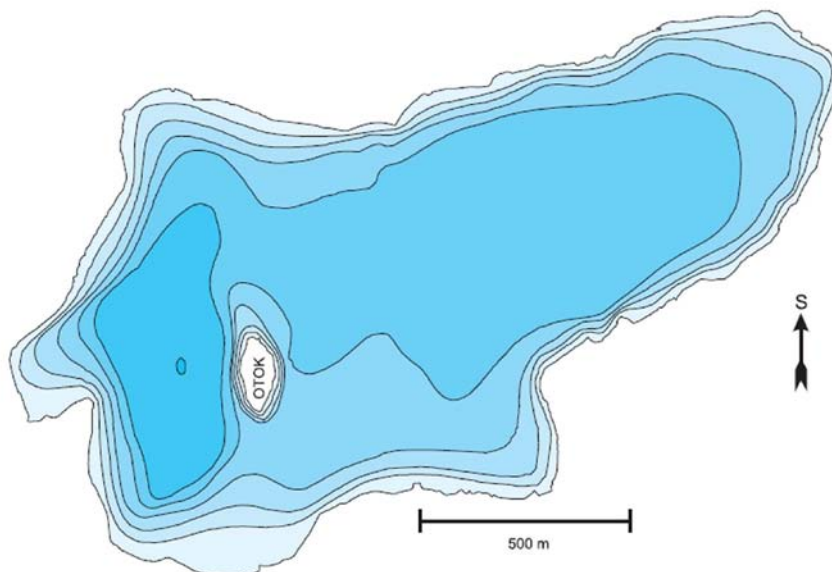
5.3 HIDROLOGIJA

Površina jezera meri 1,44 km², obseg 6 km, največja globina 30 m, prostornina pa 25,7 milijonov m³. Jezersko kotanjo sestavljata dve globeli, ločeni s podvodnim grebenom, katerega del je tudi otok. Zahodna stran jezera je globlja. Blejsko jezero (476 m n.m.) leži v osredju Blejskega kota. Napajajo ga le neznatni studenci, zato ga uvrščamo med jezera studenčnega tipa. Od skupaj 22 studencev jih v Blejsko jezero priteka le še 12. Ostali, zlasti tisti iz urbanizirane vzhodne obale, so bili zaradi onesnaženosti speljani v kanalizacijo. (Rekar-Remec in Bat, 2003).

Nihanja gladine jezerske vode so kljub umetno povečani pretočnosti še vedno majhna. Majhna naravna pretočnost jezera zmanjšuje samočistilne sposobnosti. Zato je jezero ekološko izredno ranljivo. Čeprav pojezerje obsega skromnih 8,38 km², je zaradi relativno goste poselitve, prometa in kmetijstva veliko bolj obremenjeno kot pojezerje Bohinjskega jezera (Rekar-Remec in Bat, 2003).

Prvi znaki onesnaženja in pojavi pospešenega staranja so se v Blejskem jezeru začeli kazati že v začetku 20. stoletja (Remec-Rekar in Bat, 2003 cit. po Rismal, 1993), v petdesetih letih pa je kakovost jezera občutno nazadovala. Glavni razlog je bila pomanjkljiva kanalizacija, ki zaradi razvoja množičnega turizma ni več zadoščala potrebam. Hranilne snovi, ki so pritekale v jezero, so spodbujale razvoj rastlinskega planktona. Pogosta so bila dolgotrajna »cvetenja jezera«, predvsem cianobakterij (*Planktotrix rubescens*). Ta niso vplivala samo na izgled jezera, temveč tudi na vedno obsežnejše in dolgotrajnejše pomanjkanje kisika, ki je doseglo celo obalne predele jezera (Remec-Rekar, Bat, 2003).

V razmerah brez kisika so nastajale strupene snovi, propadale so občutljive rastlinske in živalske vrste. Porušilo se je naravno ravnotežje in jezero je začelo postopno odmirati. Že leta 1964 je bila z namenom, da se poveča pretok in jezero prezrači v Blejsko jezero, na globino 18 m, speljana Radovna. Ker se je stanje jezera še naprej slabšalo, je bila v letih 1980/81 zgrajena natega - globinski iztok jezera (s pretokom 240 l/s). Tudi kanalizacija je bila v letih od 1982 do 1985 delno popravljena in dograjena. Vnos fekalij v jezero se je tako zmanjšal za okoli 80 odstotkov (Remec-Rekar, 2004). Pred sanacijskimi posegi je bilo Blejsko jezero uvrščeno med eutrofna jezera, od leta 1983 pa ga lahko ponovno uvrščamo med mezotrofna jezera. Občasna »cvetenja« še vedno opozarjajo, da stanje Blejskega jezera zaradi porušenega biološkega ravnotežja v preteklosti še vedno ni stabilno in je vnos hranilnih snovi iz pojezerja občasno še vedno prevelik (Rekar-Remec in Bat, 2003).

Slika 30: Izohipse blejskega jezera (ekvidistanca 5m) (Šiško, cit. po Remec-Rekar in Bat, 2003: 43)

5.4 VEGETACIJA

Skoraj tri četrtine površine občine Bled pokrivajo gozdovi, ki se nahajajo v štirih krajinskih tipih: kmetijska in primestna krajina, gozdnata krajina, gozdna krajina in gorska-gozdnata krajina (Kapus, 2004).

Kmetijska in primestna krajina obsega ravnino rečno ledeniškega nastanka v trikotniku med Radovno, Savo Dolinko in Savo Bohinjko ter manjše površine v Zgornji Radovni in Krmi ter na Kupljeniku. Gozd se je tu ohranil le v omejkah, obvodnih pasovih, na terasah

Save in na skalnatih osamelcih. Obstoje in varstvo kmetijske in primestne krajine je pomembno zaradi ohranjanja biotske raznovrstnosti, regeneracije razno gozdne krajine in tudi zaradi estetskega vidika.

Gozdnata krajina obsega pobočje Pokljuke in Mežakle. Ta tip krajine sestavlja mozaik gozdov, pašnikov, travnikov, poredkoma tudi kakšna njiva, kjer je gozd prevladujoč element prostora.

Gozdna krajina obsega zaokrožene gozdne kompleksne Pokljuke, Mežakle in severozahodnega dela Jelovice. Značilen je močno spremenjen sestav drevesnih vrst, predvsem močna zasmrečenost.

Gorska gozdnata krajina je svet skalovja, melišč, gorskih travin in ruševja na pobočjih in grebenih pod Krmo ter na pobočjih nad Pokljuko od Blejske konte do Stresenice v Radovni (Kapus, 2004).

Najbolj razširjena gozdna združba je gozd jelke in bukve (*Abieti Fagetum prealpino dinaricum*). Sledi alpski bukov gozd (*Anemone Fagetum*), smrekov gozd z golim lepenom (*Andenostylo glabrar Piceetum*) in subalpski smrekov gozd (*Piceetum subalpinum*). Dobro polovico gozdov zavzemajo bukovja, slabo tretjino jelova bukovja in desetino smrekovja. Preostala gozdna rastišča logov (vrbovja in jelševja), dobrav in gabrovij, rastišča toploljubnih listavcev, borovij, jelovij zavzemajo skupaj le nekaj odstotkov gozdnih površin (Kapus, 2004).

5.5 ZAVAROVANA OBMOČJA V OBČINI BLED

Občina Bled ima visoko prekritost z različnimi načini varovanja in omejevanja rabe, ki odražajo območja naravne kot tudi kulturne dediščine. Na podlagi izdelanih kart naravne in kulturne dediščine je razvidno, da gre na območju občine Bled za močno prekrivanje teh dveh omejitvenih dejavnikov prostorskega razvoja. Zavarovana območja pokrivajo skoraj tri četrtine obravnavanega prostora. Izjemne okoliščine občine Bled, kot navaja LUZ v projektu Izhodišča za pridobitev smernic za izdelavo SPRO (Strategije prostorskega razvoja občine Bled, 2006), predstavljajo vir privlačnosti za razvoj in hkrati omejitev. Navajajo še, da izjemne naravne danosti kažejo na omejeno sposobnost obiska, ki v Sloveniji še ni dovolj upoštevana. Tako bi bilo smiselno in nujno ob načrtovanju nadaljnjega razvoja določiti tudi maksimalno število dnevniških obiskovalcev, ki jih prostor še lahko prenese.

5.5.1 Naravna dediščina

Zavarovane vrednote na območju Bleda predstavljajo pomemben del naravne dediščine. V nadaljevanju so predstavljene najbolj pomembne naravne vrednote tega območja, ki so zaradi svoje izjemnosti tudi največji turistični magnet. Zavarovana območja, kot so Blejsko jezero z otokom, grajski hrib, park ob obali Blejskega jezera in hrib Straža se hkrati pojavljajo v obeh varstvenih režimih. To dejansko priča o njihovi izjemnosti v prostoru.

Blejsko jezero je naravna dediščina pri kateri pa žal estetski in ekonomski interesi izrazito prevladujejo nad naravovarstvenimi. Naravnih območij oziroma primernih življenjskih prostorov za živalske vrste v okviru Blejskega jezera skoraj ni več. Številni posegi, kot so

širjenje parkovnih površin v preteklosti, urejanje kopališč, pozidava, ipd., so močno omejili naravna območja. Takšno stanje je razumljivo, saj je Blejsko jezero s sprehajalnimi oziroma parkovnimi površinami najbolj primerno za oddih in rekreacijo daleč naokrog. Blejski otok predstavlja tipičnega osamelca in je rezultat tektonskega delovanja ter rečne erozije pred ledeno dobo. Grajski hrib spada med ledeniško erozijo preoblikovani osamelec. Skalna pečina na vzhodni strani grajskega hriba je v geološkem pogledu svetovna znamenitost, saj jo sestavljajo neoschwagerinski apnenci, ki so nastali v najstarejšem zemeljskem veku pred približno 265. milijoni let (Naravovarstvene..., 1999).

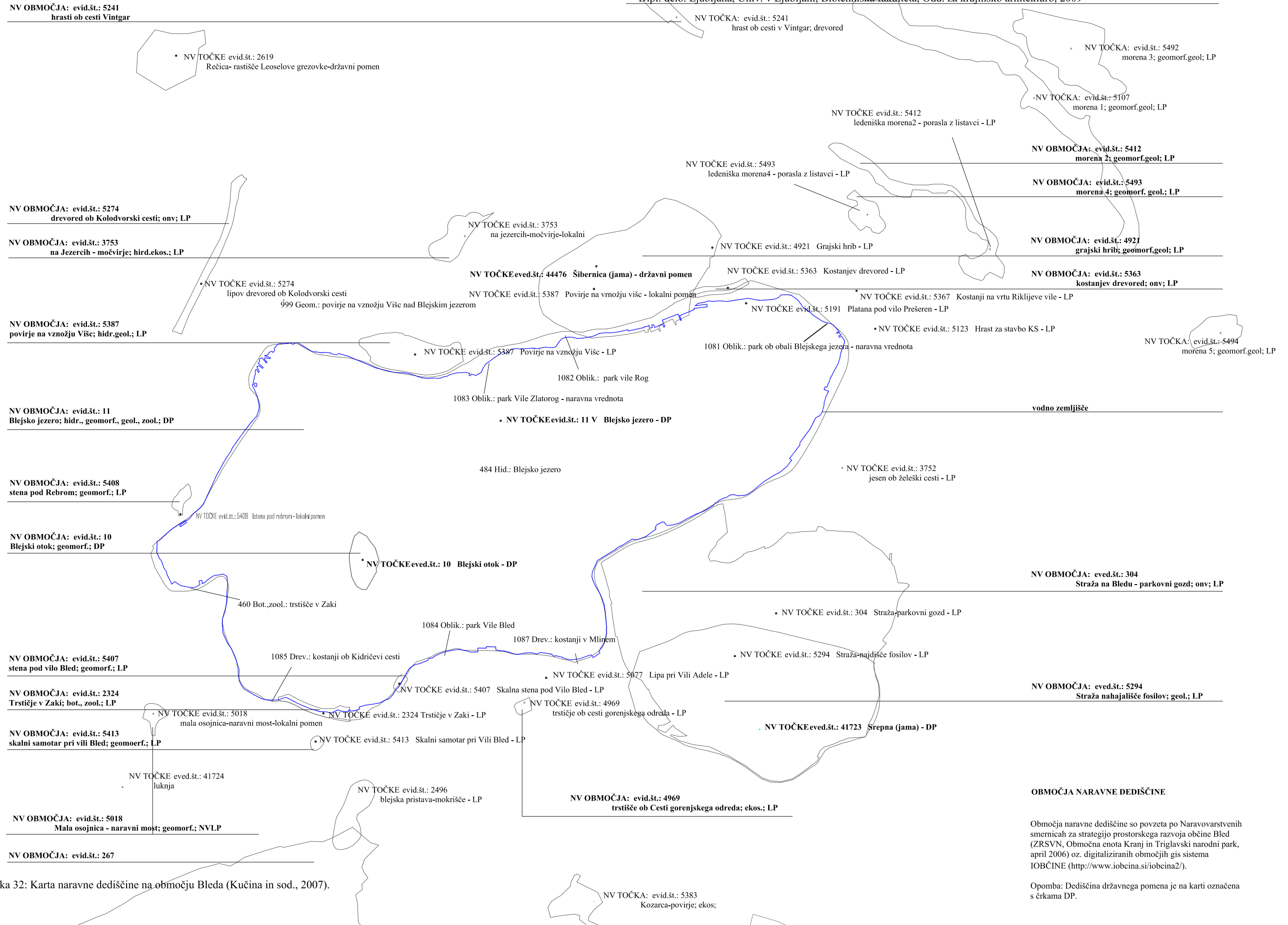
Na pobočju med Stražo in Gradom je viden morenski nasip, ki se začne takoj nad jezerom. Skupaj z drugim nasipom predstavljata najvišji okvir jezerske kotanje in tvorita razvodje med jezerom in Rečico. V preteklosti je jezero segalo do opisanih morenskih nasipov, vendar se je višina vodne gladine postopoma krčila. O tem pričajo zaporedne jezerske terase nad jezerom (Naravovarstvene..., 1999).

Ptice so eden od pomembnejših elementov tega območja, ki izven kopalne sezone močno popestrijo sprehode in počitek ob jezeru. Privabljata jih obsežna vodna površina in zadostna količina hranil. Najbolj prilagodljive (labod grbec in race mlakarice) trenutno še najdejo mesta za gnezdenje, vendar se ta v zadnjem obdobju močno krčijo (Naravovarstvene..., 1999).

V nadaljevanju je priložena karta naravne dediščine območja Bled, kjer so posebej označene naravne vrednote državnega pomena. Zaradi njihovega velikega mednarodnega in narodnega pomena je potrebno še toliko bolj premišljeno ravnanje. Posegi in dejavnosti se pri naravnih vrednotah izvajajo le, če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti. A tudi v tem primeru jih je potrebno opraviti tako, da se ne spreminja tistih lastnosti, zaradi katerih je del narave zavarovan.

Slika 31: Panoramski pogled na jezero z otokom, parkovnim območjem ob jezeru v središču Bleda ter hribom Stražo v ozadju.

5.5.2 Kulturna dediščina

Odlok o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije (OdSPRS, Ur.l. RS, 76/04) vzpostavlja sistem varovanja krajinskih območij, ki so pomembna za prepoznavnost Slovenije z vidika kulturnega in simbolnega pomena. Odlok jih označuje kot Območja nacionalne prepoznavnosti. Gre za prepoznavne in reprezentativne dele Slovenije s prisotno visoko pričevalno kulturno dediščino z zanimivo prostorsko lego. Pogosto so v kombinaciji z izjemnimi oblikami naravnih prvin med katere se uvrščamo tudi območje Bleda.

V občini Bled je območje nacionalne prepoznavnosti omejeno s tremi vodotoki (reke Radovna, Sava Dolinka, Sava Bohinjka) ter gričevje pred Bohinjskimi planinami. Nosilci identitete območja so Blejsko jezero, Blejski otok s cerkvijo Marijinega vnebovzetja, Blejski grad, parki, vile in širše gričevnato zaledje (Smernice za ..., 2006). S prepoznavnostjo določenega prostora in njegovo identiteto se ukvarja tudi Kučanova, ki ugotavlja, da so nekateri motivi značilni za določen kraj in so kot taki tudi vedno prepoznavni. Za mesto Bled navaja nekaj tipičnih motivov, kot so gore, hribovje, gozd, jezero, njiva/travnik, otok in cerkva. Spodaj predstavljeni tipični krajinski motivi, ki se navezujejo na kraj Bled.

Slika 33: Otok s cerkvijo, grad in gore so motivi, ki prevladujejo za obravnavano območje (Kučan; 1998: 142)

Na območju je močna gostota kulturnih spomenikov, ki priča o bogatem kulturnem sporočilu tega kraja. Med zavarovanimi območji prevladuje profana stavbna dediščina, ki odlikava čas iz obdobja zdraviliškega turizma in z njim povezano gradnjo vil in drugih objektov. Močno zastopana je tudi memorialna dediščina (spomeniki, grobišča, ipd.). Sledi ji arheološka dediščina, saj je na Bledu znanih več poznoantičnih in zgodnjerenesansnih najdišč, ki na različne načine pričajo o nekdanjih blejskih prebivalcih (Smernice za..., 2006). V nadaljevanju so na karti predstavljena zavarovana območja kulturne dediščine, ki so pomembna za pričajoče diplomsko delo. Še posebej so poudarjena območja kulturne dediščine državnega pomena, do katere je pri vključevanju v prostor in trženju v turistične namene potrebno še posebej paziti na njeno ohranjanje.

Slika 34: Pogled na zavarovani park ob blejski obali z gradom v ozadju.

Slika 35: Pogled na zavarovani hotel Toplice ob blejski obali.

KD OBMOČJA evid.št.: 13101 Ambient cerkev sv. Andreja nad Rečico - 11

KD OBMOČJA evid.št.: 13075 Arheološko najdišče pri Porovi hiši na Rečici - 1

KD OBMOČJA evid.št.: 13078 Grobišče na Rečici - 1

KD OBMOČJA evid.št.: 13177 Pokopališče - 5

KD OBMOČJA evid.št.: 13178 Grobišče in spomenik padlim NOB - 5

KD OBMOČJA evid.št.: 13266 Vaško jedro Grad - 7

KD OBMOČJA evid.št.: 13077 Arheološko najdišče Žale - 1

KD OBMOČJA evid.št.: 23 Arheološko nahajališče Grad - 1

KD OBMOČJA evid.št.: 13108 Zdraviliški park - 6

KD OBMOČJA evid.št.: 13102 Grajski vrt - 6

KD OBMOČJA evid.št.: 13105 Park ob obali Blejskega jezera - 6

KD OBMOČJA evid.št.: 13269 Jedro vasi Zagorice - 7

KD OBMOČJA evid.št.: 13269 Jedro vasi Zagorice - 7

KD OBMOČJA evid.št.: 13107 Parkovni gozd Straža - 11

KD OBMOČJA evid.št.: 13072 Naselbina in grobišče v Žalečah - 1

KD OBMOČJA evid.št.: 13073 Naselbina na Straži - 1

KD OBMOČJA evid.št.: 13079 Grobišče v Mlinem - 1

KD OBMOČJA evid.št.: 13268 Vaško jedro Mlino - 7

OBMOČJA KULTURNE DEDIŠČINE

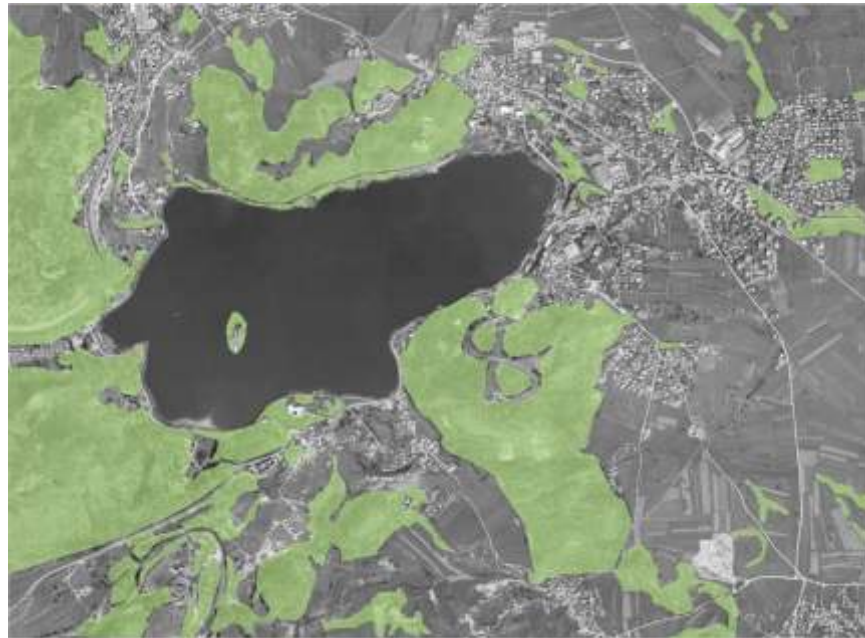
Območja kulturne dediščine so povzeta po registru nepremične kulturne dediščine oz. digitaliziranih območjih gis sistema IOBCINE (<http://www.iobcina.si/iobcina2/>).

Opomba: Dediščina državnega pomena je na karti označena z odebeljeno pisavo.

Slika 36: Karta kulturne dediščine na območju Bleda (Kučina in sod., 2007).

5.6 RABA TAL

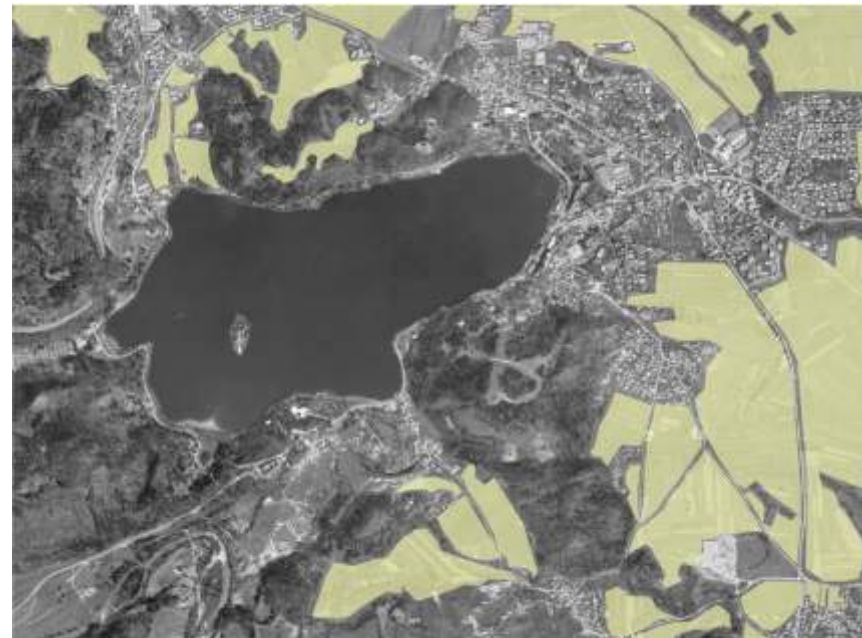
Največji delež površinskega pokrova zavzemajo kmetijske površine, kjer se je ohranilo tradicionalno kmetijstvo. Zaradi nekoliko ostrejšega podnebja prevladujejo travniki, ki le ob stiku z naselji prehajajo v njive in sadovnjake. Tri četrtine površine blejske občine prekrivajo gozdovi, ki imajo v tem prostoru rekreacijsko, estetsko in varovalno funkcijo. Poselitev je vezana na glavne in stranske komunikacije, zato so vasi manjše, obcestne, a kljub temu gručaste in enakomerno razpršene po prostoru. Vasi so se, kot posledica priseljevanja, združile in povezale v celoto.

Slika 37: Raba prostora - zelene površine (Podloga: Google maps..., 2008)

1. ZELENE POVRŠINE

Skoraj tri četrtine površine občine Bled pokrivajo gozdovi. Vsa pobočja kot tudi osamelci so prekrti z mešanim gozdom. Gozdovi imajo v tem prostoru poleg rekreacijske in estetske predvsem varovalno funkcijo. Zelene površine v mestu predstavljajo različno veliki mestni parki in druga območja zelenih odprtih površin.

Slika 38: Raba prostora - kmetijske površine (Podloga: Google maps..., 2008)

2. KMETIJSKE POVRŠINE

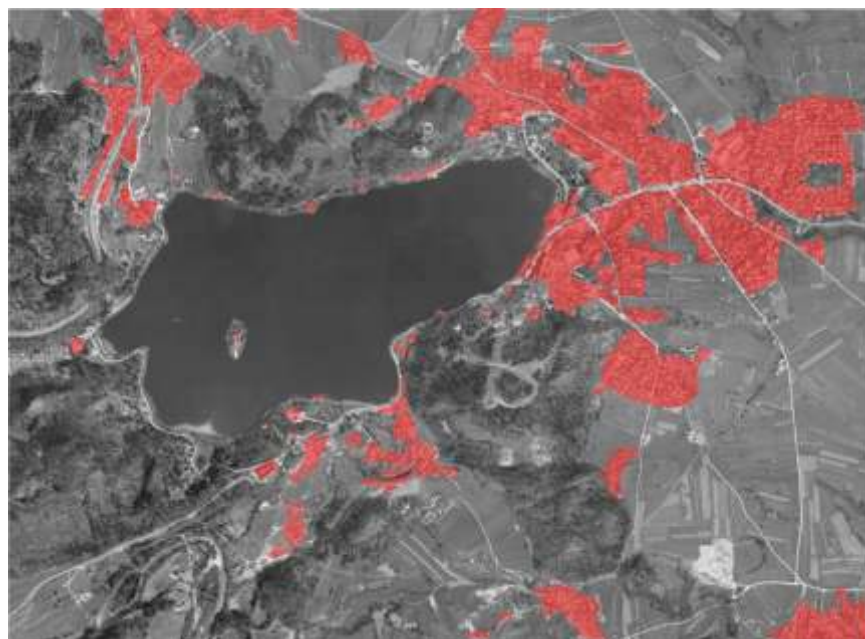
Območja kmetijske rabe se nehajajo predvsem na vzhodni in severni strani blejskega jezera. Prevladujejo večje strnjene obdelovalne površine na ravninskem območju.

Slika 39: Raba prostora - vodne površine (Podloga: Google maps..., 2008)

3. VODNE POVRŠINE

Voda kot najbolj prepoznaven del površinskega pokrova deluje najbolj prepoznavno v prostoru. Vode Blejskega kota lahko razdelimo na obrobne mejne reke s pritoki in vode osrednjega dela z Blejskim jezerom in drobnimi studenci, ki ga napajajo.

Slika 40: Raba prostora - pozidana zemljišča (Podloga: Google maps..., 2008)

4. POZIDANA ZEMLJIŠČA

V neposredni bližini Blejskega jezera prevladujejo gručasta naselja. Poselitev je v večini vezana na glavne in stranske komunikacije zato se je današnje mesto Bled razvilo iz manjših gručastih in enakomerno razporejenih gručastih vasi.

Slika 41: Raba prostora - ceste in dostopne poti (Podloga: Google maps..., 2008)

5. CESTE IN DOSTOPNE POTI

Glavna regionalna cesta pripelje iz Lesc do središče Bleda kjer se odcepi proti Bohinjski Bistrici in Krnici. Po vaseh in naseljih so speljane ožje lokalne poti. Na obronkih naselij prevladujejo predvsem lokalne makadamske poti, ki funkcionalno služijo dostopu do obdelovalnih površin. Območje je zelo dobro prepleteno s sprahajalnimi in pohodniškimi potmi ter raznimi odseki kolesarskih poti. Najbolj popularna je sprehajalna pot okrog jezera, kjer se mešajo različni tipi uporabnikov.

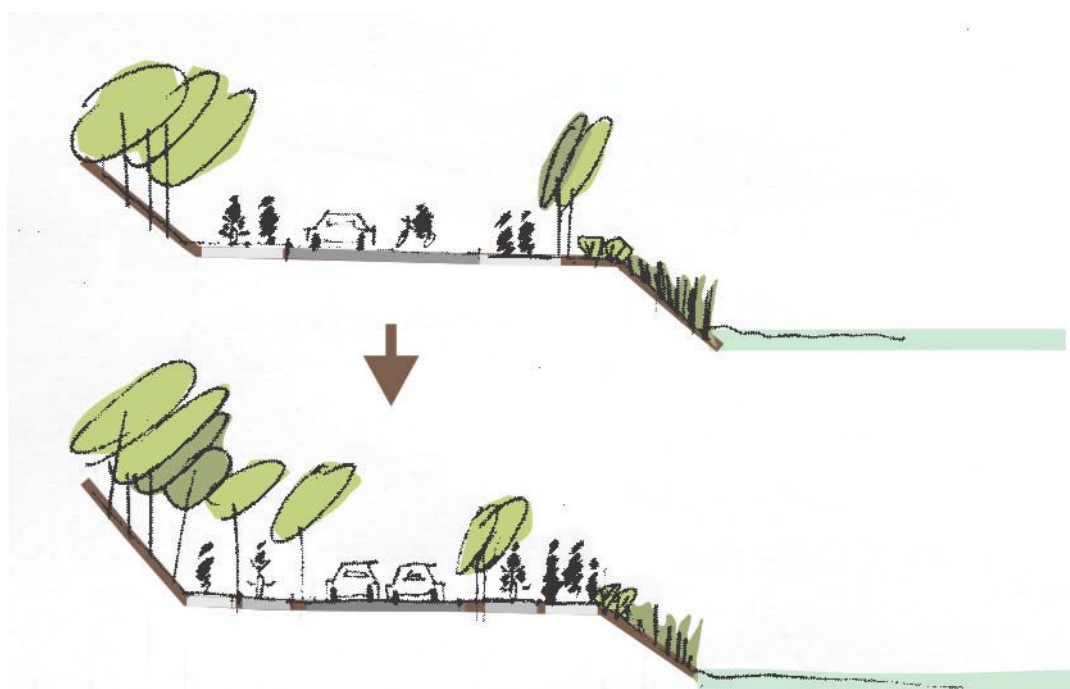
LEGENDA:

1.		GOZD
2.		KMETIJSKE POVRŠINE
3.		REKE
		JEZERO
		ZAMOČVIRJENA ZEMLJIŠČA
		PRITOKI
		UMETNI DOTOK IN IZTOK VODE
4.		POZIDANA ZEMLJIŠČA
5.		REGIONALNA CESTA
		LOKALNA CESTA
		SPREHAJALNA POT

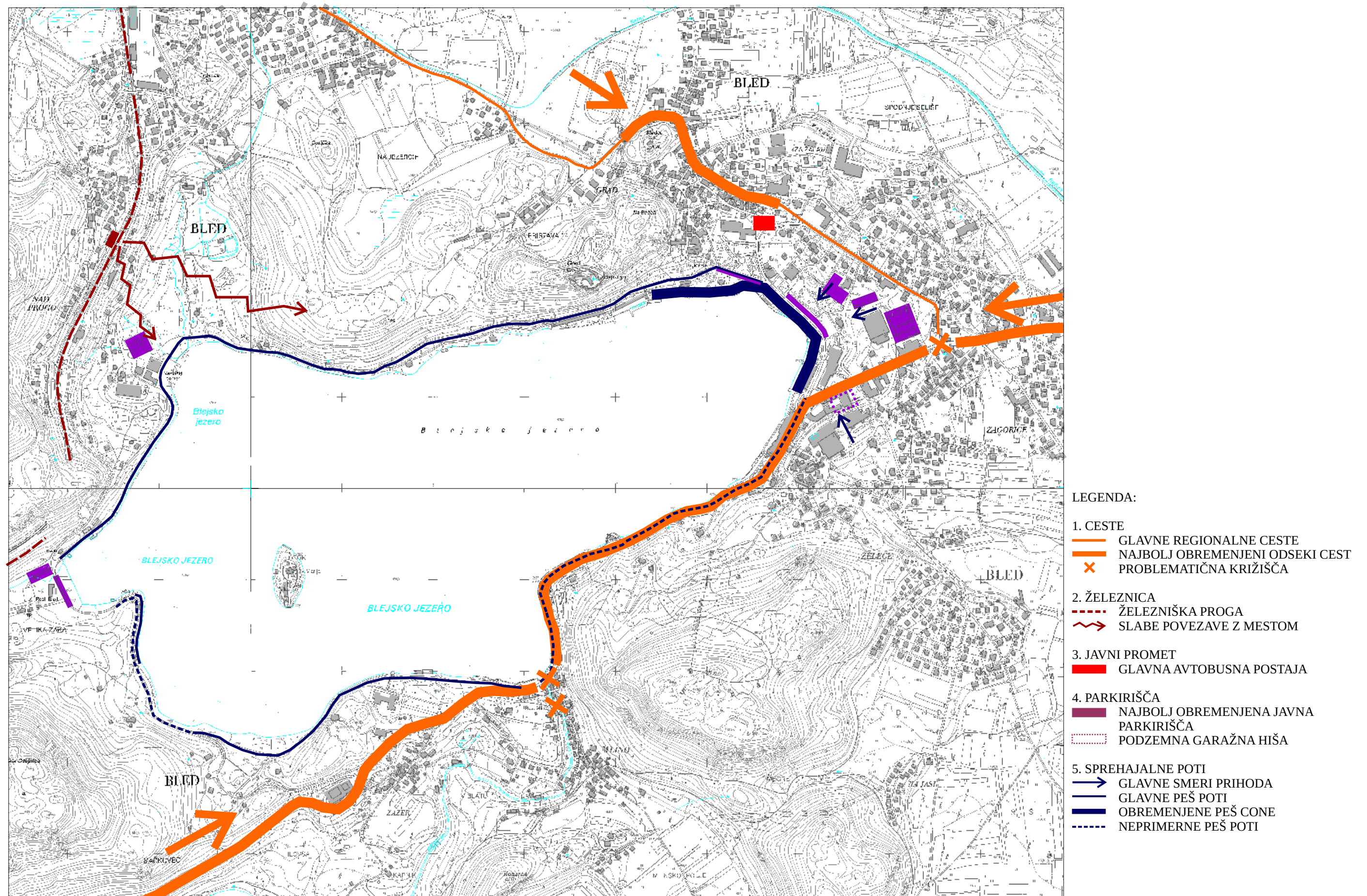
5.7 OBSTOJEČA PROMETNA UREDITEV NA BLEDU

Prometna ureditev na Bledu predstavlja velik problem pri organizaciji prostora. Cestni režim ni več kos današnjemu turističnemu povpraševanju. Pojavlja se preobremenjen cesti režim, pomanjkanje parkirnih mest in močna zgoščenost prometa v mestnem jedru. Razmeroma nerazvito in slabo učinkovito cestno omrežje dokazuje, da je prometni režim zaostal oziroma ni bil ustrezno dograjen (Idejna zasova..., 2001).

Poleg že omenjenih težav s prepustnostjo so v ospredju težave okoljske narave, saj vozila s hrupom in izpušnimi plini močno obremenjujejo ožje in širše območje Bleda. Še posebej je prizadeto območje neposredno ob jezerski obali. Ceste so nevarne, zlasti za pešce in kolesarje. Urejenost tlakov in prometne infrastrukture je na nizki ravni, kar vpliva na manjšo privlačnost kraja (Idejna zasova..., 2001).

Slika 42: Neurejene prometne in sprehajalne poti povzročajo srečevanje različnih uporabnikov. Pešci, kolesarji, rolerji, fajakarji, turistični vlakec so v primerjavi z avtomobili v neenakovrednem položaju, saj poti niso primerno urejene. Z ureditvijo potrebne prometne infrastrukture bi se dvignila raven turistične ponudbe.

Slika 43: Analiza problemov obstoječe prometne ureditve (Podloga TTN5).

Analiza **cestnega omrežja** jasno prikazuje, kako glavne regionalne ceste onemogočajo dostop do obale ter preprečujejo povezavo obale in zaledja. Večina tranzitnega, ciljno-izvornega in notranjega prometa, poteka po dveh glavnih regionalnih cestah: Ljubljanska cesta (nadaljuje se v cesto Svobode in poteka od Lesc mimo jezerske obale proti Bohinju) in Prešernova cesta (cesta, ki se pri Hotelu Union odcepi proti Gorjam, Pokljuki in Jesenicam). Posledično sta to najbolj obremenjeni cesti. Kot posledica takšne gostote prometa je križišče med zgoraj omenjenima cestama, posebno v poletnih mesecih in ob izrednih konicah, močno obremenjeno in onemogoča dostop na Bled in s tem samo pretočnost prometa. Po podatkih avtomatskega števca na števnem mestu Bled, ki sta jih Urbi d.o.o. in Projekt nizke zgradbe d.o.o. (2001) objavila v projektu Idejna zasnova prometne ureditve na Bledu, poletni promet za 9% presega povprečnega in za 14% izven-sezonskega. Obstoječe lokalne ceste so večinoma preozke z mnogimi ožinami (Partizanska, Prešernova, Rečiška, Mlinska cesta) in utesnjene z mnogimi objekti in vrtovi, kar dodatno izpostavlja problem ozkih prometnih grl v tem prostoru.

Železniška postaja na zahodnem delu jezera je oddaljena od mestnega jedra in tudi vlaki na Bled vozijo bolj poredko. Proga kot taka tudi ni elektrificirana. Tovrstno infrastrukturo bi bilo smiselno nadgraditi in bolje povezati s centrom, s čimer bi zmanjšali pritisk na vzhodni del mesta in potrebo po številnih novih parkirnih prostorih. Večina gostov namreč kot prevozno sredstvo še vedno uporablja osebni avto.

Javna parkirišča se danes pojavljajo na ploščadih in ob cesti, nekaj parkirišč je neposredno ob obali (Kidričeva cesta in Cesta svobode), kar prav gotovo ne spada v to območje. Motorni promet je s tem pripeljan do same obale in onemogoča enotne parkovne ureditve ob jezeru. Ostala **pol-javna parkirišča**, ki v večji meri še zadovoljujejo ponudbo, se bodo prej ali slej soočila s problemom nezadostnih kapacitet, tako kot se to pri nekaterih hotelskih in turističnih objektih že dogaja.

Javni promet spada med temeljne segmente javne ponudbe, saj je uporaben za širši spekter ljudi. Glavna avtobusna postaja v središču mesta ima ustrezno lokacijo, vendar je slabo urejena (primanjkuje ustrezno urjena čakalnica, nadstrešnica). Postajališča za lokalne in medkrajevne avtobuse so redka, prav tako se preveliki avtobusi težko prebijajo skozi ozke ceste v vaseh.

Iz analize je jasno razvidno, da glavno **pešpot** na Bledu predstavlja pot okrog jezera. Sprehajalna pot okrog jezera na območju od Hotela Toplice do Velike Zake poteka v primerni oddaljenosti od motornega prometa in je med obiskovalci najbolj priljubljena. Pot od Velike Zake do Vile Bled je slabše urejena, saj se na ozkem območju tik poleg ceste peščena, zelo slabo urejena sprehajalna pot. V določeni meri tovrsten problem rešuje lesena brv na vodi, odmaknjena od motornega prometa in sprehajalcu omogoča neposreden stik z vodo. Sprehajalna pot od Mlinega do hotela Toplice je zelo neprimerna, saj se sprehajalci soočajo z močnim hrupom in vdihavanjem onesnaženega zraka, medtem ko se sprehajajo tik ob regionalni cesti, ki pelje v Bohinj. Poti so asfaltne in peščene, vendar so glede na število različnih uporabnikov (pešci, kočijaži, mestni vlakec, kolesarji, rolerji) pod dimenzionirane in ne ustrezajo osnovnim standardom. Glede na velikost kraja, topografske in vremenske razmere ima Bled ugodne pogoje za **kolesarjenje**, na žalost pa kolesarskih poti praktično ni. Glede na ugodne pogoje in dejstvo, da kolesarstvo spada med

okoljsko in zdravstveno najbolj primerne oblike transporta, bi bilo smiselno razviti mrežo kolesarskih poti in s tem razširiti ponudbo dejavnosti.

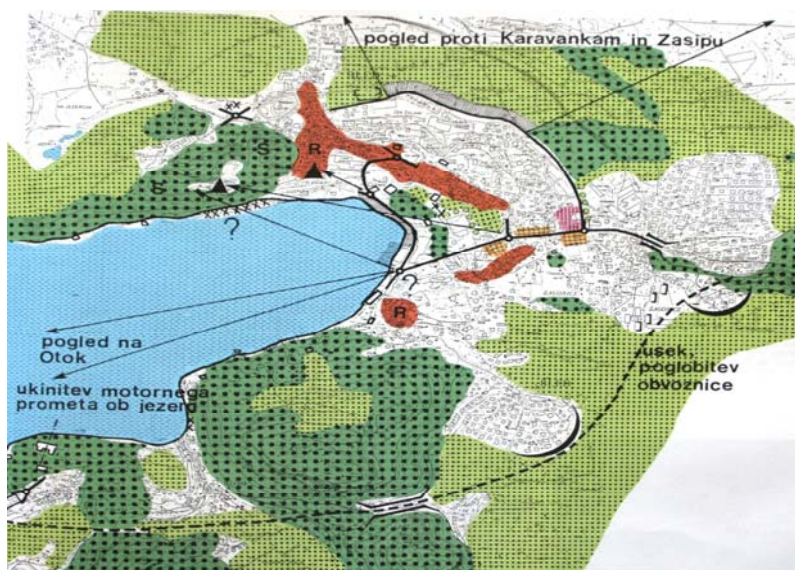
Dosedanji razvoj je pripeljal do določenih težav, ki se odražajo v prometni nezmožnosti sistema, v neenakem položaju vseh udeležencev v prometu, v ogroženosti šibkejših udeležencev v prometu, v vse slabših okoljskih razmerah ter v neurejenem in neustreznem mestnem prostoru, kar ovira nadaljnji razvoj turizma in kraja (Idejna zasova..., 2001).

5.8 VIZUALNE ZNAČILNOSTI PROSTORA

Bled predstavlja veliko in pomembno urbano turistično in zdraviliško naselje, katerega podoba je bistven del identitete slovenskega prostora ter naše narodne biti. Pogačnik je posebno pozornost pri ugotavljanju likovne podobe mesta Bled posvetil varovanju izjemnih vedut v prostoru, kar je s stališča izdelave diplomske naloge ključnega pomena.

Značilna veduta Bleda predstavlja pogled na jezero z otokom in večinoma neokrnjeno naravo v ozadju. Tovrstna značilnost priča o tem, kako bi morali z zelenim zasloni pred stavbami ali pa z odstranitvijo najbolj motečih hiš, jezerskim obalam ponovno povrniti naravni videz. ostale pomembne vedute po navedbah avtorja predstavljajo: »Pogledi, ki se odpirajo na blejsko jezero z otokom, gradom in cerkvijo, na kuliso Julijskih Alp, na Karavanke s Stolom, na Stražo in Triglav, so tako pomembni, da je njihovo popolno varstvo samo po sebi umevno« (Pogačnik, 1996: 56). Zaradi visoke stopnje krajinskih posebnosti je potrebno značilne vedute varovati pred morebitnimi novimi večjimi zgradbami, ki bi lahko te poglede razvrednotila.

Črne puščice na spodnji karti označujejo izjemne poglede v različne smeri: pogled na grad, ki se odpira ob hotelu Krim; v priobalnem pasu ob casinoju se odpirajo pogledi na zahodno dokaj ohranjeno naravno krajino z otokom sredi jezera; pri zdraviliškem parku v centru mesta na cerkev Sv. Martina in značilni pogledi na vzhodni strani mesta na veduto Karavank.

Slika 44: Analiza pomembnih pogledov na Bledu, ki jih ponazarjajo črne puščice (Pogačnik, 1996: 57).

5.8.1 Dominante v prostoru

Slovenija je razčlenjena glede na osnovne topografske enote z izoblikovanimi identitetnimi arhitekturnih sestavin, ki določajo neko arhitekturno identiteto prostora. Mesto Bled spada, glede na delitev arhitekturnih krajin v skupino gorenjskih regij. Najbolj prepoznavne in dominantne značilnosti gorenjskih arhitekturnih regij so cerkve, gradovi, znamenja, kozolci in celo posamezne stavbe (Fister, 1993). Blejska največja dominanta prostora je cerkev Sv. Marije na otoku, grad na pečini ter cerkev Sv. Martina pod grajskim hribom.

Blejski grad je kot spomenik državnega pomena med najbolj obiskanimi kulturnimi spomeniki v Sloveniji. Zato je osnovno vodilo predvidenih vzdrževalnih del večja fizična dostopnost, urejenost z infrastrukturnega in estetskega vidika in izboljšanje kulturne in gostinske ponudbe. Danes je razgled z gradu med najpomembnejšimi za večino obiskovalcev, prireditve tako glasbene kot gledališke pa so omejene s prostorom, ki dopušča od 150 do 200 obiskovalcev. Osnovana ponudba gradu je zagotovo razgled, ki je najpomembnejši za večino obiskovalcev.

Blejski otok je nesporno najpomembnejša naravna vrednota ter kulturnozgodovinski spomenik v Sloveniji. Poleg izjemnih krajinskih kvalitet ima tudi simbolno vrednost v narodni zavesti tako zaradi zgodovinskih okoliščin, ki jih lahko vrednotimo na osnovi arheoloških raziskav in na osnovi stavbne dediščine na otoku (Smernice ..., 2006).

Cerkev sv. Martina je bila zgrajena leta 1904 po načrtih dunajskega mojstra Jožefa Schmidta. Ima 15 visoko gotško zaostrenih oken, ki so vsa poslikana. Župnijska cerkev je danes zelo pogosto prizorišče obiskanih komornih koncertov ter nedeljskih maš, ki so vodene tudi v tujih jezikih.

Slika 45: Cerkev Sv. Marije na otoku.

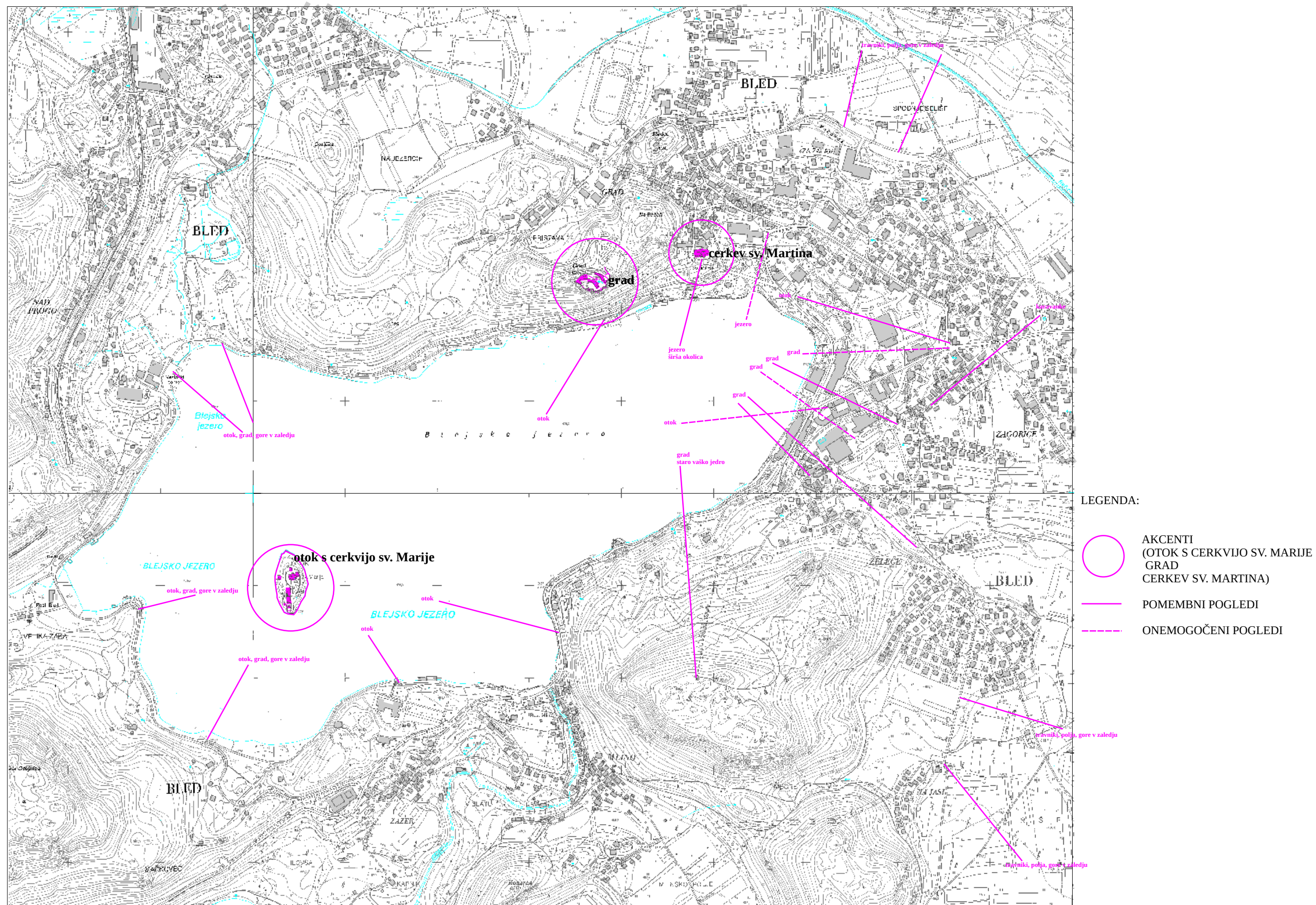
Slika 46: Blejski grad na pečini.

Slika 47: Cerkev Sv. Martina pod grajskim hribom.

Slika 48: Pogled na Blejski grad in cerkev

Slika 49: Karta pomembnih pogledov in akcentov na Bledu (Podloga TTN5).

6 ZGODOVINA RAZVOJA BLEJSKEGA TURIZMA

Glavne prednosti turizma na Bledu so izjemna geografska lega v bližini Alp, zanimiva zgodovina in pestra krajinska slika.

Na razvoj blejskega turizma sta močno vplivali prva in druga svetovna vojna, saj so se po vsaki prelomnici oblikovalo novo državno okolje ter novi snovalci razvoja tega kraja. Skozi zgodovino so se okoli Blejskega jezera tako menjavali mnogovrstni turistični motivi, kot so: romarski, izletniški, zdraviliški, letoviški, lovsko – ribiški, politični, športni, kulturni, kongresni in ekološki.

Romarji

Otoška cerkev Sv. Marije je bila priljubljena romarska destinacija na Bledu, katero je vsako leto obiskalo nekaj tisoč ljudi. Na otok so romarje prevažali čolnarji s pletnami iz glavnega pristanišča pri Windischgratzovi kapeli. Po drugi svetovni vojni so pristanišče in kapelo odstranili zaradi gradnje Vile Bled. Glavno pristanišče se je preselilo k gostilni Petran v Mlinem, ki je postalo glavno zavetišče romarjev (Benedik in Dežman, 2004).

Arnold Rikli

Leta 1855 je k razvoju turizma pripomogel švicarski padar Arnold Rikli, ki je s svojimi zračnimi in sončnimi kopelmi Blejcem predstavil nov zdravstveno-turistični produkt. Uveljavljati je začel svoje, za tiste čase posebne metode zdravljenja, pod geslom »voda seveda koristi, še več pa zrak in največ svetloba«. Na Bled je privabljal številne goste iz vseh delov Evrope (Benedik, 2000). Zanimive in karakteristične za Rikljevo metodo zdravljenja so bile posebne lesene ute z ravnimi strehami in skromno opremo. Lesene ute na sprednji strani niso imele stene temveč le zaveso, s katerimi so v nočnem času zagnili sobe. Tovrsten način bivanja je zagotavljal svež zrak in lep razgled, saj so bile ute obrnjene proti jezeru (Benedik, 2000).

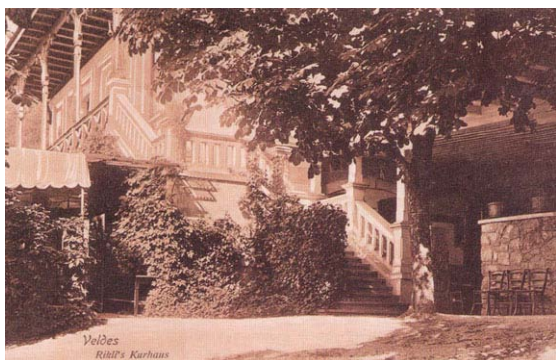
Slika 50: Prve Rikljeve ute pod grajskim kopališčem (Bled na..., 1997: 164).

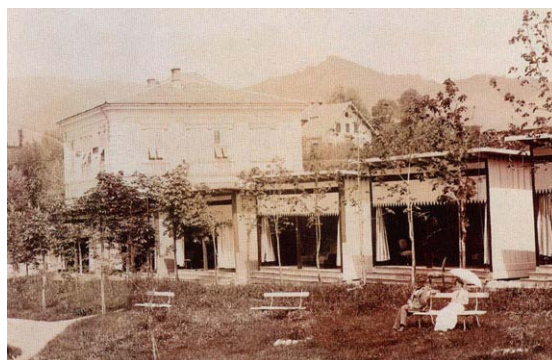
Slika 51: Rikljeve značilne ute so bile po njegovi smrti nekoliko preoblikovane (Bled na ..., 1997: 169).

V začetku jih je bilo 34, razprostirale pa so se pod kostanji pred današnjim Grajskim kopališčem. Zaradi velikega povpraševanja so leta 1855 zgradil še 56 zračnih ut, kopališče (postavljeno 1859 na mestu sedanje Kazine, prenovljeno 1899), upravno stavbo z jedilnico in vilo. Že leta 1862 je prvi opisal omrežje sprehajalnih poti po Bledu in okolici. Na Straži

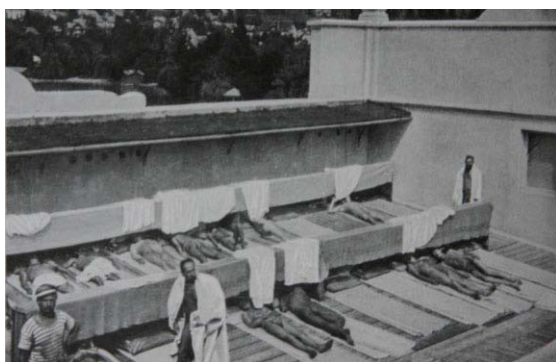
je ograbil prostore za sončno-zračne kopeli in tako Stražo označil kot parkovno rekreacijsko površino (Benedik in Dežman, 2004).

Slika 52: Riklijeva vila (Bled na..., 1997: 165).

Slika 53: Zračne ute ob vili Riklijevega brata Paula Riklija (Bled na..., 1997: 168).

Slika 54: Riklijevi pacienti na terasi za sončenje na kopališki terasi (Bled in ..., 2000).

Slika 55: Riklijevi pacienti v sončnem in zračnem kopališču na Straži (Bled in ..., 2000).

Rikli je imel mnogo občudovalcev in posnemovalcev. V tujini je eden njegovih hvaležnih pacientov, ki je po zdravljenju na Bledu v letu 1902 popolnoma okreval, postavil enako zdravilišče v Degersheimu pod Santisom v Švici (Benedik in Dežman, 2004).

Prav tako so Vovkovi v Gradu uspešno uporabili Riklijev način zdravljenja. Na prostoru današnjega zdravstvenega doma so zgradili lesene zračne ute, uredili kopališče in v bližini poiskali sprehajališča. Vovkovi glede prehrane in pijače niso bili tako strogi kot Rikli, zato so se prenekateri, ki jim Riklijev strogi režim ni bil po volji, preselili k Vovkovim v penzion. Po Riklijevi smrti je strokovno plat vodenja storitev prevzel dr. Richard Eder. Vse premoženje je upravljal sin Oskar Rikli, Vila (današnja Mežakla) pa je pripadla drugemu sinu Paulu. V letu 1911 je postalo to »Družba z omejeno zavezo«, po prvi svetovni vojni pa je nepremičnine kupil Ivan Kenda (Benedik in Dežman, 2004).

Rikli je s svojim zdravilstvom privabljal številne goste, nekateri so prihajali zaradi zdravljenja, drugi pa, ker so ob njegovih aktivnostih slišali za lepote tega kraja. Obisk se je tako iz leta v leto večal in polnili so se tudi blejski hoteli, penzioni in privatne sobe, saj so ponudniki v relativno kratkem času razvajanem gostom lahko ponudili velik nabor storitev. Resnici na ljubo je potrebno povedati, da Rikli ni prvi ne edini začetnik turizma na Bledu, vsekakor pa je eden njegovih pomembnih pionirjev. Storitve, ki jih je ponujal gostom, namreč niso vsebovale le tipičnih hotelskih storitev in dobre hrane, ampak in predvsem

izvirne metode zdravljenja in zdrav način življenja. S ponudbo je privabljal goste v svoje zdravilišče in s tem tudi na Bled (Benedik, 2000).

6.1 RAZVOJ TURISTIČNE INFRASTRUKTURE NA BLEDU

Definicija besedne zveze 'turistična infrastruktura' je po slovarju slovenskega knjižnega jezika definirana kot:

turístičen –čna –o prid. (í)

nanašajoč se na turiste ali turizem: turistična sezona / turistični urad / turistične informacije / turistični kraj: turistična točka, turistična znamenitost / turistični spomeniki / turistični zemljevid (SSKJ, 1998: 1437).

ínfrastruktúra –e ž (î-û) ekon. *temeljne naprave, objekti, zlasti prometni, ki omogočajo gospodarsko dejavnost določene skupnosti:* vlagati v infrastrukturo; ceste, železnica, elektroenergetika, skratka, vsi objekti infrastrukture; razmerje med infrastrukturo in superstrukture

// publ., navadno s prilastkom *kar je potrebno za upravljanje kake dejavnosti nasploh:* sredstva za industrijsko, turistično infrastrukturo (SSKJ, 1998: 302)

Zgodovina razvoja turistične infrastrukture na Bledu priča o načinu razvoja in oblikah blejskega turizma. Nekateri turistični objekti so se ohranili do danes in, z manjšimi prenovami, še vedno služijo prvotnemu namenu. Med pomembnejše objekte, ki služijo kot prenočitvene kapacitete, glede števila gostov prevladujejo hotelski kompleksi, ki so zaradi svoje lege in velikosti tudi najbolj vpadljivi v prostoru, sledijo različni penzioni in zasebne sobe ter kamp v Veliki Zaki. Pomembni so tudi prehrambeni objekti (restavracije, gostilne, slaščičarne) in gostinski obrati (kavarne, bari, igralnica) ter kulturni objekti kot so graščina Grimšice ter Festivalna dvorana. Med športno rekreacijske objekte uvrščamo športno dvorano v centru mesta, uradna kopališča, smučarsko infrastrukturo na Straži, igrišče za golf, regatno-veslaški center v Mali Zaki. V nadaljevanju je podrobneje opisana zgodovina razvoja in sedanje stanje prenočitvenih kapacitet, medtem ko so ostali infrastrukturni objekti opisani v poglavju turistična ponudba.

Turistična kolonizacija je temeljno spremenila Bled. V avstro-ogrskem obdobju zgradijo tudi temeljne elemente turističnega Bleda kot so krožno cesto okrog jezera in sistem sprehajalnih poti s Stražo kot osrednjim blejskim rekreativnim prostorom. Verski turizem je zgradil Blejski otok in prevozni sistem na otok s pletnami in ladjedišči.

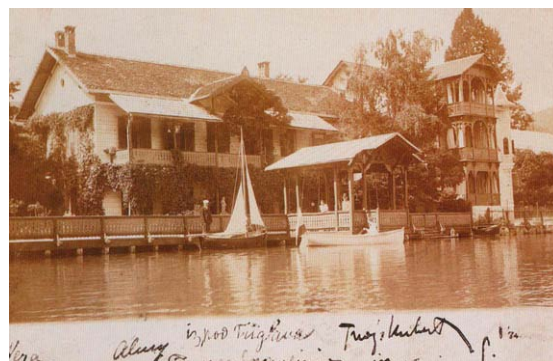
Največje spremembe v razvoju turizma na Bledu je prinesla izgradnja gorenjske železnice leta 1870 in turske železnice leta 1906. Med pomembne razvojne impulze štejemo tudi pol stoletja kasneje zgrajeno brniško letališče in karavanški cestni predor.

Za blejske hotele je bilo sprva značilno, da so nastajali iz gostiln. V avstro-ogrskem obdobju zgradijo nekatere temeljne elemente današnjega turističnega Bleda: Zdraviliški dom ter zasnovo za grajsko kopališče. Prve gradnje hotelov so spodbudili nemški naročniki. Po letu 1870 začno povečevati že obstoječe in graditi nove hotelske zmogljivosti. V sedemdesetih in osemdesetih letih 19. stoletja tako zrastejo številne

plemiške vile ter vile meščanskih bogatašev. Z gradnjo dvorca kneza Windischgratza (1883) dobi Bled reprezentančno stavbo na prostoru, ki označuje Bled tudi v vseh kasnejših obdobjih. Po letu 1906 oživi gradnja predvsem na Rečici, pa tudi drugod na Bledu. Investitorji so še vedno večinoma Nemci. Rikli je za svoj sanatorij postavil zračne ute, kopališče, upravno stavbo z jedilnico ter vilo s sobami. Hotelska kompleksa hotelov Park in Toplice sta ostala najtrajnejša stalnica turističnih gradenj na Bledu od vsega začetka sodobnega turizma pred 150 leti. Sicer pa se je stanje v jezerski skledi dinamično spreminjalo iz obdobja v obdobje (Benedik in Dežman, 2004).

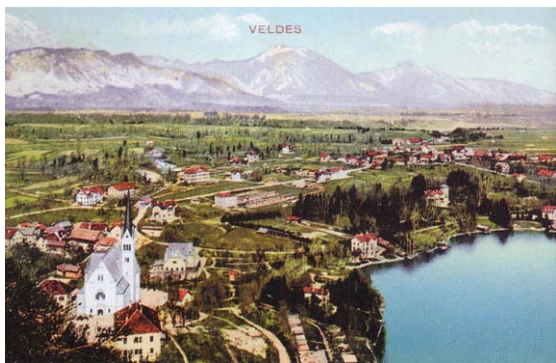
Slika 56: Dvorec kneza Windischgratza (Bled na..., 1997: 135).

Slika 57: Počitniška vila Marija v Mlinem (Bled na..., 1997: 140).

V obdobju pred prvo svetovno vojno se je nadaljevala intenzivna gradnja slovenskih investorjev, osredotočena predvsem na leto 1930. Značilnosti tedanjega časa so bile intenzivna pozidava na obali s povečanjem hotelov Park in Toplic, povsem pozidana obala v Mlinem (hoteli Petran, Central in Starkl) ter s kopališči zasedena Mala Zaka in športni park v Veliki Zaki. Tudi sicer so si večino obale lastili posamezniki vil (Benedik in Dežman, 2004).

Če je do tedaj veljalo, da so se ob obali pojavljala različna lastništva, se je v času socializma pojavil duh po vzpostavitvi območij javnega pomena. Hotelska ponudba se je postopoma razvila v tip masovne konfekcije, penzione so nadomestili počitniški domovi, zasebna pobuda pa se je razvijala v obliki zasebnih turističnih sob. Temeljne prostorske spremembe so bile uničenje hotelskih con v Mlinem in na Rečici ter izgradnja hotelske verige od Gradu do Želeč: Svoboda, Jelovica, Park, Lovec, Krim, Kompas, Golf. Obalo v Mali Zaki je zasedlo veslanje, v Veliki Zaki pa kamp. Od infrastrukturnih objektov v socializmu Zdraviliški dom nadomesti Festivalna dvorana, zgradi pa se nov športni objekt - Ledena dvorana (Benedik in Dežman, 2004).

Slika 58: Panoramska slika blejskih vasi (Bled na..., 1997: 48).

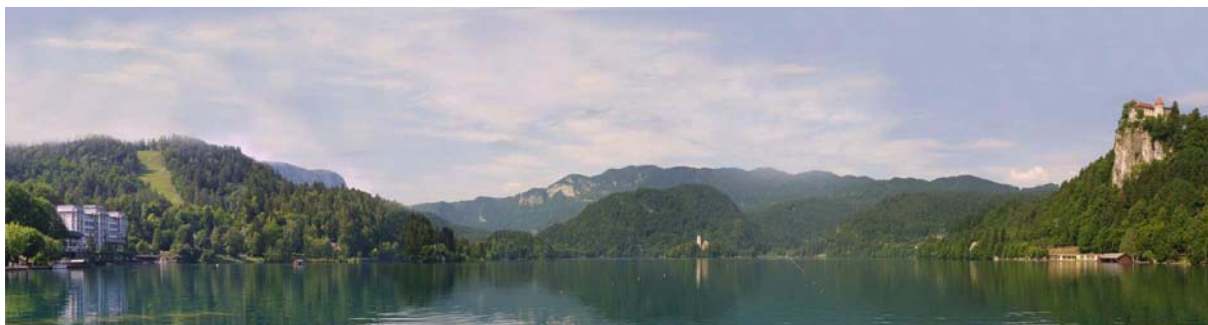
Slika 59: Pogled na Mlino in dvorec Suvobor (Bled na..., 1997: 26).

Leta 1969 je Bled dobil svoj program gostinsko-turističnega razvoja 1970-2000. Takratna vizija razvoja je bil Bled kot letovišče višje kategorije s povečanim posteljnim fondom od 4.070 do 12.000 postelj. Takrat so načrtovali še Triglavске žičnice, zimsko-športni center Zatrnik s cesto, rekreacijski center na Bledu (zimsko kopališče, umetno drsališče, igrišča za tenis), golf igrišče, žičnico na Blejski grad, trgovsko turistični center, ureditev jezerskih kopališč, od komunalne opreme pa mestna cesta hotel Krim - Mlino in hotel Krim - Jelovica, panoramska cesta, ipd. V treh desetletjih razvoja so nekateri od teh projektov neuresničeni odšli v zgodovino, nekateri so bili uresničeni in so že doživeli zgodovinski poraz, nekateri so bili uresničeni in živijo, nekateri pa še vedno čakajo na svojo zgodovinsko priložnost (Benedik in Dežman, 2004).

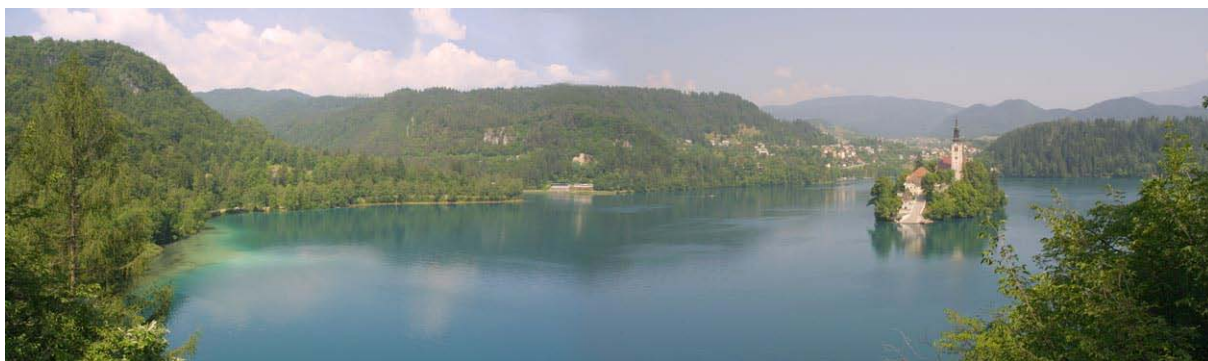
Danes, ko govorimo o Bledu in njegovemu trenutnemu stanju in ciljih za prihodnost, se poraja vprašanje, kakšne so ambicije tega kraja. Ali zgolj varovanje zatečenega stanja resnično pripomore k izboljšanju kakovosti tega prostora? Ali bi bile za reševanje prostorskih neskladij potrebne večje prostorske spremembe? Kot je Ogrin že pred dvajsetimi leti zapisal, je bil razvoj večkrat neustrezen za tovrsten prostor, pri čemer izpostavlja gradnjo hotelov in športnih objektov. V svojih ugotovitvah navaja, da je graditev turistične izrabe, ki razvrednoti krajino, posledica kratkoročno zagledane družbene zavesti. Po njegovem mnenju bi morala biti prva naravnost Bleda ohranjanje naravnih prvin, zlasti ob jezeru, in gradnja novih objektov v čim večji oddaljenosti od jezera (Ogrin, 1989).

Slika 60: Panoramski pogled na danes pozidano vzhodno obalo blejskega jezera.

Slika 61: Panoramski pogled danes, zahodna obala blejskega jezera je dokaj ne pozidana.

Slika 62: Panoramski pogled na jezero, Veliko in Malo Zako.

6.2 POČITNIŠKE VILE IN PRENOČIŠČA

Počitniške vile in prenočišča na Bledu so od sredine devetnajstega stoletja predstavljale atraktivno letovišče višjih slojev. Že sredi petdesetih let prejšnjega stoletja, ko se je začel razvijati turizem, je gradnja prvih vil posegla po najlepših legah ob jezeru obale. Zgrajene vile so bile obdane z velikimi negovanimi vrtovi, ki so jih zasadili z eksotičnim drevjem. Arhitektura takratnih vil je zajemal tipični meščanski slog, veliki vrtovi okrog njih pa so segali vse do jezera. Kasneje se je gradnja vil pomaknila še na druga ugodna nezazidana področja, kot so okolica sedanje osnovne šole ter območje vzdolž Straže. V času med obema vojnoma se je gradnja vil nadaljevala razpršeno po prostoru, vendar v veliko manjšem obsegu kot prvotno. Število gradenj se je zmanjšalo za polovico v primerjavi s prejšnjim obdobjem in se je izvajala na bolj oddaljenih parcelah od obale (Benedik, 1984).

V obdobju pred prvo svetovno vojno je precej lastnikov vil, ki so ostali zunaj jugoslovanskih meja, prodalo vile kupcem iz ljubljanskega in beograjskega področja. V predvojnem obdobju je bilo zgrajenih 49 novih vil in počitniških hiš. Skoraj polovica jih je bila v lasti Slovencev, večinoma Ljubljancev, druge so večinoma imeli v lasti ljudje iz drugih jugoslovanskih pokrajin (Benedik in Dežman, 2004).

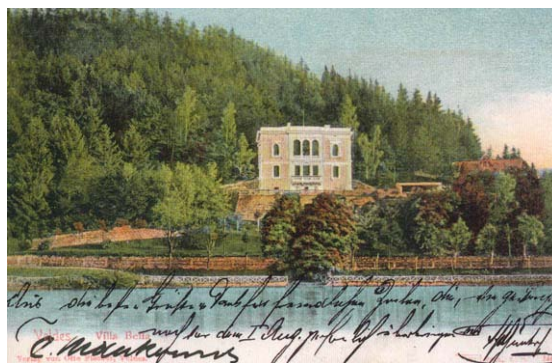
Po 2. svetovni vojni, še posebej od začetka šestdesetih let od danes, se je na Bledu močno povečala gradnja počitniških hiš. Zanimivo je, da je bilo prav v tem obdobju zgrajenih največ počitniških hiš, kar 146, kar je več kot v obeh prejšnjih obdobjih skupaj (Benedik in Dežman, 2004). Spremenjena posestna struktura okoli jezera je bila posledica prodaje stavbnih parcel za turistične potrebe. Zaslužek in možnost stalne zaposlitve v turizmu in

gostinstvu sta bila med glavnimi vzroki za spremembo socialno-posestnih razmer. Gradnja vil in hotelov je potekala s soglasjem občine, vendar v ohranjenem arhivskem gradivu ni zaslediti pravih usmeritev v zvezi s stavbnim redom, razen kadar je bila stavba locirana tik ob komunikacijah (veljal je 2 m odmik od roba ceste) (Leben, 2004).

Če so vile in počitniške hiše pred prvo svetovno vojno kolonizirale predvsem prostor v jezerski skledi, je za socializem značilno, da so počitniške hiše gradili med stanovanjskimi naselji, ki so obkrožala stari kmečki in turistični Bled (Benedik in Dežman, 2004).

Slika 63: Vila Straža (Bled na..., 1997: 151).

Slika 64: Vila Beli dvor (Bled na..., 1997: 143).

Slika 65: Vila Zora, v kateri je danes Občina Bled (Bled na..., 1997: 149).

Slika 66: Vila Zora danes .

Slika 67: Vila Zlatorog (Bled na ..., 1997: 148).

Slika 68: Vili Zlatorog in Rog pod grajskim hribom.

Mnoge počitniške hiše danes ne služijo več prvotnemu namenu in so se spremenile v stanovanjske zgradbe. Sprehajalec danes lahko opazi številne gradnje novih in prenove

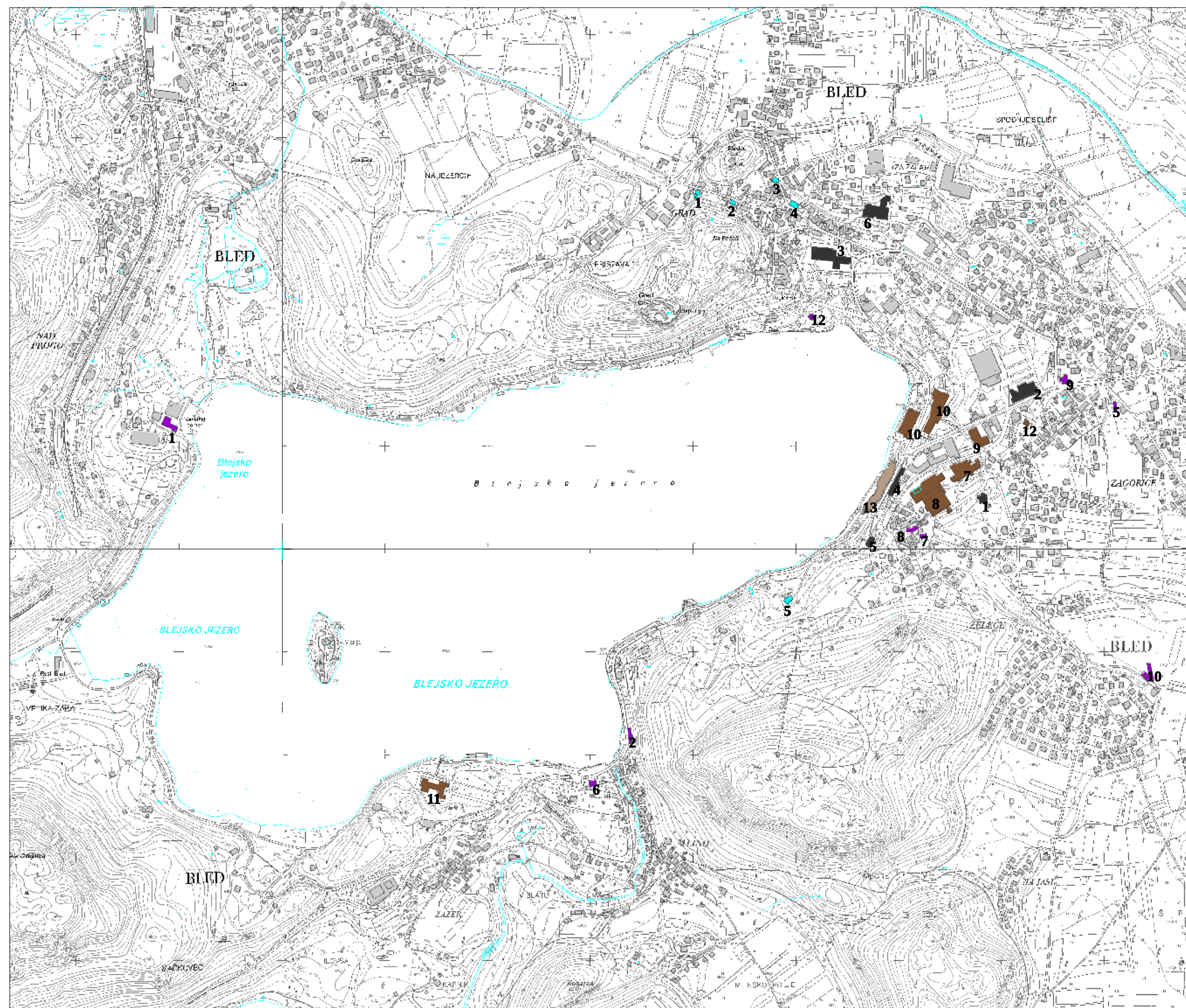
starih vil. Obenem pa domačini poudarjajo, da Bled prav s temi novimi lastniškimi razmerji postaja na eni strani mesto upokojencev, saj je več teh stavb večino leta praznih (Benedik in Dežman, 2004).

6.3 HOTELI IN PENZIONI

Razvoj hotelirstva je močno zaznamoval blejski prostor in postopoma razvrednotil vzhodno obalo. S porušitvijo starega hotela Park, ki je bil še v ravnovesju z merilom, je novi hotel s svojo tego kvadratno obliko načel mehke linije gozdnatih silhuet in je gabaritno mnogo prevelik za ta prostor. Tudi drugi hoteli (Lovec, Kompas, Trst, Toplice, Krim) in igralnica Casino so postopoma prispevali k razvrednotenju obale. Nadaljnji bistveni negativni premik v okolici je povzročil hotel Golf s svojo ogromno kockasto obliko, ki je posegla v silhueto zgornjega roba, ki do takrat še ni bila spremenjena (Jeršič, 1999). Novo trgovsko središče je razvrednotilo jedro naselja s povsem neznačilno postmoderno in vidno agresivno arhitekturo. Razvoj sedanjih objektov torej priča o tem, kako se je z leti spreminjala jezerska obala in kakšni so rezultati njenega nekontroliranega razvoja.

Penzioni so imeli v času turističnega razvoja pomembno vlogo dodatne prenočitvene ponudbe. Najbolj obiskani so bili v času pred drugo svetovno vojno, danes pa se tovrstna oblika prenočitve pojavlja bolj poredko. Danes je vse bolj popularna oblika mladinskega hotela (angl. youth hostel), ki je zaradi ugodne ponudbe sprejemljiv za širšo populacijo ljudi. Na Bledu imajo pet mladinskih hotelov oz. hostlov in sicer: pod grajskim hribom v vasi Bled (štirje hostli) in pod Stražo (v vili Viktorija).

V nadaljevanju opisani zgodovinski razvoj hotelskih objektov, ki so močno zaznamovali blejski prostor, je ključnega pomena za spoznavanje zgodovine nastanka in političnega ozadja takratnega časa. Zgodovinski opis nastanka in razvoja posameznih objektov je relevantnega pomena pri kasnejšem vrednotenju hotelskih objektov, kjer se bo na podlagi kriterijev presojo o ustreznosti objekta za sam prostor. Prav hotelski objekti v neposredni bližini jezera so namreč najbolj moteči in izstopajoči med zgrajenimi objekti v prostoru.

LEGENDA:

HOTELI

- *** zvezdice:
- 1. HOTEL SAVICA
- 2. HOTEL KRIM
- 3. HOTEL JELOVICA
- 4. HOTEL TRST
- 5. GARNI HOTEL JADRAN
- 6. HOTEL ASTORIA
- **** zvezdice
- 7. BEST WESTERN KOMPAS HOTEL
- 8. GOLF
- 9. BEST WESTERN PREMIUM
- 10. HOTEL LOVEC
- 10. HOTEL PARK
- 11. HOTEL VILA BLEJ
- 12. HOTEL VILA BOJANA
- ***** zvezdic
- 13. HOTEL TOPLICE

PENZIONI

- 1. PENZION ZAKA
- 2. GARNI PENZION PLETNA
- 3. JEZERSKA HIŠA (golf Bled)
- 4. PENZION TTT
- 5. PENZION ŠVIGELJ
- 6. PENZION MLINO
- 7. GARNI PENZION BERC
- 8. PENZION MAYER
- 9. PENZION UNION
- 10. ALP PENZION
- 11. KLJUBSKA HIŠA
- 12. VILA PREŠEREN
- 13. PR' MAJTON (Selo)

YOUTH HOSTEL

- 1. YOUTH HOSTEL
- 2. YOUTH HOSTEL
- 3. YOUTH HOSTEL
- 4. YOUTH HOSTEL 1004
- 5. YOUTRH HOSTEL VILA VIKTORIJA

Slika 69: Karta glavnih prenočitvenih objektov (Podloga TTN5).

Hotel Toplice z depandansami

Hotel Toplice je vodilni hotel na Bledu od prvih začetkov blejskega turizma pa vse do danes. Njegovi gostje so bili vodilni tako v političnem in družabnem življenju svojega časa. Prav zaradi pomembnih političnih in drugih dogodkov v hotelu je le ta zaslovel doma in v svetu. Na obali so leta 1818 pokrili dva zdravilna vrelca z leseno barako, kjer je leta 1822 nastalo prvo kopališče. Gostišče se je v začetku petdesetih let razvilo v hotel Luisenbad (Benedik in Dežman, 2004).

Slika 70: Hotel Luisenbad iz leta 1822 (Bled na..., 1997: 87).

Slika 71: Terasa, čolnarna, kopališče za hotelske goste pod hotelom (Bled na..., 1997: 90).

Slika 72: Hotel Toplice iz leta 1919 (Bled na ..., 1997: 88).

Slika 73: Priljubljeno blejsko zbirališče - kavarna hotela Toplice (Bled na..., 1997: 91).

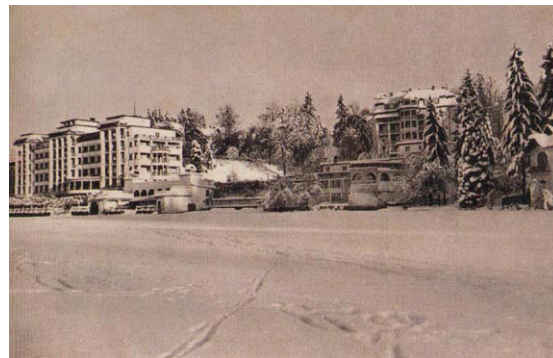
Hotel je bil v letu 1875 prenovljen; v treh nadstropjih je bilo štiridesetih sob, ob obali pa velika steklena veranda in leseno kopališče. V neposredni bližini so zgradili depandanso Schweizerhaus. Deset let (1889) kasneje so dogradili novo jedilnico na obali, uredili termalne kopeli in novo gospodarsko poslopje. Prav tako je prenovo doživel dotedanji hotel Schweizerhaus, zgradili pa so tudi novega – današnji hotel Trst. Po prvi svetovni vojni je hotel leta 1919 prišel v slovenske roke. Kupila ga je Jula Molnar in ga preimenovala v hotel Toplice. Depandanso je odkupila Andreja Wolfling in jo preimenovala v penzion Wolfling (Benedik in Dežman, 2004).

V času renesanse blejskega turizma v letu 1929 je kot prva zrasla depandansa hotela Toplice Belvedere, zgradili so novo kopališče, glavna oskrba pa je bila namenjena hotelu. Hotel so povečali na 205 ležišč. Posebna privlačnost je postala edinstvena hala s pogledom na vso blejsko panoramo. Vse je bilo zgrajeno v enotnem slogu po načrtih avstrijskega

arhitekta Franca Baumgartnerja. Hotel je do danes ohranil zunanjo podobo, medtem ko je bila notranjost večkrat spremenjena. Ko je kralj Aleksander razglasil Bled za poletno kraljevo rezidenco, so si politiki, diplomati in tuji državniki izbrali hotel Toplice za svoj poletni dom. Vrstila so se tudi številna posvetovanja, pomembne konference in politični razgovori (Benedik in Dežman, 2004).

Slika 74: Depandansa hotela Toplice, danes znana kot depandansa Jadran (Bled na..., 1997: 92).

Slika 75: Hotel Toplice in depandansa Belvedere (Bled na..., 1997: 93).

Hotel Toplice, Trst in hotel Jadran so danes samostojne enote in so zaradi svoje kulturne in zgodovinske vrednosti vpisani v Register nepremične kulturne dediščine. Grand hotel Toplice sodi v sam vrh hotelske ponudbe na Bledu in se lahko kot edini pohvali s petimi zvezdicami. Prenoitvene zmogljivosti obsegajo 87 apartmajev in 33 luksuznih sob, z visoko kakovostjo storitev pa lahko ugodijo še tako zahtevnemu turistu. Njegova izjemna lega tik ob jezeru pa obiskovalcem razkriva izjemne poglede na jezero in okolico direktno iz njihovih sob. Hotel Trst ponuja 32 sob v zgornjih nadstropjih, medtem ko so v pritličju trgovine in galerije. Ker je pred hotelskim objektom na drugi strani ceste restavracija Panorama, ima samo polovica sob pogled na jezero in okolico. Hotelski gostje gostinsko ponudbo okušajo v restavraciji Panorama.

Slika 76: Hotel Toplice danes.

Slika 77: Hotel Toplice s Stražo v ozadju .

Slika 78: Hotel Trst danes.

Slika 79: Restavracija Panorama z letnim vrtom in razgledom na otok.

Slika 80: Grand hotel Toplice z restavracijo Panorama.

Slika 81: Hotel Jadran.

Hotel Mallner – današnji hotel Park

Andrej Mallner je pri iskanju prostora na Bledu kupil zemljišče, kjer stoji današnji Park hotel, s hišico, bajerjem in mlinom. Leta 1848 je Mallner postavil gostilno, ki je prerasla v manjši hotel, in leto pozneje ga že omenjajo Novice. Kmalu so pozidali novi del hotela v karakterističnem slogu, ki ga lahko vidimo na starih razglednicah. Potrebno pa je poudariti, da je bila okolica hotela vedno zelo urejena. Pred njim je bil košat drevored osvetljen s petrolejkami ter bogat park s prostorno leseno verando in vodnjakom, ki ga lahko vidimo še danes (Benedik in Dežman, 2004).

Slika 82: Drugi steber blejskega turizma je bil hotel Mallner –na sliki z Rikljevimi kopališčem, vrtno restavracijo in čolnarno v zimskem času (Bled na ..., 1997: 101).

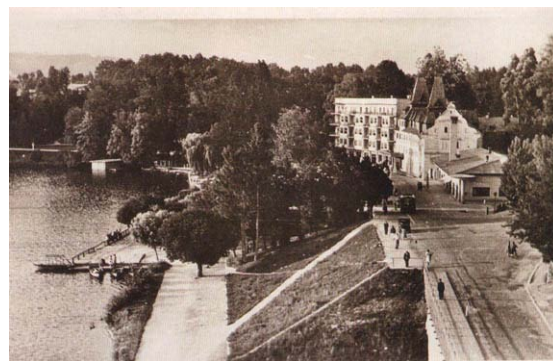

Slika 83: Urejen park z vodnjakom in vrtno restavracijo pod hotelom Mallner (Bled na ..., 1997: 100).

Ponudnik novega turističnega razvoja na Bledu in novi lastnik hotela Mallner je leta 1917 postal Ivan Kenda, ki si je prizadeval za širjenje turizma na Bledu. Poleg hotela Park (bivši hotel Mallner), je imel v lasti vse pomembnejše turistične objekte: penzion Rikli, vilo Zlatorog, hotel Evropo, Blejski grad in grajsko kopališče. Začel je s številnimi investicijami. Po zamisli arhitekta Hermana Husa je porušil stari del hotela Park in obstoječe trgovske, turistične in poslovne prostore ob starem Parku. Na tem mestu je zgradil modern hotel z vsem takrat potrebnim udobjem. Zgradil je novo Kazino, za tisti čas impozantno zabavišče s premikajočo se streho ter veliko in prijetno kavarno ob cesti (Benedik in Dežman, 2004).

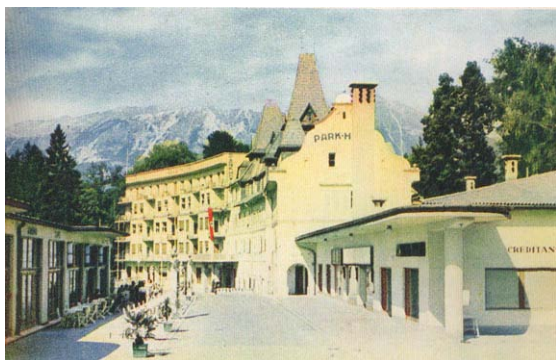

Slika 84: Novi hotel Park po zamisli arhitekta H. Husa (Bled na ..., 1997: 103).

Slika 85: Hotel Park s svojo okolico pred drugo svetovno vojno (Bled na ..., 1997: 104).

V spodnjih prostorih Kazine je bila restavracija in bar za celotni hotelski kompleks, ki je bil s hotelom povezan preko podzemnega hodnika. Ob Kazini je na obali proti hotelu Toplice uredil terasasti kavarniški vrt za popoldanske plesne zabave. V grajskem kopališču je g. Kenda poleg lesenih teras dal sezidati še 366 kabin. Na žalost pa je hotelir Kenda zaradi vse večjih zadolžitev in neprestanega podiranja starih in grajenja novih objektov, doživel finančni zlom. In tako je leta 1937 je njegovo celotno premoženje prevzela Združena gospodarska banka iz Ljubljane (Benedik in Dežman, 2004).

Slika 86: Hotel Park med drugo svetovno vojno - v času okupacije sedež vseh represivnih služb Gestapa in podobnih organizacij (Bled na ..., 1997: 107).

Slika 87: Hotel Park s Kazino ob jezerski obali (Bled na ..., 1997).

Po drugi svetovni vojni so se pred gradnjo novega hotela Park odvijale dolge razprave in časopisne polemike. Takratni »zeleni« so se zavzemali za to, da naj na tem mestu hotela ne bi gradili. Vendar so načrte le delno spremenili – hotel so zmanjšali za okoli 100 ležišč,

ki pa so jih pozneje kljub vsemu dogradili. Leta 1975 so stari hotel porušili in dve leti kasneje zgradili novega po načrtih arhitekta Fedje Koširja (Benedik in Dežman, 2004).

Danes ima hotel 338 ležišč z izjemnim pogledom na Blejsko jezero, grad in vso panoramo, sodobno restavracijo, konferenčni prostor in številne trgovske prostore. V Kazini so leta 1979 obnovili plesno dvorano, zgradili trgovske lokale okoli kavarne, v nekdanji restavraciji pa uredili prostore igralnice.

Slika 88: Hotel Park s Kazino ob jezerski obali.

Slika 89: Hotel Park.

Hotel Jekler – današnji hotel Jelovica

Gostilna Jekler, z 12 sobami iz leta 1868, je v obdobju trideset let razširila svojo prenočitveno ponudbo, leta 1930 pa je s ponovno nadgradnjo prerasla v enega najmodernejših blejskih hotelov z 90 sobami (Benedik in Dežman, 2004).

Danes ima hotel Jelovica 188 postelj in razvito ponudbo dodatnih storitev kot so prostori za poslovna in družabna srečanja, rekreacijske prostore in pokrit bazen z vrtom. Hotel v bližini starega mestnega jedra in glavne avtobusne postaje ga od jezera ločuje urejen zdraviliški park, ki spada pod okrilje kulturne dediščine.

Slika 90: Za zdraviliškim domom je stal hotel Jekler (Bled na ..., 1997: 116).

Slika 91: Hotel Jelovica danes.

Slika 92: Hotel Jelovica, v ospredju je neprimerno urejeno parkirišče.

Slika 93: Pogled na hotel Jelovica z vasi.

Hotel Krim

Hotel Krim so začeli graditi tik pred drugo svetovno vojno. Po procesu podržavljenja ga je prevzelo Ministrstvo za notranje zadeve in ga dogradilo leta 1952. V poznejših letih je hotel doživel številne prenove, modernizacije in razširitve. Današnjo podobo je pridobil od leta 1964 do leta 1986 (Benedik in Dežman, 2004).

Danes se hotel ponaša s 115 posteljami in dodatno turistično ponudbo (wellness). Lokacija ob glavni blejski promenadi na eni strani daje večji pomen hotelskemu objektu glede na ugodno lego. Po drugi strani pa je cesta, ki vodi do Bohinja, močno obremenjena in hrupna. Ob neposredni bližini hotela se nahajata tudi športna dvorana in prostorno parkirišče, ki v ta dragocen prostor prav gotovo ne sodita.

Slika 94: Hotel Krim (Benedik in Dežman, 2001: 210).

Slika 95: Hotel Krim danes.

Hotel Astoria

Leta 1930 je bil zgrajen hotel Astoria z 39 ležišči. Po drugi svetovni vojni ga je zasedla vojska in ga preuredila v počitniški dom, kar je ostal vse do leta 1961. Takrat so ga ponovno preuredili v hotel s 116 posteljami. Današnjo velikost je hotel dobil že leta 1973 in do danes ostal v teh merilih. Lastnik hotela je Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Bled, kjer študentje omenjene šole opravljajo obvezno prakso in predstavlja edini šolski hotel v Sloveniji.

Slika 96: Hotel Astoria včasih (Benedik in Dežman, 2001: 209).

Slika 97: Hotel Astoria danes (Hotel Astorial..., 2008).

Hotel Lovec

Hotel Lovec se je razvil iz Pužmanove gostilne, ki so jo leta 1911 preimenovali v gostilno Pri jagra. Kasneje so dogradili še 28 sob, večkrat preuredili gostilniške in kuhinjske prostore, modernizirali sobe, nato pa ga povečali iz 28 na 60 in nato na 144 postelj. Hotel Lovec tako kot hotel Krim stoji ob glavni blejski cesti. Zaradi zadnje prenove in kakovostnih storitev se je hotel uvrstil v verigo »Best Western« hotelov.

Slika 98: Hotel Lovec pred prenovo (Benedik in Dežman, 2001: 208).

Slika 99: Prenovljeni hotel Lovec.

Hotel Kompas in hotel Golf

Hotel Kompas je bil zgrajen leta 1968, sprva kot garni s ponudbo prenočišča in zajtrka. Leta 1977 so ga zaradi slabega poslovanja prezidali in povečali. Ponovno preobrazbo je doživel leta 2000 in po ocenah »izničil prvotno arhitekturo« (Benedik, Dežman, 2004). Ob hotelu Kompas so leta 1969 postavili nov hotel Golf, ki glede na leto izgradnje spada med mlajše hotelske komplekse v centru Bleda.

Današnji hotel Savica je bil v prvi polovici leta 2008 prenovljen v prvi družinski hotel v Sloveniji. V njegovi ponudbi so družinam prilagojene bivalne sobe in apartmaji, izvirna ponudba dodatnih storitev pa je prilagojena zabavi tako otrok kot njihovih staršev.

Slika 100: Hotel Kompas na levi strani fotografije, ob njem hotel Golf in v ozadju prenovljen družinski hotel Savica.

Slika 101: Hotel Kompas.

Slika 102: Hotel Golf.

Slika 103: Hotel Savica.

Hotel Vila Bled

Leta 1922 je kralj Aleksander kupil dvorec, ki ga je v letih 1883 postavil Ernest Windischgratz in ga preimenoval v dvorec Suvobor. V letih 1937-1938 so Suvobor porušili in začeli graditi nov dvorec, ki pa je ostal v začetni fazi. Po drugi svetovni vojni se je vloga Bleda z novim voditeljem Josipom Brozom Titom na diplomatskem področju še okrepila, ko si je na Bledu zgradil svojo rezidenco. Leta 1947 je bila na območju dvorca Suvobor postavljena nova reprezentančna vila. Maršalov dvor, ki je šele kasneje dobil ime Vila Bled, je bil obkrožen z visokim zidom in tako skrit pred očmi javnosti. Politično-diplomatski pomen Bleda je po Titovi smrti počasi začel upadati, saj tudi protokol Slovenije zanj ni našel ustrezne vloge. Vila se je začela uporabljati za turistične namene, kongresni turizem, kulturne in druge individualne obiske pomembnejših gostov (Benedik in Dežman, 2004).

Slika 104: Hotel Vila Bled danes.

Slika 105: Panoramska kavarna vile Bled, od koder se odpira pogled na celotno zahodno obalo.

Danes hotel Vila Bled tako služi protokolarnim obiskom in srečanjem državnih predstavnikov, kot tudi širši javnosti. Hotel ima danes lastno čolnarno, urejeno kopališče, tenis igrišče, wellness studio ter urejene sprehajalne poti v neposredni okolici. Hotel obkroža 5 ha parkovnih površin, v njegovi neposredni bližini pa se nahaja kavarna Belvedere s prekrasnim pogledom na jezero in okolico.

6.4 ANALIZA GLAVNIH PRENOČITVENIH PONUDNIKOV

Naslednja analiza predstavlja vrednotenje glavnih prenočitvenih ponudnikov na Bledu, med katere se na najvišje mesto uvrščajo hoteli, ki predstavljajo več kot 70% prenočitvenih kapacitet. Hotelski kompleksi zaradi neprimerne arhitekture in previsokih gabaritov ogrožajo krajinski potencial, hkrati pa zaradi neprimerno oblikovanega prostora ob objektih ni primerne povezave med njimi in prostorom. Po številu prenočitvenih zmogljivosti sledijo penzioni in ostale prenočitvene kapacitete (sobodajalci, mladinski hoteli). Za njih je značilno, da se razpršeno pojavljajo med ostalimi objekti, največ pa na vzhodnem delu blejske obale. Analiza hotelskih objektov in njihove postavitve v prostoru je bila potrebna s stališča obravnavanja ustreznosti njihove umeščenosti v prostor in ustreznosti oblikovanja odprtega prostora okrog samih zgradb. V analizi se obravnava primernost lokacije in arhitekture, saj neprimerna arhitektura, ki se ne sklada z okolico, negativno vpliva na krajinsko sliko prostora ne glede na to ali se objekt nahaja v priobalnem pasu ali v zaledju.

Preglednica 3: Pregled blejskih hotelov po kategorijah

Kategorija		
3* (zvezdice)	4* (zvezdice)	5* (zvezdice)
hotel Savica	hotel Best Western Kompas	hotel Toplice
hotel Krim	hotel Golf	
hotel Jelovica	hotel Best Western Premium Lovec	
hotel Trst	hotel Park	
garni hotel Jadran	hotel Vila Bled	
hotel Astoria		

V nadaljnji obravnavi sta izvzeta dva hotela in sicer:

- Hotel vila Bojana, **** zvezdice, je zaradi majhnega števila prenočitvenih zmogljivosti (11 sob za dve osebi) izvzet iz analize. Poleg tega glede na arhitekturne značilnosti objekta ne izstopa od ostalih stanovanjskih ali večstanovanjskih hiš. Zaradi njegove netipičnosti v primerjavi z ostalimi hoteli in zaradi zgoraj naštetih dejavnikov, umeščanje v analizno skupino ni bilo smiselno.
- Hotel Triglav, lociran v neposredni bližini železniške postaje v Mali Zaki, po nekaj desetletjih obnavljajo. Predvidoma bo odprt aprila 2009, ko bo odprl svoja vrata za obiskovalce. Hotel bo predstavljal novo obliko hotelske ponudbe v Mali Zaki, kjer sicer prevladujejo sobodajalci. Zaradi nedokončane prenove ga trenutno še ni mogoče analizirati, po drugi strani pa njegova lokacija ni problematična, saj se nahaja v primerni oddaljenosti od jezera in ohranja prvotno arhitekturo.

Analiza hotelskih objektov je bila narejena na podlagi različnih predstavljenih parametrov, kot so:

- a.) lega:
 - oddaljenost od jezera (primerna ali neprimerna)
 - dostopnost do objekta (primerna ali neprimerna)
- b.) parkirišča:
 - urejeno parkirišče (dovolj parkirnih mest) (da, ne)
 - vrsta parkirišča glede na lego (garažna hiša, parkirna ploščah ob hotelu)
 - vpliv parkirišča na okolje (vizualno, onesnaževanje) (da, ne)
- c.) arhitektura:
 - skladnost z okoljem (izstopajoča, ne izstopajoča)
 - ohranjena arhitekturna takratnega časa (da, ne)
- d.) odnos hotelskega objekta jezera:
 - povezava hotelskega objekta z jezerom (da, ne)
 - oblikovan odprti prostor pred hotelskim objektom (da, ne)
- e.) dodatna hotelska ponudba:
 - dodatna ponudba znotraj obravnavanega objekta (da, ne)

Lega

- oddaljenost od jezera

Pri analizi lege objekta se kot neustrezna oddaljenost od jezera obravnava območja v neposredni bližini jezera, saj bližina hotelskih objektov negativno vpliva na prostor. Previsoki gabariti negativno vplivajo na krajinsko sliko, medtem ko večje število sob v hotelu prispeva k povečanemu motornemu prometu ob obali in posledično tudi večjemu onesnaževanju jezera.

S stališča lege objektov so problematični predvsem hotelski kompleksi kot so hotel Park s pripadajočo igralnico ob jezeru, hotel Trst, hotel Toplice in hotel Jadran, ki so locirani tik ob obali. Ostali hotelski objekti imajo upoštevajoč oddaljenost od jezera sprejemljivo lokacijo, upoštevajoč izključno fizično oddaljenost, ne pa višine gabaritov in ostalih možnih vplivov.

- dostopnost do objekta

Dostopnost objekta pomeni v prostoru jasno označen in oblikovan dovoz do hotela, ki turista jasno usmerja do zelenega cilja. Nekateri hoteli imajo problematično urejene vhode direktno z glavnih prometnic. Tako morajo gostje začasno parkirati svoje vozilo na neurejenem dovozu (v kolikor je to sploh mogoče), urediti rezervacijo na recepciji in kasneje preparkirati motorno vozilo na urejena parkirišča. Tovrsten primer ni optimalna rešitev za obiskovalce objektov.

Nepriimeren dostop imajo hoteli, ki se nahajajo ob glavnih cestah. Med tovrstne hotelske objekte spadajo hotel Krim ob Ljubljanski cesti, hotel Toplice in hotel Trst ob Cesti svobode. Ostali hoteli Astoria, Jelovica, Park, Jadran, Golf, Kompas, Savica, Lovec in vila Bled, imajo dovolj pregleden in jasen dostop, čeprav se ta ponavadi pojavlja ob parkirišču.

Parkirišča

- urejeno hotelsko parkirišče z zadostnimi kapacitetami

Težave s parkiranjem spadajo med najbolj pogoste probleme prometne infrastrukture. Danes urejeno parkirišče zadostnih kapacitet odraža višjo raven hotelske ponudbe, saj so problemi s pomanjkanjem parkirišč prisotni tudi na območju Bleda. Pri analizi so upoštevani predvsem parametri primerne urejenosti parkirišča in število razpoložljivih parkirišč.

Problematična hotelska parkirišča so pri naslednjih objektih: hotel Jadran in Toplice imata parkirišče locirano tik ob obali jezera, hkrati pa jima primanjkuje parkirnih mest, medtem ko hotel Trst sploh nima uradnega parkirišča - tako gostje uporabljajo prosta parkirna mesta v bližini hotela. Hotel Savica, nekdanja depandansa hotela Golf, danes pa prenovljen družinski hotel, pomanjkanje parkirnih mest dopolnjuje s parkiriščem hotela Golf. Ostala parkirišča ob hotelskih objektih za enkrat še zadovoljujejo povpraševanje, vendar bo v prihodnje potrebno razmišljati o širitvi. Glede na vrsto parkirnih prostorov obstajajo parkirne ploščadi ob objektih, medtem ko garažnih hiš sploh še ni. Nekatera parkirišča so tik ob jezerski obali (hotela Toplice in Jadran), s čimer pospešujejo onesnaževanje jezera ter kazijo podobo.

Slika 106: Hotel Toplice ima neprimerno urejeno parkirišče tik ob obali jezera, prav tako je dostop urejen direktno z glavne ceste.

Slika 107: Primer urejenega parkirišča hotelov Golf in Savica ter primerno urejen dostop do hotela Savica.

Arhitektura

- Obravnavanje arhitekture na primeru njene skladnosti z okoljem ali zgodovinsko pomembne arhitekture predpostavlja, da je oblika objekta v kontrastu z okoljem in hkrati ne deluje preveč tuje za prostor.

Med neizstopajoče hotelske komplekse s primerno umeščenostjo v okolje uvrščamo Vilo Bled, hotel Astoria in hotel Jadran, kot tudi nedavno prenovljen hotel Lovec ter hotela Trst in Toplice.

Slika 108: Direktne poglede na hotel Vile Bled zakriva park pred hotelom.

Slika 109: Z brezami narejena zelena bariera pred objektom ustvarja tudi prijetno klimo (Hotel Astoria..., 2008).

Slika 110: Primer zelo izstopajočega hotelskega objekta, ki se glede na obliko arhitekture nikakor ne sklada z okoljem.

Slika 111: Izstopajoč hotelski objekt hotela Park, ki zaradi ozelenjenosti malce omili močno rdečo barvo fasade, ki je vsekakor največji barvni akcent v priobalnem pasu.

- ohranjena arhitektura takratnega časa ima pomembno kulturno in zgodovinsko vrednost. Pomembni kulturno-zgodovinski objekti so vpisani v Register nepremične kulturne dediščine. Med slednje spadajo hoteli Toplice, Trst, Jadran, hotel vila Bled, ki nosijo pomemben pečat blejskega turizma.

Slika 112: Hotel Toplice spada med pomembnejše profane objekte kulturne dediščine.

Slika 113: Hotel Jadran je pomemben kulturni spomenik lokalnega pomena.

Slika 114: Hotel vila Bled.

Slika 115: Hotel Trst ob glavni regionalni cesti proti Bohinju.

Odnos hotelskega objekta do jezera

- povezava hotelskega objekta z jezerom

Hotelski objekti lahko s pravilno umeščenostjo v prostor vzpostavijo pomembno povezavo z okolico (jezerom). Pri vrednotenju povezave med hotelskim objektom in jezerom je pomembno, da je pas pred objektom primerno urejen in ni preveč zasičen z različnimi dejavnostmi.

Hotelski objekti z vzpostavljeno povezavo so hotel Toplice, Vila Bled, hotel Jadran, Park, Jelovica in delno hotel Lovec. Slabe povezave z okolico predstavljajo hoteli Astoria, Krim, Kompas, Golf, Savica.

- oblikovan odprti prostor pred hotelskim objektom

Primerno oblikovan pripadajoč odprti zeleni prostor pred hotelom prispeva k boljši kakovosti javnega odprtega prostora in boljši povezanosti okolja z območjem ob hotelu. Urejenost odprtega zelenega prostora doprinese tudi k višjemu nivoju ponujenih storitev.

Primerno oblikovan odprti zeleni prostor imajo hotel Astoria, Vila Bled in delno hotel Toplice.

Dodatna hotelska ponudba

Obravnavana analiza predstavlja dodatno hotelsko ponudbo po hotelih zgolj zaradi informiranja o stanju turistične ponudbe ter zaradi lažje opredelitve novih programskih centrov. Iz analize bo moč razbrati, na katerih območjih bi bili nujno potrebni vnosi novih programov. V dodatni hotelski ponudbi se glede na trenutne trende vse pogostejše pojavljajo različne oblike wellness-a, prav tako so zelo priljubljeni bazeni, savne ter različne oblike kongresnega turizma. Pri večini hotelov se pojavlja podobna ponudba zgoraj naštetih storitev, medtem ko prenovljeni hotel Savica odpira novo smer v razvoju družinskega turizma in ima temu primerno urejeno dodatno ponudbo.

Kot je lahko razvidno iz analize, imajo skoraj vsi hoteli razvito dodatno ponudbo z izjemo treh hotelov. Hotel Savica s svojo ponudbo družinskega turizma dopolnjuje ponudbo hotela Golf, saj se kot bivša depandansa matičnega hotela pri prenovi ni osredotočal zgolj na razvoj že ponujenih storitev. Hotela Trst in Jadran imata podobno zgodovinsko ozadje, kar je doprineslo k dejstvu, da nimata svoje ponudbe in zato v dogovoru s hotelom Toplice in Golf (vsi omenjeni hoteli spadajo pod hotelsko družbo Sava hoteli Bled) obiskovalci lahko koristijo njihovo ponudbo.

Slika 116: Primer dodatne ponudbe wellness centra Živa v hotelu Golf, ki je tudi pri zunanjih obiskovalcih zelo priljubljen (Wellness..., 2008).

Slika 117: Primer konferenčne dvorane v hotelu Lovec, ki sprejme 120 ljudi (Hotel Lovec..., 2008).

Glede na opravljeno analizo je moč ugotoviti naslednje stanje

Iz analize je razvidno, da je precejšen del vzhodne obale pozidan s hotelskimi objekti, ki so zgoščeni neposredno ob vodi. Nekateri hotelski objekti so preblizu jezerske obale, nekateri (hoteli Park, Trst, Jadran) pa se nahajajo celo tik ob vodi. Z vidika ohranjanja krajinske slike je to lahko problematično, prav tako tudi s stališča ohranjanja kakovosti vode.

Kot posledica zastarelega prometnega sistema, ko glavne prometnice potekajo skozi središče Bleda, imajo hoteli Toplice, Trst in Krim neurejene dostope z glavne ceste. Ostali hotelski objekti imajo poleg vhoda v hotel ponavadi tudi parkirišča, kar negativno vpliva na urejenost zunanje okolice hotelov. Današnje kapacitete hotelskih parkirnih prostorov ne presegajo znatno kapacitet parkirnih prostorov iz sredine petdesetih let prejšnjega stoletja, medtem ko se je število osebnih vozil drastično povečalo. Zaplete s pomanjkanjem parkirišč bi bilo nujno potrebno reševati s podzemnimi garažami, s čimer bi se lahko razbremenil in primerno uredil prostor ob objektih.

Arhitektura hotelov priča o tem, da je večina hotelov novejše gradnje, ter da so samo nekateri hoteli (Toplice, Trst, Jadran, in vila Bled) ohranili svoj prvotni videz. V primeru, da želimo ohranjati visok nivo tradicije in razvijati zdraviliški turizem, je potrebno ohraniti kakovostno arhitekturno dediščino. Omenjeni hoteli so zavarovani v Registru nepremične kulturne dediščine in predstavljajo pomemben kulturni spomenik lokalnega pomena. Ohranjanje kakovostne stare hotelske in ostale zdraviliške arhitekture je pri nadaljnjem razvoju zdraviliškega turizma ključnega pomena.

Ostali hotelski objekti (hoteli Park, Krim, Golf, Kompas, Savica, Jelovica in Astoria) so glede na podobo dokaj neprimerni za ta prostor in velikokrat presegajo še sprejemljiv gabarit prostora. Primerno oblikovan pripadajoč zeleni pas imajo hoteli Jadran, Toplice, Park, Jelovice, Vila Bled in delno hotel Lovec.

Dodatna ponudba predstavlja ponavljajoč nabor programov, pri tem pa je potrebno poudariti, da so tovrstne oblike ponudbe bolj ali manj namenjene gostom hotela. Kljub visoki stopnji razvitosti turizma na Bledu in idealnih prostorskih danostih je škoda, da še vedno niso dovolj razviti bazenski kompleksi, kongresni in kulturni turizem. Tako na Bledu še vedno primanjkuje kongresno in kulturno središče (galerije, gledališče, ipd.).

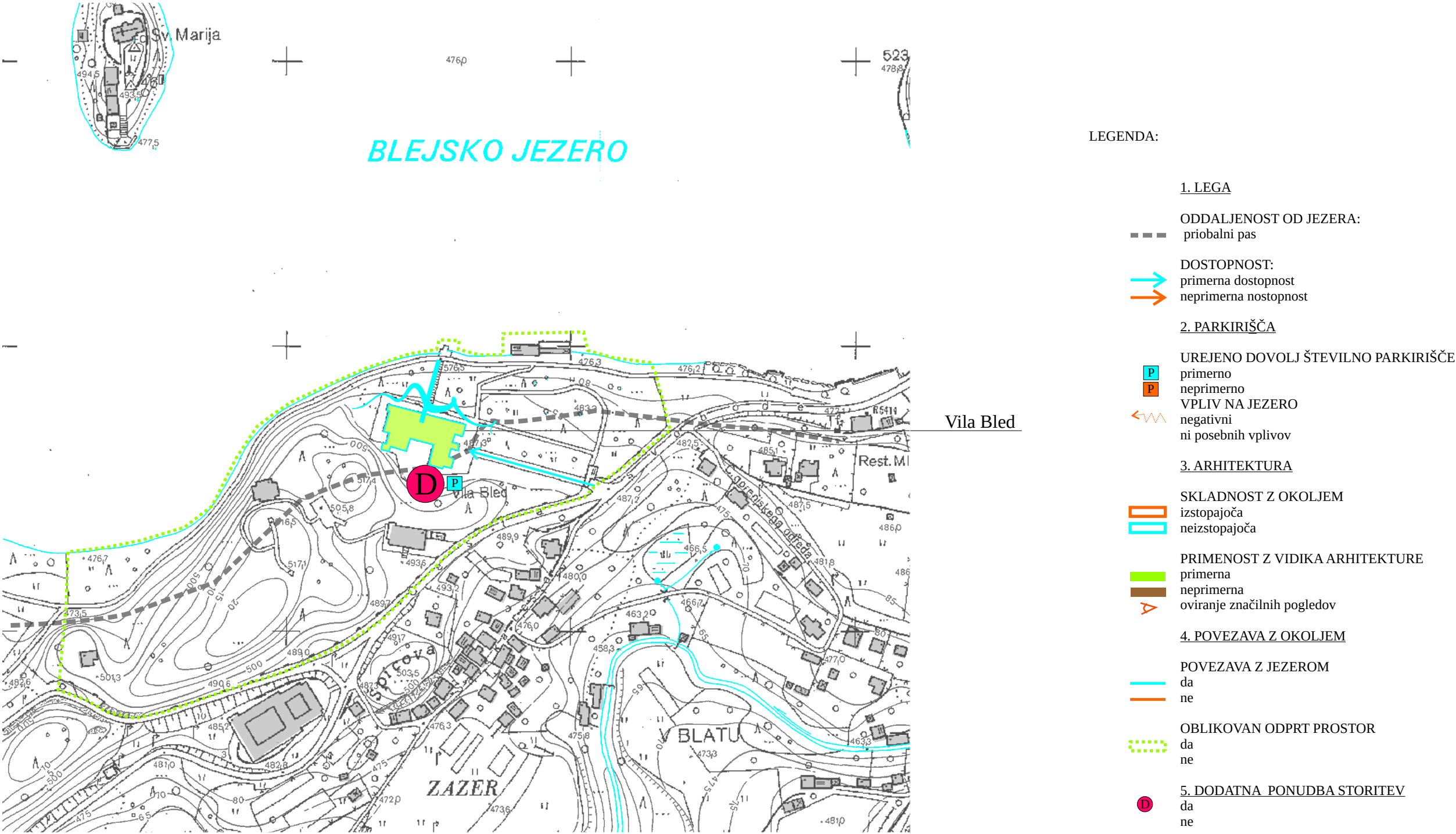
Slika 118: Hotel Vila Bled predstavlja najbolj primeren hotelski kompleks s primerno oblikovanim odprtim prostorom.

Slika 119: Primer hotela Krim je glede na analizo označen kot neprimeren hotelski objekt.

Slika 120: Karta vrednotenja hotelskih objektov 1 (Podloga TTN5).

Slika 121: Karta vrednotenja hotelskih objektov 2 (Podloga TTN5).

6.5 TURISTIČNA PONUDBA

Razvoj turistične ponudbe se je razvijal vzporedno z razvojem mesta, ki je bil koncentriran pretežno na vzhodnem delu jezera. Zato ni slučaj, da je danes velik del dodatne ponudbe prav v centru mesta. Glede na ugotovitve raznolikosti ponudbe je potrebno omeniti skromnost v ponudbi različnih programskih vsebin ter slabo povezanost med njimi.

Danes se pri programskih vsebinah kot zelo relevanten dejavnik predstavlja doživetje, ki tvori pomemben del drugačnosti, prepoznavnosti in enkratnosti. V navezavi s tem je poleg dejavnosti in nosilnih produktih verig vse bolj pomembna povezanost med programskimi vsebinami, ki se na Bledu v večini ne zagotavljajo v objektih turistične infrastrukture. Razvijanje povezav med programi znotraj destinacij postaja v svetovni praksi pomemben dejavnik konkurenčnosti; razvijanje povezav med programi in oblikovanje produktivnih sklopov, ki vključujejo namestitve, programske, osrednje in dopolnilne vsebine. Tovrsten koncept razvoja dodatnih dejavnosti zagotavlja konkurenčnost in prispeva k višji ravni kvalitete (Srednjeročni poslovni ..., 2006).

Turistične infrastrukturne objekte, ki se nahajajo na območju Bleda, lahko razdelimo v hotelske, športne, kulturne in zabaviščne objekte ter nekatere druge dejavnosti. V nadaljevanju so podrobneje predstavljeni posamezni sklopi in zanje značilni objekti, medtem ko hotelski objekti niso opisani, saj so bili predstavljeni v prejšnjem poglavju.

6.5.1 Športni objekti na Bledu

a.) kopališča:

Okoli jezera je nekaj uradnih in urejenih kopališč, na drugi strani pa vse več »divjih« neurejenih kopališč. Med urejene prištevamo Grajsko kopališče ter kopališče v Mali in Veliki Zaki. Kopališče ob Vili Bled in hotelu Toplice spadata med pol javna kopališča, kar pomeni, da sta namenjena izključno gostom hotela in ni odprt za zunanje obiskovalce. Med številnimi neurejenimi kopališči je med najbolj priljubljenimi kopališče v Mlinem, travnik pod Malo Osojnico, lesena brv ter obala Blejskega otoka kot izjemno priljubljenega cilja številnih kopalcev z različnih plaž ob jezeru.

Grajsko kopališče pod grajsko skalo je v svoji zgodovini doživelo številne spremembe. Prve kopališke stavbe je na tem mestu postavil že Arnold Rikli. Po njegovi smrti so bile nepremičnine porušene in urejeno je bilo novo leseno kopališče v lasti Ivana Kende. Leta 1930 so dozidali še betonske kabine, dodali bazene ter čolnarno. Pred leti so porušili dve etaži betonskih kabin, kar je pomenilo manjše razvrednotenje tega obalnega dela. Danes se kopališče razprostira na skupnih 5600 m² (vključno z zgradbami) in ima vse kabine v pritličju, v prvem nadstropju pa so terase namenjene sončenju. Še vedno imajo čolnarno, obiskovalcem sta namenjena dva gostinska lokala, manjši na vhodu in večji v osrednjem delu kopališča. Zelo aktiven pri svojem delovanju je tudi potapljaški center, kjer poleg izposoje potapljaške opreme organizirajo tudi potapljaške tečaje in vodene vodne potope.

Slika 122: Grajsko kopališče z bazeni (Kučina in Prosen, 2007).

Slika 123: Grajsko kopališče.

Kopališče Velike in Male Zake predstavljata pomembno športno rekreativno območje na Bledu in to ne samo za kopalce, temveč tudi za druge dejavnosti. V Mali Zaki imajo poleg kopalcev zelo pomembno funkcijo veslanje. Veslaški center je postal pomembno območje državnih tekmovanj z izgradnjo sodobnega veslaškega centra leta 1948 in obnovljenega leta 1955, ko so postali konkurenčni tudi v evropskem in svetovnem merilu. Največjo prenovo so veslaški objekti doživeli leta 1989, ko so organizirali tretje svetovno prvenstvo (prvo je bilo 1966, drugo pa leta 1979). Ponovno prenovo in celostno ureditev pa bo območje Male in Velike Zake doživelo leta 2010, ko bo izvedena tekma za svetovni pokal, leto kasneje pa že četrto svetovno prvenstvo, ki bo štelo tudi za kvalifikacije za olimpijske igre v Londonu 2012. Nastopilo bo okoli 1400 veslačev iz 70 držav. Z namenom pridobitve strokovno najprimernejše krajinske in arhitekturne rešitve je bil lansko leto izveden javni natečaj za ureditev območja Male in Velike Zake.

Slika 124: Kopališče in regatni center Mala Zaka (Kučina in Prosen, 2007).

Slika 125: Kopališče Velika Zaka (Kučina in Prosen, 2007).

Slika 126: Pol javno kopališče Vile Bled (Kučina in Prosen, 2007).

Slika 127: Urejeno kopališče hotela Toplice (Kučina in Prosen, 2007).

b) mini golf

V poletnem času je zelo priljubljena oblika rekreacije igranje mini golfa v senci dreves nasproti hotela Lovec z 18 igralnimi polji v skupni dolžini 288 m, kar predstavlja enega izmed največjih klasičnih igrišč malega golfa v Evropi (Bled..., 2008). Poleg igrišča je tudi okrepčevalnica, kjer gostje ali mimoidoči večkrat posedijo. Zanimivo je dejstvo, da zanimanje za tovrstno obliko rekreacije ne upada, temveč prirejajo celo mednarodne turnirje.

c) Športna dvorana

Športna dvorana v središču Bleda poleg hotelskih objektov ima napačno lokacijo, saj športne dvorane v središče mest ne sodijo. Dvorana je bila v celoti prenovljena leta 2002, v njej pa se odvijajo treningi in tekmovanja, razstave, koncerti in razna srečanja. Sprejme do 5000 ljudi. Poleg velike dvorane je v objektu tudi bife, wellness center in športna trgovina. Kljub številnim dejavnostim pa stroški presegajo prihodke. Ob večjih tekmah ali prireditvah je pritisk na center mesta zelo velik, če upoštevamo vse avtomobile na parkiriščih (ki jih takrat primanjkuje) in posledično zastoje na glavnih cestah.

Slika 128: Mini golf (Bled..., 2008).

Slika 129: Športna dvorana (Bled..., 2008).

d) tenis

Na Bledu imajo 14 zunanjih teniških igrišč. Štirje so v Mali Zaki blizu regatnega centra, dve igrišči sta pri hotelu Golf, tri igrišča so pri penzionu Alp in štiri pri hotelu Ribno.

e) čolnarne, privezi za čolne in pletne

Dejavnost, ki se je razvila zaradi potreb vsakdanjega življenja, je danes prerasla v eno izmed največjih turističnih atrakcij. Zato je vožnja s čolnom-pletno danes med vodilnimi

blejskimi posebnostmi. Pletne sprejmejo do 18 ljudi, vožnja na otok pa predstavlja glavno turistično atrakcijo za turiste. Poleg pleten so na jezeru dovoljeni tudi leseni čolni na vesla za 3-5 ljudi, ki jih turisti zelo radi najamejo. Na jezeru je za prevoz turistov na otok dovoljen še električni čoln, medtem ko ostala motorna prevozna sredstva na jezeru niso dovoljena. Izjema so le veslaška tekmovanja in plavalni maratoni.

V nadaljevanju so predstavljene lokacije in privezi za čolne, pletne in čolnarne določene po PUP PC Bled (Prostorski urbanistični plan prostorske celote Bled) z odlokom o določitvi plovbnega režima po Blejskem jezeru (Ur.l. RS, št. 35/2009). Dodajanje novih privezov za čolne in pletene je prepovedano.

Glavni pristani za pletne so: Zdraviliški park (9 naveznih obročev), Mala Zaka (4 navezni obroči), Velika Zaka (3 navezni obroči), Mlino (9 naveznih obročev), Kazina (11 naveznih obročev), Vila Bled (4 navezni obroči) in na severnem delu otoka (13 naveznih obročev) in južnem delu (9 naveznih obročev).

Glavni privezi za lesene čolne so: Velika Zaka (8 mest), Mlino (11 mest), Dom muzealcev (1 mesto), Vila Rog (2 mesti), ribiška družina (8 mest), otok sever (10 mest), otok jug (2 mesta) in otok zahod (3 mesta).

Čolne si obiskovalci lahko sposodijo v naslednjih čolnarnah: Grajsko kopališče (24 mest in 3 mesta za potrebe reševalnih čolnov), vila Rog (2 mesti), Vila Zlatorog (2 mesti), Vila Sončnica (4 mesta), Vila Bled (12 mest), vila Lastovka (4 mesta), hotel Toplice (10 mest) in start veslaške proge (1 mesto).

Pristani za električni čoln: Kazina (2 mesti), otok (3 mesta).

Slika 130: Čolnarna pri hotelu Toplice (Kučina in Prosen, 2007)

Slika 131: Privez za čolne v Mlinem (Kučina in Prosen, 2007).

Slika 132: Privez za pletne v Mlinem (Kučina in Prosen, 2007)

Slika 133: Čolnarna pri grajskem kopališču (Kučina in Prosen, 2007)

f) športi park

Športni park je lociran ob robu vasi Bled in obsega nogometni stadion z igralnimi površinami in atletsko stezo. Namenjen je predvsem uporabi lokalnega nogometnega kluba in ostalim športnikom.

g) smučišče in sankališče na Straži

Smučišče na Straži na Bledu vsebuje eno dvosedežnico in vlečnico za otroke. Smučišče so opremili z napravami za umetno zasneževanje, prav tako pa je osvetljeno v času nočne smuke. Spodnja postaja sedežnice je na 503 m n.m.v., zgornja pa na 634 m n.m.v., celotna površina pa obsega 6ha. Kljub atraktivni lokaciji se vse pogosteje pojavljajo težave z zasneževanjem zaradi previsokih temperatur, zato že večkrat ni bilo izvedeno obratovanje v najugodnejšem času božično-novoletnih praznikov. S postavitvijo proge za poletno sankanje v letu 2005, so dodatno popestrili poletno ponudbo. Med drugim so na Straži urejene sprehajalne poti, bolj znane kot trim steza, poimenovane po Arnoldu Rikliju.

Slika 134: Športni park za grajskim hribom.

Slika 135: Straža.

6.5.2 Kulturni objekti

Kulturne prireditve so pomemben dejavnik dodatne turistične ponudbe. Med letom se odvija kar nekaj že tradicionalnih prireditev, ki imajo velik sloves. Poznani so različni koncerti v okviru Festivala Ljubljana, mednarodni Okarina etno festival, mednarodni glasbeni festival Bled, Blejski dnevi, promenadni koncerti v Zdraviliškem parku, koncerti v farni in otoški cerkvi ter balonarski festival.

Problem organizacije večjih kulturnih prireditev povzroča pomanjkanje primerne prostora oz. dvorane, saj na Bledu nimajo ustrezne infrastrukture za organizacijo večjih kulturnih in kongresnih prireditev. Lokacija in zgodovinske vrednosti tega območja predstavljajo idealne razmere za razvoj kongresnega turizma, kot se je to že pokazalo v preteklosti, vendar pa se ob organizaciji večjih srečanj pojavi problem pridobitve ustreznega objekta, dodatne ponudbe (gostinske, trgovske in kulturne) in pomanjkanje visoko kategoričnih hotelov (Urbas, 2002). Kot opozarja direktorica iz kongresne turistične agencije Albatros, Majda Zidanski, je vzrok za takšno stanje »pomanjkanje skupne vizije, saj je vsak blejski hotel raje zgradil svojo dvorano«. Organizatorji kongresnih srečanj navajajo, da je se na tem območju pojavlja potreba po večjem kongresnem centru za 500 ljudi, ki bi nudil dvorane različnih velikosti ter vso potrebno prenočitveno infrastrukturo.

Edini večnamenski kulturni objekt na Bledu je Festivalna dvorana, ki je bila zgrajena leta 1961 na eni najlepših lokacij ob Blejskem jezeru, po načrtih arhitekta Iva Špinčiča. Dvorana je bila obložena z lesom, ves zunanji obod zgradbe pa je bil steklen. Dvorana je služila pomembnim prireditvam kot so 1. Festival slovenske popevke (1962), kongresom, razstavam, koncertom in športnim prireditvam. Sprejela je do 750 oseb. Leta 1989, pred svetovnim prvenstvom v veslanju, so dvorano prenovili, ter namesto večje naredili nekaj manjših dvoran ter povečali severni del. Danes se pri organizaciji kongresnih prireditev pojavljajo težave zaradi notranje razporeditve prostorov in vgrajene tehnike, ki zaostaja za svetovnimi trendi. Notranjost gradnje (amfiteater) pa je na žalost neprimerna za večje slavnostne prireditve in bankete. Razpoložljive dvorane za razna srečanja omogočajo 521 sedežev v veliki dvorani, v srednji dvorani je na voljo maksimalno 120 sedežev, dve mali dvorani pa razpolagata s 35. sedeži na dvorano.

Slika 136: Festivalna dvorana.

Slika 137: Glavna dvorana v Festivalni dvorani (Festivalna..., 2008).

6.5.3 Zabavišni objekti

Med zabavišne objekte spada igralnica, ki se nahaja v stavbi Kazine nasproti hotela Park. V stavbi so poleg igralnice v spodnjih prostorih, še zlatarna, razne trgovine in restavracija z izjemnim pogledom na jezero z otokom.

6.5.4 Druge dejavnosti

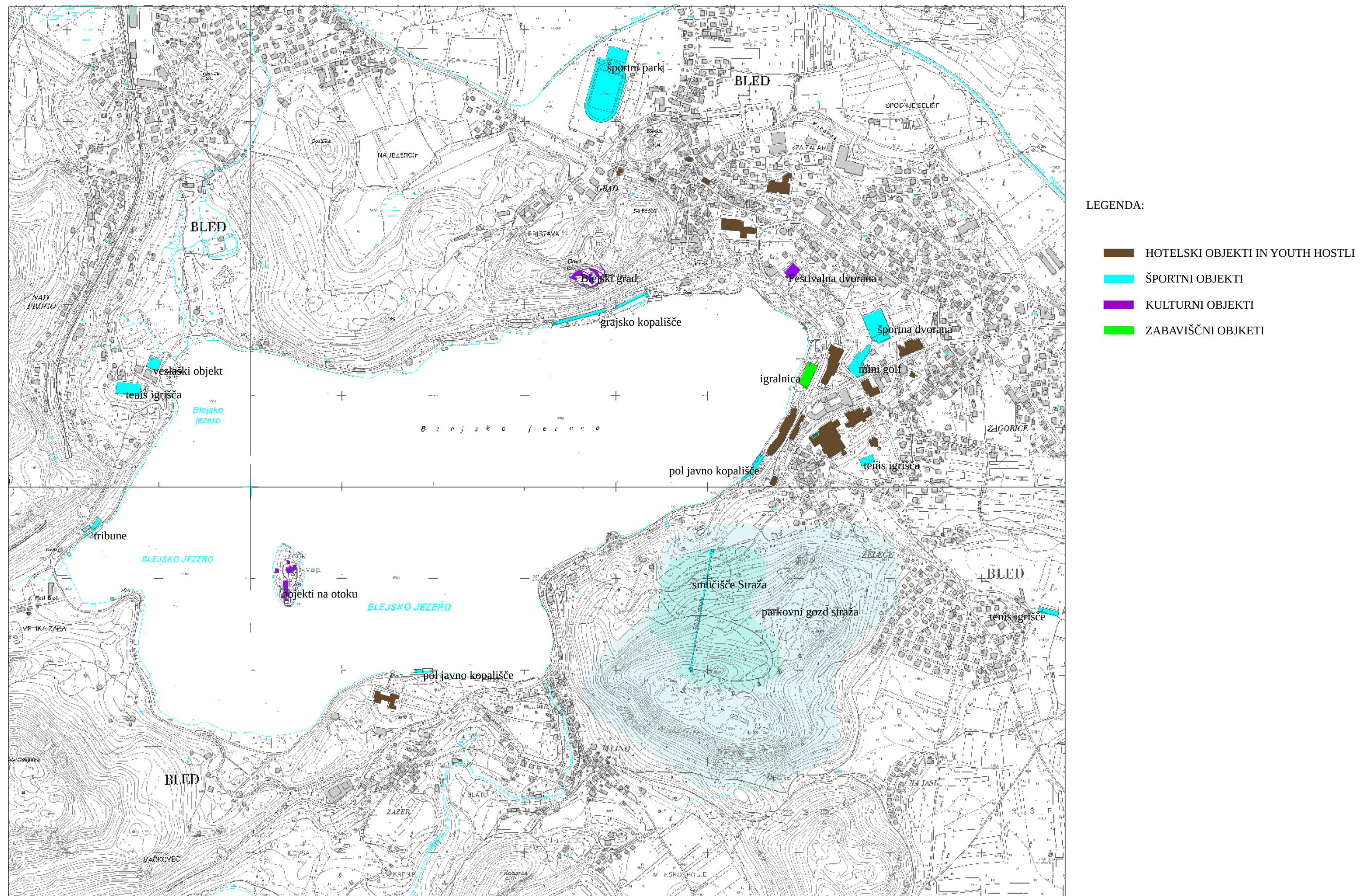
Med drugimi turističnimi dejavnostmi, ki so vezane na središče Bleda, je potrebno omeniti tudi blejsko turistično posebnost, fijakarje. Njihov razvoj je vezan na leto 1870, ki je povezan z izgradnjo železniške povezave med Ljubljano in Trstom. Ker je bila Bledu najbližja železniška postaja v Lescah, so goste in obiskovalce s kočijami vozili na Bled. Vloga fijakarjev je bila pomembna vse do uveljavitve javnega avtobusnega prometa in razširitve motornega prometa. Od takrat so fijakrji obdržali svojo vlogo le še v turizmu in tako postali ena od glavnih turističnih posebnosti Bleda.

Vožnja s kočijo okrog jezera danes spada med najbolj priljubljene turistične posebnosti, vendar pa zaradi neurejene prometne infrastrukture povzročajo konflikt z drugimi prometnimi udeleženci. Fijakarji so namreč na območju od Velike Zake do centra mesta primorani uporabljati glavno regionalno cesto Bled – Bohinj, kar povzroča dodatne prometne zastoje na tej glavni cesti. Druge aktualne destinacije so še vožnja na blejski grad, do soteske Vintgar, bližnjih naselij in redko celo do Šobca.

Danes imajo fijakarji glavno postajališče pri Festivalni dvorani, ki je neprimerno urejeno, saj so konji, kočije in manjša lesena hišica za spravilo sena locirani tik ob cesti. Prostor za konje ne nudi ustrezne zaščite pred vremenskimi vplivi, prav tako niso ustrezno urejena spravila za konjske iztrebke. Zaradi naštetih pomanjkljivosti je potrebno razmisliti o primerni ureditvi tega postajališča.

Slika 138: Postajališče pri festivalni dvorani.

Slika 139: Turistična ponudba na Bledu (Podloga TTN5).

7 VIZIJA DOLGOROČNEGA RAZVOJA TURIZMA

Vizija dolgoročnega razvoja turizma na Bledu opredeljuje smernice in scenarije strateškega razvoja obravnavanega kraja in ga postavlja v vodilni turistično središče na Gorenjskem in na območju Julijskih Alp. Dokument z naslovom »Bled – vizija dolgoročnega razvoja turizma«, je izdelal Mednarodni inštitut za turizem v Ljubljani v sodelovanju z Občino Bled ter Zavodom za pospeševanje turizma na Bledu. Dokument je bil izdelan leta 2005, opredeljuje pa strateške značilnosti nadaljnjega turističnega razvoja in bo v nadaljevanju služil kot pomembno izhodišče pri oblikovanju nove prostorske zasnove v središču Bleda.

Program dolgoročnega razvoja Bleda, 2005, ki zagotavlja vizijo Bleda in razvoja turizma, je predstavljen v naslednjih razvojnih točkah:

- alpsko turistično središče v objemu naravnega okolja,
- poudarja se zdravo življenje in dobro počutje,
- mesto za diplomatska in poslovna srečanja,
- mesto z izbrano zabavo in doživljanje nepozabnih trenutkov.

Strateški cilji razvoja turizma v občini Bled so (Bled–vizija dolgoročnega..., 2005):

- razvoj turizma s prepoznavno blagovno znamko Bleda s programi in aktivnostmi vrhunske kakovosti in gostoljubnosti;
- hitra gospodarska rast turizma, povečanje donosnosti in konkurenčnosti;
- utrditi mednarodni ugled Bleda in mednarodno sodelovanje;
- razvoj stacionarnega alpskega turističnega centra s celotno kapaciteto (do največ 6.000 ležišč v vseh oblikah namestitve);
- celoletna turistična zasedenost nočitvenih kapacitet;
- rast poslovanja in izobraženosti ter usposobljenost kadrov v turizmu.

Glavne strateške smeri razvoja turizma na Bledu so (Bled–vizija dolgoročnega..., 2005):

- uravnotežen in celovit razvoj turističnih kapacitet in programov;
- razvoj turistične blagovne znamke Bled;
- načrtno programsko umeščanje turističnih kapacitet v prostoru;
- ponudba v vseh letnih časih;
- nadgradnja turističnih kapacitet in programov s ponudbo širšega zaledja;
- strateško partnerstvo v Sloveniji in tujini.

Vodilni motivi za obisk Bleda so opredeljeni v spodaj predstavljenih alinejah (Bled-vizija dolgoročnega..., 2005):

- odkrivanje narave (sprehodi, pohajkovanje...);
- rekreacija v vseh letnih časih;
- dobro počutje, sprostitve, zdravje – wellness;
- odkrivanje bogate naravne in kulturne dediščine;
- prireditve, zabave, druženje;
- izobraževanje in informiranje – kongresi;
- ogled znamenitosti in prireditev;
- obeležiti in doživeti nepozaben trenutek;

Glavne prednosti razvoja Blejskega turizma so (Bled–vizija dolgoročnega..., 2005):

- enkratni, kakovostni naravni resursi
- dostopnost jezerske obale in možnost prostega obhoda jezera
- dostopnost drugih naravnih znamenitosti
- mednarodno, svetovno prepoznavna turistična blagovna znamka Bleda
- velike mednarodne prireditve
- tradicija v turizmu
- zelo dobra makro prometna dostopnost in bližina evropskih metropol

7.1 STRATEGIJA NADALJNJEGA PROMETNEGA RAZVOJA

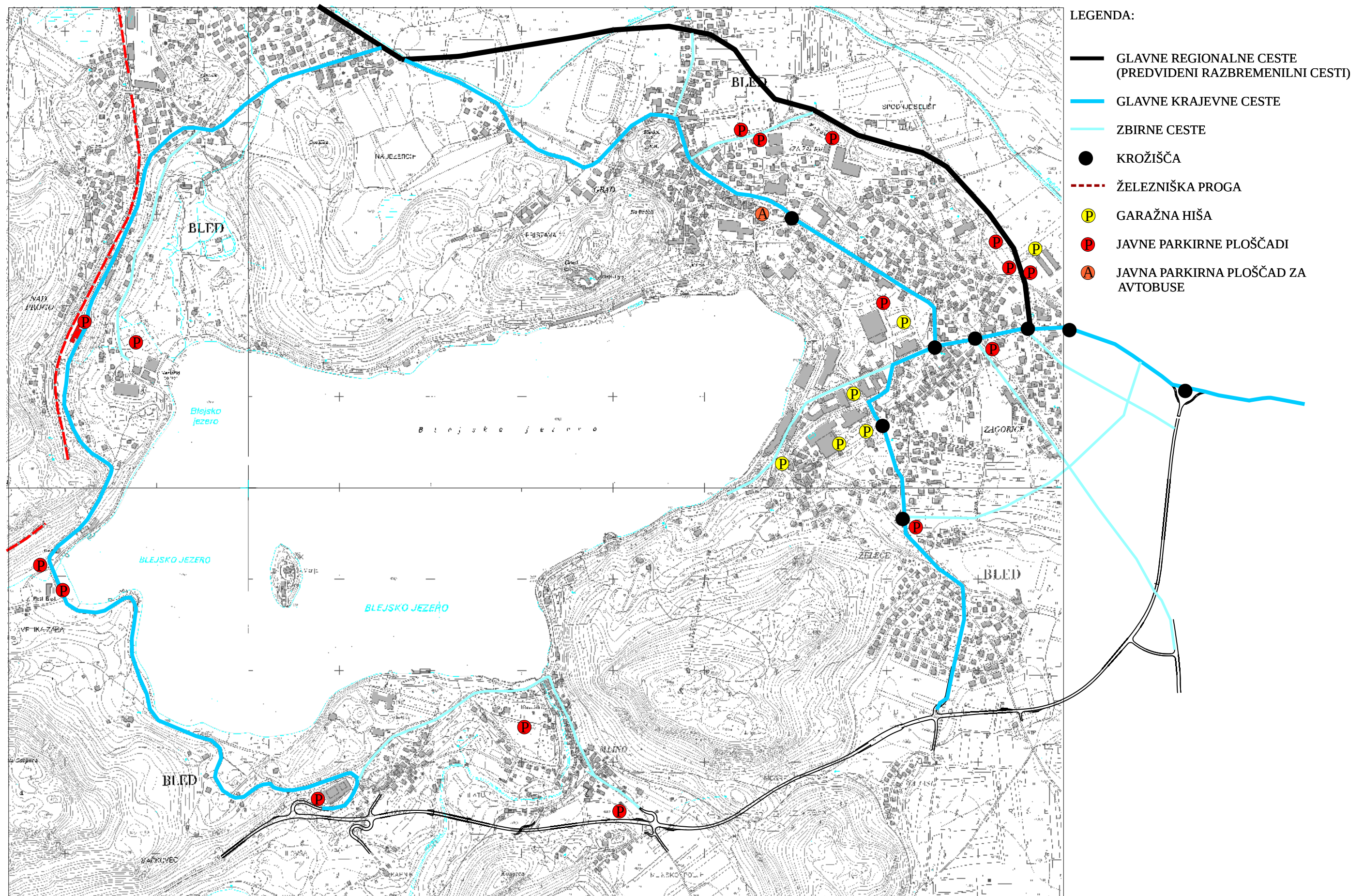
Strategijo nadaljnjega razvoja prometne infrastrukture po projektu Idejna zasnova prometne ureditve na Bledu (Idejna zasova..., 2001), predvideva naslednje tri pomembne usmeritve, ki bodo upoštevane pri oblikovanju nove turistične infrastrukture na Bledu:

- a.) izločanje oz. umikanje gibajočega in mirujočega motornega prometa od jezerske obale,
- b.) uravnotežen razvoj vseh vrst prometa (individualni motorni, javni, kolesarski, peš),
- c.) umirjanje prometa in ureditev tlakov.

Načela urejanja novega prometnega režima:

- a) kolesarski in javni promet ter peš poti, morajo imeti zagotovljen čim bolj neposreden dostop do jezera in krajevnega središča, avtomobilski promet pa samo v primeru dostopa do pomembnejših gostinskih objektov,
- b) avtomobilski promet naj poteka preko cestnih obročev na robu jezerske sklede,
- c) v območju jezerske sklede naj se zgradijo garaže, ki bodo namenjene predvsem hotelom in drugim načrtovanim objektom (kongresno središče, avtobusna postaja), javna parkirišča pa naj bodo na robu jezerske sklede na oddaljenosti do 10 min hoje do jezera

Na takšen način bo zagotovljena potrebna dostopnost ob hkratnem izboljšanju okoljskih razmer.

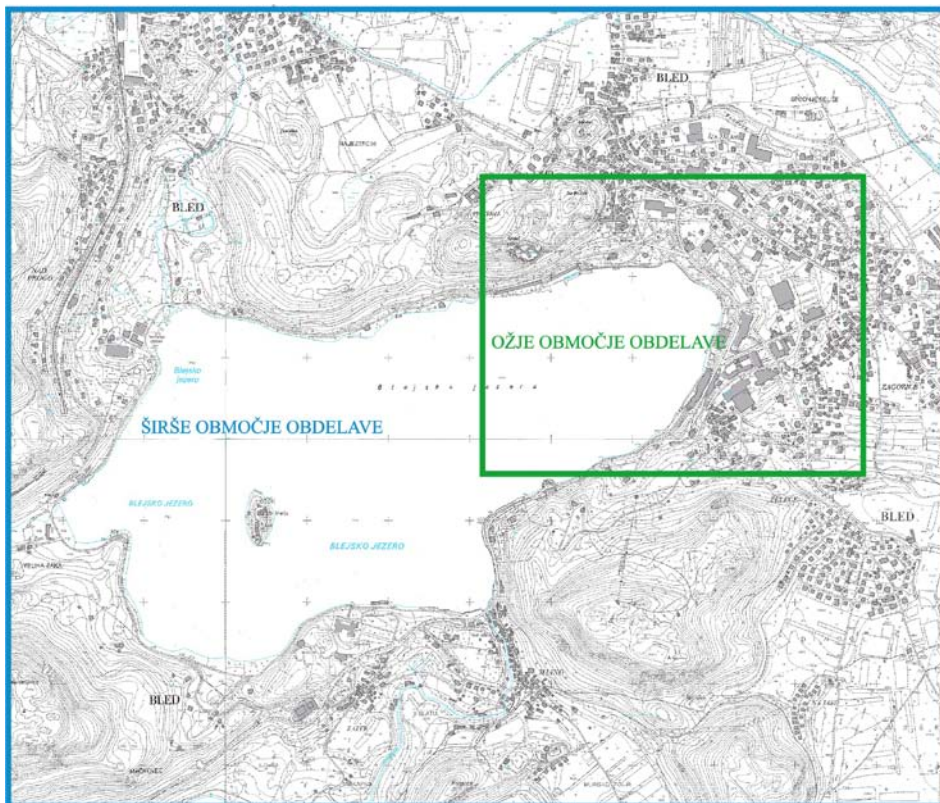

Slika 140: Predlog cestnega sistema in parkirišč (Idejna zasnova..., 2001) (Podloga TTN5).

8 PREDLOG UREJANJA OBMOČJA BLEJSKEGA MESTNEGA SREDIŠČA

Območje obdelave je razdeljeno:

- Širše območje obdelave, v merilu 1:10.000
- Ožje območje obdelave, ki se zaradi največjih prostorskih problemov opredeli na mestno središče na vzhodnem delu obale

Slika 141: Območje obdelave (Podloga TTN5).

Glede na dejstvo, da Bled predstavlja vodilni alpsko turistično središče na območju atraktivne turistične pokrajine Julijskih Alp, se je skozi zgodovino razvil v eno od osrednjih nacionalnih turističnih blagovnih znamk, s svojo edinstveno podobo pa predstavlja enega izmed glavnih predstavnikov slovenskega turizem v svetu.

Za nadaljnji razvoj je ključnega pomena uravnotežen razvoj, ki bo skladen z naravnim, socialnim in kulturnim okoljem. Takšen pristop pa bo prinesel rezultate, ki bodo optimalni tako za domače prebivalce kot tudi za turiste, obiskovalce in zaposlene v tem sektorju. Blejski turizem bi moral v prihodnje bolj kot na razvoju kvantitete prenočitvenih zmogljivosti in dodatne turistične ponudbe, razvijati predvsem kvaliteto, kar bi predstavljalo višjo kategorijo prenočitvenih zmogljivosti in boljšo kvaliteto turistične ponudbe.

Na podlagi predhodno prikazanih analiz lahko trdimo, da Bled za svoj nadaljnji razvoj potrebuje korenite spremembe v prostorskih in programskih strukturah. V primeru, da želimo izboljšati prostorsko problematiko, turizem pripeljati na višjo stopnjo in vpeljati

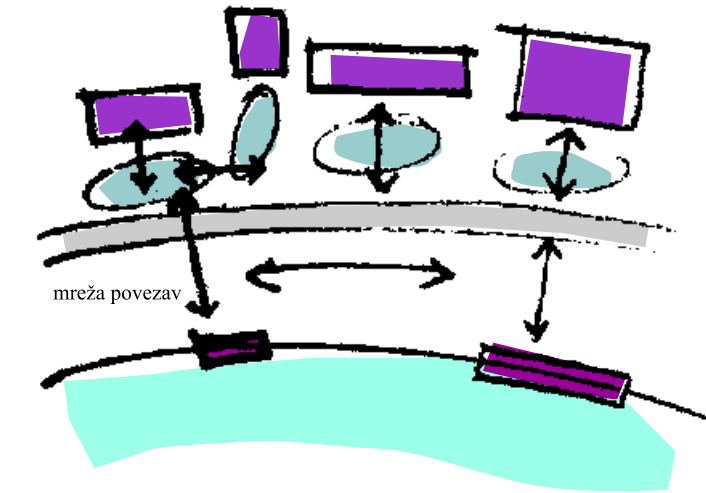
nove kulturne programe, bi morali poseči v obstoječe mestno tkivo, s čimer bi lahko omogočiti nadaljnji razvoj tega dragocenega kraja.

Izboljšanje stanja, ki temelji na obstoječi zasnovi ter zagotavljanju uspešnega delovanja nove ureditve, bi bilo mogoče zagotoviti z **boljšo povezanostjo obalnega dela v centru mesta z njegovim zaledjem**. Tovrsten problem je mogoče rešiti z delno ali popolno odstranitvijo fizičnih elementov, ki ovirajo prehodnost tega območja. S **planiranjem nove južne razbremenilne ceste** in umikom motornega prometa iz južne obale jezera, bodo narejeni pozitivni premiki pri izboljšanju stanja ob jezerski obali. Glavna regionalna cesta, ki predstavlja povezavo med Ljubljano in Bohinjem, zaradi gostote prometa močno onesnažuje okolje, povzroča hrup in je moteča za različne uporabnike. Z umikom bo odstranjena ločnica, ki onemogoča povezavo zaledja in obalnega prostora, hkrati pa bo to priložnost za izboljšanje dostopnosti in nadaljnje uporabnosti tega prostora v povezavi z zaledjem.

Koncept nove ureditve mora z načinom preoblikovanja, predstavljati jasno identiteto ter zagotavljati takšno infrastrukturo in kakovostno raven storitev in okolja, da bodo zadovoljene potrebe domačinom in pričakovanja turistov. Zaradi reševanja najbolj problematičnih prostorskih problemov, naloga ponuja rešitve za obstoječe probleme v mestnem središču. Rešitev bo izboljšala krajinski potencial in pripomogla k višji stopnji ohranjenosti naravnih in kulturnih karakteristik prostora. Le-to je ključnega pomena za samo območje in za mestno središče ob jezeru.

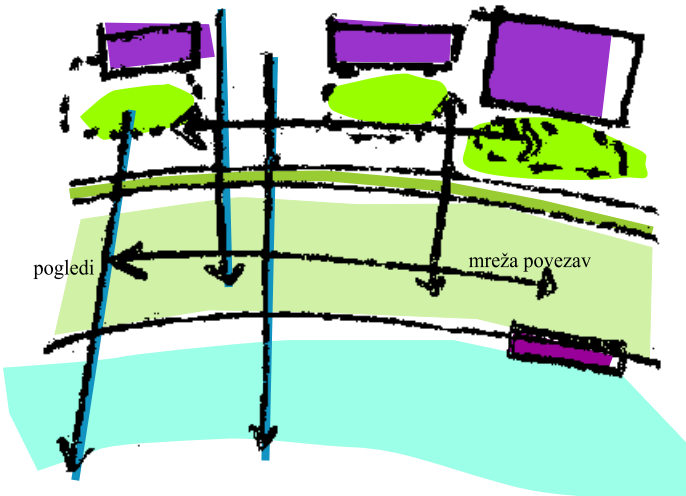
V nadaljevanju je predstavljena shema obstoječe in predlagane ureditve na ožjem območju ter koncept urejanja širšega območja ob blejskem jezeru.

SHEMA OBSTOJEČEGA STANJA

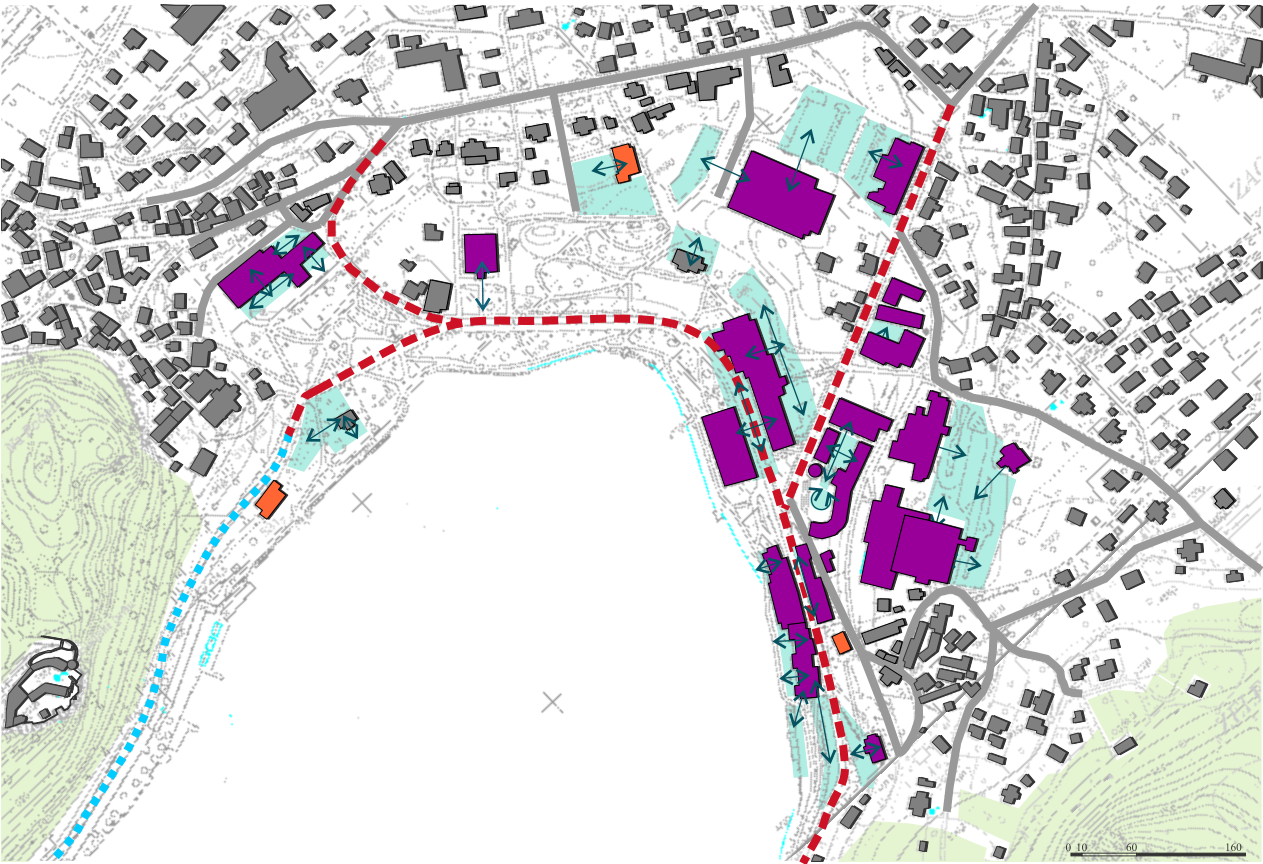

- hotelski in drugi turistični objekti
- vstopne površine v hotelske objekte in druge turistično infrastrukturne objekte (parkirišča)
- glavna regionalna cesta (motorni promet, pešci, kočijaži, kolesarji, javni turistični transport)
- pas ob obali
- kavarne, kopališča, čolnarne vezane na hotelske objekte
- jezero

SHEMA PREDLAGANEGA STANJA

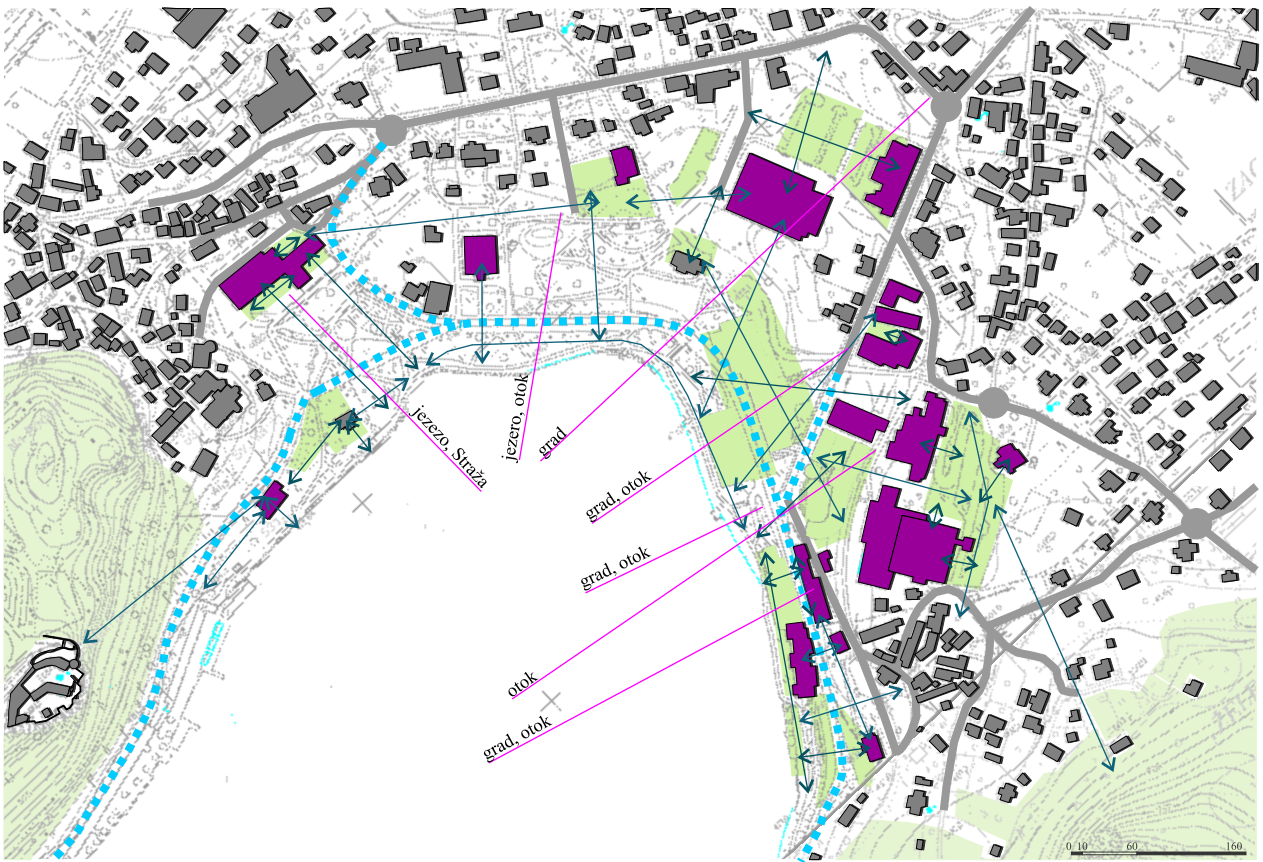

- hotelski in drugi turistično infrastrukturni objekti skriti za zeleno bariero
- parkovno urejene hotelske vstopne površine (parkirišča v garažnih hišah)
- glavna sprehajalna pot (pešci, kočijaži, kolesarji, rolerji, javni turistični transport)
- promenada
- javno kopališče, čolnarne, kavarne
- jezero

Shema obstoječega stanja

- cesta
- regionalna in krajevna cesta (motorni promet, pešci, kolesarji, kočijaži, rolerji, javni turistični transport)
- glavna prehajalna pot
- hotelski in drugi turistični objekti
- zapuščeni objekti
- vstopne površine pred objekti
- povezave
- gozd

Shema predlaganega stanja

- cesta
- glavna sprehajalna pot (pešci, kolesarji, kočijaži, rolerji, javni turistični transport)
- hotelski in drugi turistični objekti
- parkovne površine
- promenada
- povezave
- pomembni pogledi
- gozd

Slika 142: Shema obstoječega stanja in predlagane ureditve ožjega območja (Podloga TTN5).

8.1 PREDLOG UREJANJA ŠIRŠEGA OBMOČJA BLEDA

Predlog predstavlja izboljššan prometni sistem in preoblikovanje mestnega središča. Poseganje v grajeno tkivo in odstranjevanje najbolj motečih objektov na najbolj frekventni točki -t.j. v samem središču- predstavlja pomemben korak pri izboljševanju prostorske ureditve, ki bo doprinesla k večji uporabnosti prostora.

Predlog z vidika ohranjanja kulturne dediščine ne posega v zavarovano stavbno dediščino, ki ima velik pomen pri nadaljnjem zdraviliškem razvoju. Prostorska analiza je pokazala, da je z vidika uporabe različnih uporabnikov (motroni promet, pešci, kolesarji, kočijaži, lokalni turistični transport) območje, kjer se stikata Ljubljanska cesta in Cesta svobode, izredno problematično stičišče. Območje ima velik pomen za obiskovalce, saj predstavlja stičišče različnih smeri prihoda. Tu se mora razviti osrednje območje od koder so vidne pomembnejše blejske dominante (grad, otok s cerkvijo, cerkev, gore v zaledju), vendar pa trenutna pozidava tega ne dopušča. Med najbolj problematične objekte na tem območju uvrščamo hotel Park, Kazino, restavracijo Panorama in trgovsko središče. Navedeni objekti, ki niso vključeni v register kulturne dediščine, se zaradi potrebe po izboljšanju obstoječega stanja s sedanje lokacije premestijo v zaledje. Prostor, ki se vzpostavi s prestavljenimi objekti omogoča vzpostavitev sklenjenega zelenega pasu, ki ima pomembno ekološko, socialno funkcijo in ponuja možnost izboljšanja povezave med obalnim pasom in zaledjem ter predstavlja dobro izhodišče za nadaljnji razvoj zdraviliškega turizma.

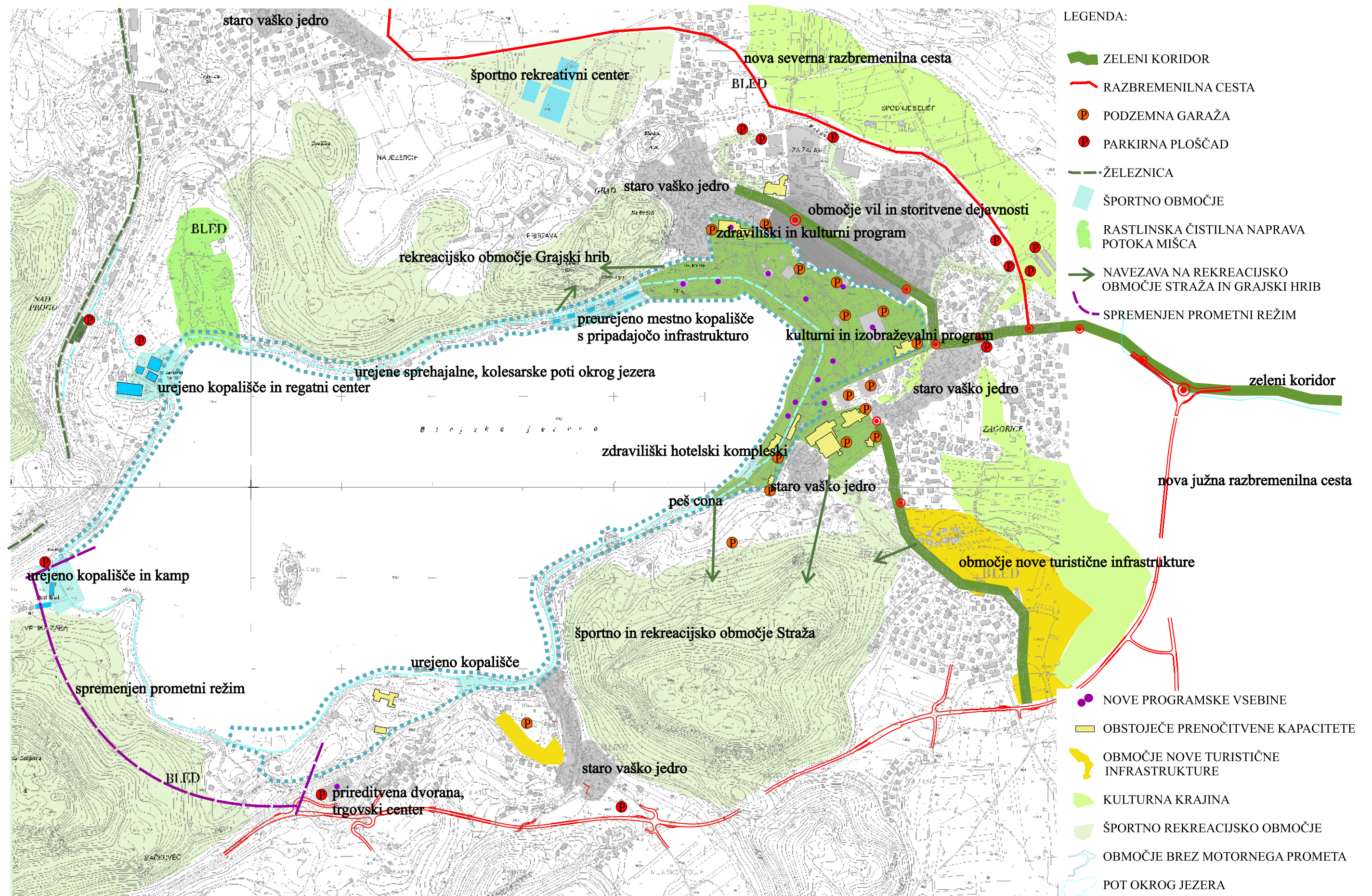
V predlogu se promet kanalizira na severno in južno razbremenilno cesto. Tovrsten pristop zagotavlja zmanjšanje prometa v središču mesta. S tem se rešuje problem pomanjkanja parkirnih mest, tako da načrtuje nove podzemne garažne hiše v središču, medtem ko so za turiste in obiskovalce namenjene parkirne ploščadi na obrobju v primerni oddaljenosti od mesta.

Prihodnji razvoj mesta temelji na vključevanju, do sedaj zapostavljenih, starih vaških jeder, ki predstavljajo priložnost za lokalno prepoznavno ponudbo in možnost, da se turizem ponovno poveže z lokalnimi viri.

Izraziti športno-rekreacijski območji sta Mala in Velika Zaka, kjer je poleg urejenih kopališč tudi kamp in veslaško središče. Novo razvojno priložnost se predlaga tudi za vas Mlino, kjer je predvideno novo uradno kopališče ob obali jezera, nove turistične kapacitete, urejene parkirne površine v garažni hiši in na parkirišču ob južni razbremenilni cesti.

Koncept celostno pristopi k urejanju prostora, katerega glavna načela so ohranjanje pomembne kulturne dediščine, prostorske pestrosti, vizualne privlačnosti in krajinske slike. Umik najbolj motečih turisitčnih objektov v zaledje odpira nove možnosti razvoja v priobalnem pasu po načelu trajnostnega razvoja. Vnos novih kulturnih dejavnosti pripomore k pestrejši ponudbi in v večji meri zadovoljuje domačine, obiskovalce in turiste. V konceptu se na novo oblikujejo naslednja programska območja:

- a.) parkovno, kulturno in izobraževalno območje na vzhodni obali ob blejskem jezeru,
- b.) športno rekreacijsko območje v Mali in Veliki Zaki, Mlino in območje pod grajskim hribom,
- c.) območje za širitev nove turistične infrastrukture je predlagano v zaledju Straže.

Slika 143: Karta predlagane ureditve Bleda (Podloga TTN5).

8.1.1 Prometna ureditev na Bledu

Območje jezerske obale, kjer je prostor najdragocenejši in najobčutljivejši, je namenjen pešcem, kolesarskemu in javnemu turističnemu prometu ter kočijažem. Z avtomobili je dovoljen samo dovoz do objektov. Območje v središču Bleda in okrog Blejskega jezera predstavlja cono brez motornega prometa. Izjema je odsek od Velike Zake do Mlinega, kjer s spremembo dvosmernega cestnega režima v enosmernega, pridobimo pomemben prostor za vzpostavitev kolesarske poti, poti za kočijaže in lokalni turistični promet. Pešci so umaknjeni na leseno brv ob obali.

Individualni cestni promet bi potekal predvsem po cestnem obroču, ki obkroža jezero, in se mu približa le na odseku od Vile Bled do Velike Zake. Na vzhodni strani v območju središča je predlagan dvojni cestni obroč, notranji in zunanji. Notranji cestni obroč bi služil notranjemu prometu in dovozu v območje središča (Prešernova in Cankarjeva cesta), medtem ko zunanji cestni obroč služi zunanjemu prometu, ki bi jo predstavljala severna in južna razbremenilna cesta (Idejna zasova..., 2001).

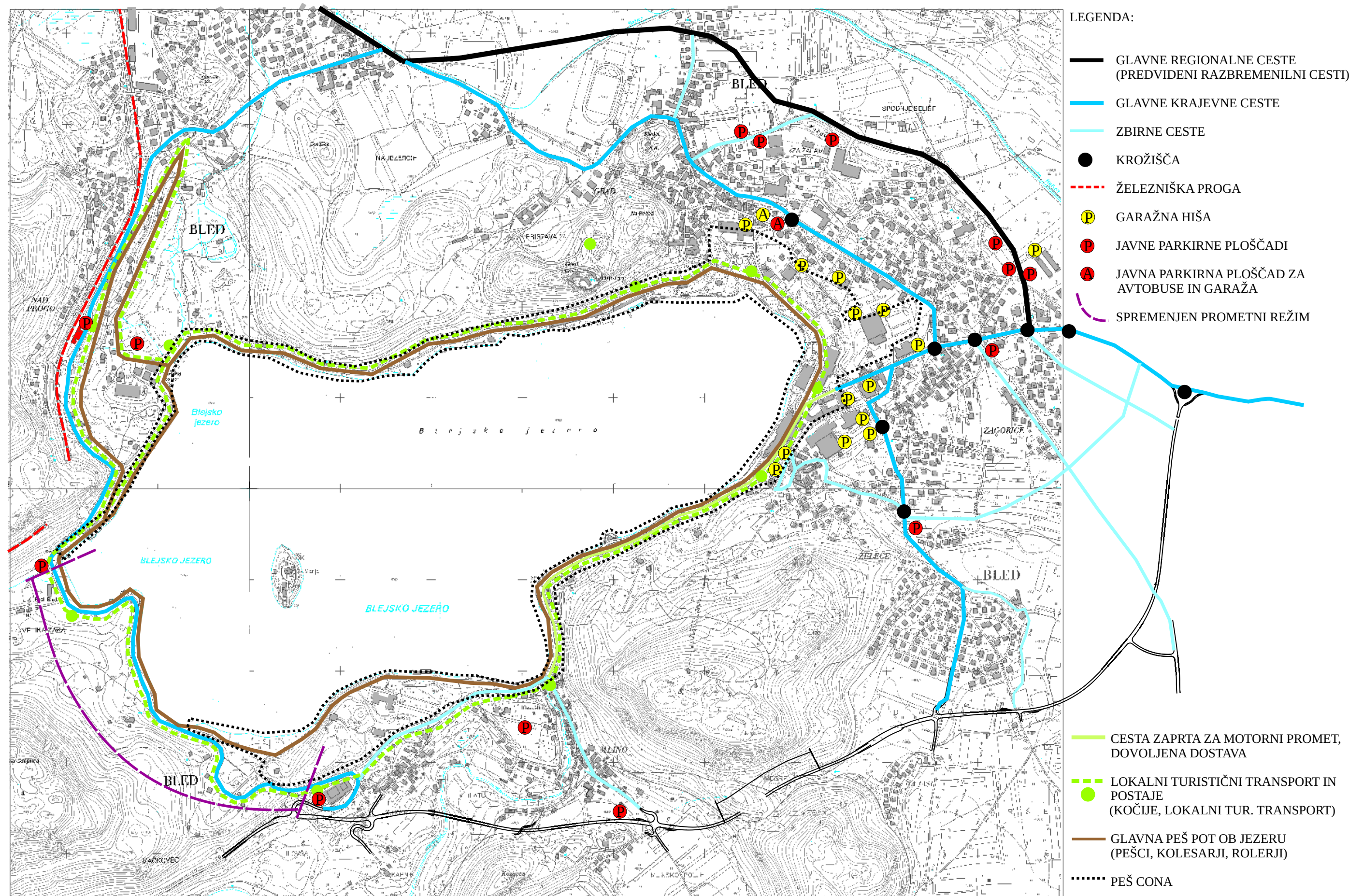
Za Bled je značilna simetrična krajinska in poselitvena struktura severnega in južnega dela naselja. Na Bledu približno polovico prebivalcev biva severno od Ljubljanske ceste, druga polovica pa južno od nje. Simetrija se kaže v nizu okoliških naselij, kar pomeni, da se mora določena simetrija pokazati tudi pri zasnovi prometnic. Objektivna potreba kraja torej narekuje načrtovanje severne in južne razbremenilne ceste. Vsa pomembnejša križišča na vzhodni strani jezera bi bilo potrebno urejati s krožišči. Ta imajo večjo propustnost kot klasična, umirjajo promet in ne zahtevajo dodatnih pasov. Pomembnejša krožišča se lahko uredijo kot akcent v prostoru, ki imajo simbolno vrednost (Idejna zasova..., 2001).

Iz prometnih obremenitev prihodnjega omrežja je razvidno, da južna razbremenilna cesta omogoči izločitev motornega prometa iz južne obale jezera in močno razbremeni Ljubljansko cesto (pri hotelu Krim za okoli 50%). Iz južne obale jezera bosta hrup in onesnaženje z izpušnimi plini povsem izločena. Na podlagi različnih prometnih študijah je bilo namreč ugotovljeno, da južna razbremenilna cesta toliko razbremeni križišče Ljubljanska – Prešernova cesta, da lahko do konca planskega obdobja deluje tudi brez severne obvoznice. Južna cesta tako v celoti dosega in upravičuje svoj namen (Idejna zasova..., 2001).

Parkirišča so na vzhodni obali jezera ukinjena (Kidričeva cesta in Cesta svobode), predlagane so izgradnje garažnih hiš, ki bi služile občanom in obiskovalcem. Javna parkirišča so predlagana na robu jezerske skale na vzhodnem delu in sicer ob Seliški cesti, delno ob Ljubljanski cesti, ob križišču Cankarjeve in Žaleške ceste, ter ob križišču Mlinske in južne razbremenilne ceste. Omenjena parkirišča bi bila locirana na oddaljenosti do 8 min hoje do jezera in bi zagotavljala od 500-600 parkirnih mest. Prav tako se na križišču južne razbremenilne ceste in Mlinske ceste naredi parkirna ploščad za 150 parkirišč v oddaljenosti 5 min hoje do jezera.

Javni promet s prenovljeno avtobusno postajo ter potrebnimi programi in napravami se uredi na obstoječem mestu blizu vasi Grad. Vzpostavi se boljša povezava z železniško postajo, kar podpira idejo o zmanjšanju števila motornega prometa pri obiskovalcih in turistih.

Kolesarski in peš promet z vzpostavitvijo peš cone okrog jezera podpira dejstvo, da javna območja postanejo bolj živahna, če le-tu ni motornega prometa. Kolesarske poti v središču mesta so preko krajevnih cest povezane z zalednjem in tako tvorijo prepleteno mrežo kolesarskih poti in predstavljajo priložnost obogatitve turistične ponudbe. Zasnova sistema je skladna s predlagano strategijo razvoja in s predlaganimi načeli urejanja prometnega sistema.

Slika 144: Predlog celostne prometne ureditve na območju Bleda (Podloga TTN5).

8.2 PREDLOG UREJANJA OBMOČJA BLEJSKEGA MESTNEGA SREDIŠČA

Predlagana nova ureditev središča Bleda tako predstavlja večje sklenjeno območje ob jezeru brez motornega prometa namenjeno domačinom, obiskovalcem in turistom. Motorni promet se kanalizira po predlaganih razbremenilnih cestah, medtem ko so na obodu v peš cono predvidene različne oblike parkiranja (parkirne ploščadi, garažne hiše). Glede na probleme, ki jih prinaša motorni promet (onesnaževanje okolja, velika koncentracija na najbolj priljubljenih točkah, soljenje cest v priobalnem pasu ima negativen vpliv na kakovost jezer, ipd.) je velik poudarek namenjen razvoju javnega prometa in železniške povezave, ki z ugodnimi cenami, skušata povečati uporabnost tovrstnega transporta.

Središče Bleda predstavljajo novo zdraviliško, kulturno - izobraževalno središče, katerega glavni namen je povečati kvaliteto storitev in omogočiti boljšo povezanost med različnimi programi ter vzpostaviti primeren odnos do naravne dediščine. V nadaljevanju je prikazana shema ureditve središča Bleda, medtem ko je podrobnejši oris programov predstavljen v naslednjem poglavju.

Slika 145: Shematski prikaz nove predlagane ureditve središča Bleda.

Zeleni pas ob jezeru predstavlja pomemben stik jezera z njegovim zaledjem. Območje ne vključuje novih programskih vsebin in z njim povezanih objektov, temveč prestrukturira obstoječe objekte (Rikljeva hiša, grajsko kopališče, vila Prešeren in hotele: Trst, Toplice in Jadran). Območje predstavlja naslednje sosledje vsebin: oblikovano območje ob zdraviliških hotelih, osrednji prostor (razgledna ploščad), Rikljevo parkovno urejeno območje in javno kopališče. Zeleni pas ima oblikovano izrazito linearno povezavo poti okoli jezera, ki jih dopolnjujejo posamezne prečne poti z namenom vzpostaviti povezavo z zaledjem.

Osrednji pas je namenjen zdraviliškemu in kulturnemu programu. Glavne programske sklope predstavljajo zdraviliški center s prenočitvenimi kapacitetami, Festivalna dvorana, gledališče z možnostjo uprizarjanja poletnih iger na prostem, parkovne površine z različno tematiko, otroška igrišča, trgovine in storitvene dejavnosti v osrednjem delu. Osrednji pas, v primerjavi z zelenim priobalnim pasom, ponuja zelo pestro programsko ponudbo, ki je v večji meri vezana na infrastrukturne objekte.

Tretji pas in hkrati najbolj oddaljeni pas od jezera predstavlja izobraževalno središče. Kongresno središče z vso potrebno infrastrukturo se nahaja na vzhodni strani mestnega središča v prestrukturiranem športnem objektu, kjer se poleg potrebnih dvoran uredi tudi doplonilni program. Kongresno središče poleg obstoječega hotelskega objekta Krim predstavlja osrednji program tega območja.

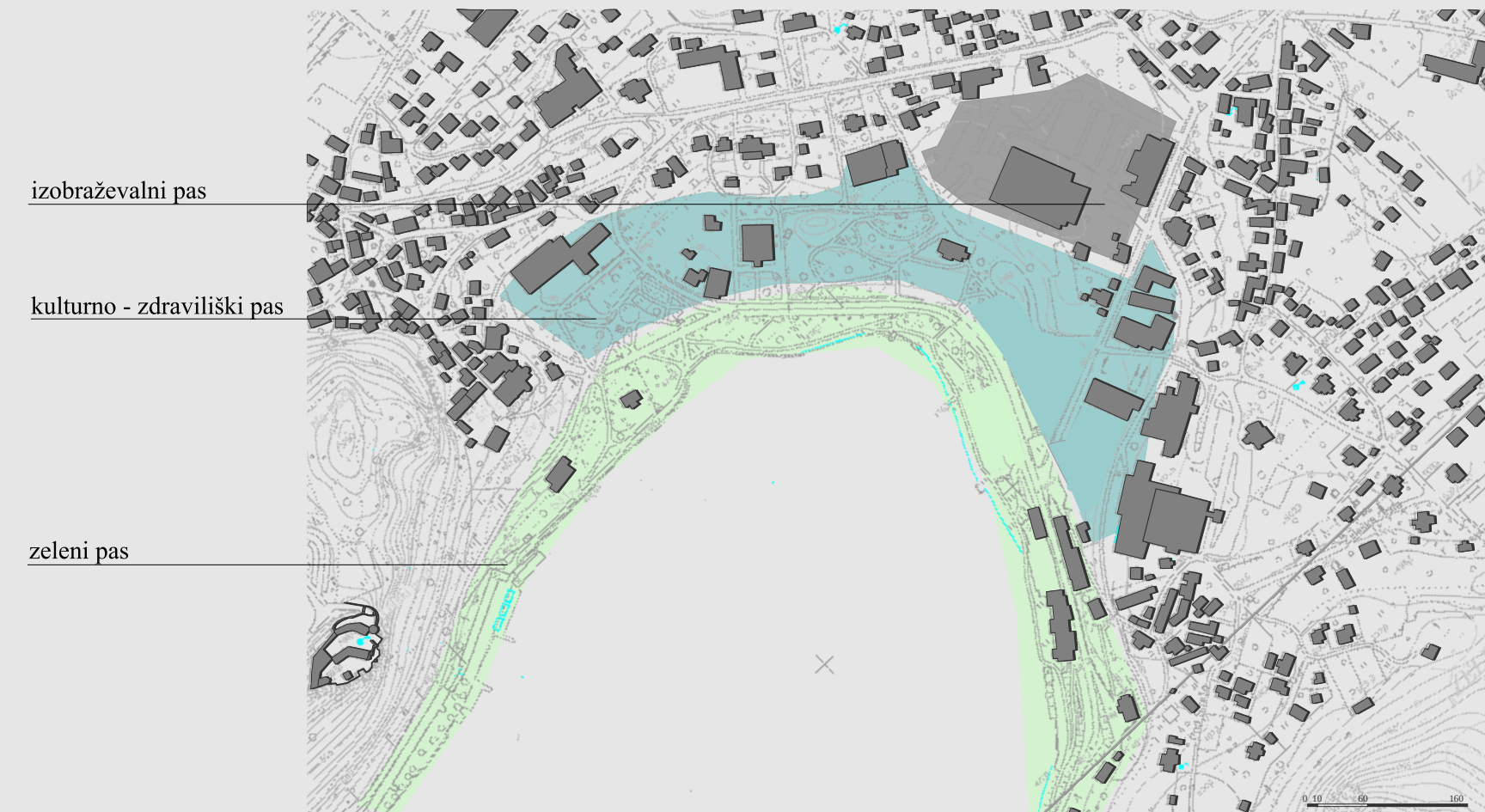
Na južni strani ob hribu Straža se nahaja parkovno urejeno hotelsko območje. Parkirne površine, ki v celoti onemogočajo razvoj drugih turističnih programov na tem območju, so z novim predlogom predstavljene v podzemne garaže. Novo oblikovano območje prinaša pomembno spremembo pri zvišanju programske turistične ponudbe za goste hotelov Golf, Kompas in Savica. Območje je zaradi svoje bližine smiselno prostorsko bolj jasno navezati na rekreacijsko območje Straža, ki predstavlja programsko raznovrstno in urejeno rekreacijsko središče (obstoječa trim steza, Rikljijsve sprehajalne poti, poletno sanjkanje, smučanje).

Sledi grafični prikaz predlagane rešitve:

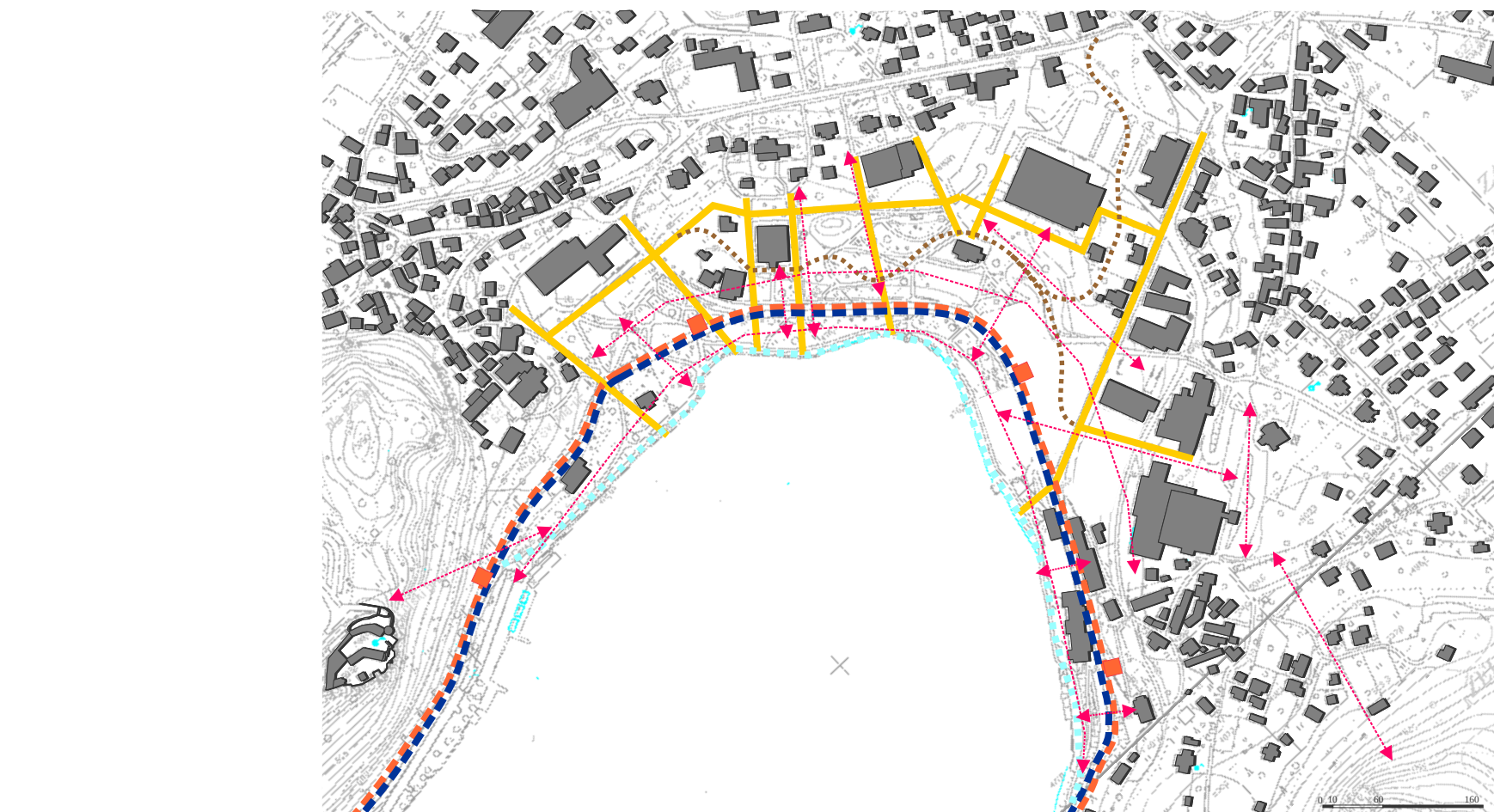
HEMA PREDLAGANE NOVE UREDITVE SREDIŠČA BLEDA

CONING 1

CONING 2

Shema peš poti

- glavne peš poti
- pot okrog jezera: rolerji, kolesarji, kočijaži, lokalni turistični transport
- peš pot okrog jezera
- peš pot
- postaje lokalnega turističnega transporta
- peš pot ob vodi
- pomembne povezave

Prometna shema

- glavne dovozne ceste
- spremenjen prometni režim (dovoz do objektov)
- krožišča
- zaprto za motorni promet (izjema dostava)
- intervencijska pot
- avtobusna postaja
- podzemna garaža
- peš cona

Shema zelenih površin

- linijska zasaditev ob prometnicah
- kulturna krajina
- park
- gozd

Programska shema

- grajsko kopališče
- Rikljijsko območje
- obstoječi hotel s prenovljeno zdraviliško ponudbo
- park sprostivne
- izposojališče čolnov
- zeleni pas ob vodi
- parkovno območje z raznolikim programom
- osrednje območje
- osrednje območje storitveno dejavnostjo
- zdraviliško območje s hoteli
- kopališče
- parkovno območje ob hotelih
- nova programska območja

8.2.1 Opis programskih vsebin

Umeščanje novih vsebin in njihov izbor je narejen na podlagi analize, ki je pokazala skromnost dosedanjih programskih vsebin ter potrebo po razvoju novih. Upoštevani programi te naloge so del dolgoročnega razvoja turistične infrastrukture Bleda.

Ureditev priobalnega zelenega pasu

Zeleni pas predstavlja sklenjeno parkovno območje okoli jezera. Zavarovani hotelski objekti (hotel Toplice, Trst in Jadran) predstavljajo odlično izhodišče za nadaljnji razvoj zdraviliškega turizma. V hotelskem središču so predvidene podzemne garažne hiše, ki preko podzemnih hodnikov povezujejo vse tri omenjene hotele. Dodatna hotelska ponudba se delno zagotovi v samih hotelih kot tudi novem programskem središču v nekdanji dependansi hotela Toplice. Območje ima zaradi svoje bližine odlična izhodišča za rekreacijo v naravi in sicer na urejenem športno rekreacijskem območju Straža (oddaljenost 5 min hoje).

Na obali pred hotelskimi objekti je urejen javni prostor z različnimi programi: območje za posedanje, druženje, izposajo čolnov, kavarne, restavracija, otroško igrišče in kopališče, ki bo v času poletne sezone razbremenilo obisk v danes edinem uradnem kopališču v središču mesta (Grajsko kopališče).

Urejeni leseni pomoli za pletne in čolne ter razgledne točke so umeščene na območju od koder je najlepši pogled na otok z jezerom ter Blejski grad. Glavna promenada ob jezeru je oblikovana z različnimi potmi in ponuja vrsto zanimivih doživljajskih izkušenj. Kot navaja Jerčič, pozitivne doživljajske izkušnje določenega krajinskega izgleda pri večini obiskovalcev spodbujajo pozitivna doživetja (občudovanje). Tovrstne izkušnje so še tako bolj pogoste na območjih kjer se prepletajo različni parametri kot so voda, skalne pečine in vegetacija (Jerčič, 1999). Priobalni pas v centru mesta predstavlja najpomembnejši stik obiskovalca s krajem.

Pomembno vlogo pri oblikovanju nove turistične ponudbe predstavlja razvoj Riklijevega zdraviliškega turizma. Prenovljena Riklijeva vila, spremenjena v muzej, predstavi začetke turizma z značilnimi vrtnimi 'utami' in njegov razvoj na tem območju. Poleg muzejske dejavnosti je v vili urejena prodajalna spominkov in kavarina. Grajsko kopališče ima s prenovljenimi objekti in novo zunanjo ureditvijo pomembno vlogo pri izboljšanju turistične ponudbe na tem prostoru. Vegetacija v kopališču ustvarja prijetno klimo v poletnih dneh in delno zakriva grajene objekte. Kopališče v vsebinskem smislu prinaša nove programe, kot so Riklijeve masažne kopeli, restavracijo, kavarno in slaščičarno, otroški igrišči, bazene za otroke, ipd.

Ureditev osrednjega kulturno zdraviliškega območja

Avtobusna postaja v središču mesta predstavlja pomembno vlogo pri razvoju javnega prevoza. Sama lokacija je lahko izredno zanimiva, saj obiskovalca pripelje v samo mestno jedro. Z oblikovnega stališča je zelo pomemben prvi vtis, ki ga obiskovalec ob tem doživi. Prenovljena postaja z vso potrebno infrastrukturo (parkirišča, čakalnica, sanitarije,...) in podzemno garažno hišo izboljša kakovost javnega prometa, hkrati pa se z avtobusnimi linijami poskrbi za boljšo povezavo z železniško postajo. V neposredni bližini avtobusne postaje je urejen zdraviliški kompleks z gostinsko ponudbo (hotel Jelovica),

prenočitvenimi kapacitetami ter garažno hišo, ki je na voljo tako gostom kot tudi zunanjim uporabnikom. Park pod zdraviliškim objektom predstavlja del parkovno urejenega območja v mestnem jedru. Osrednje parkovno območje Bleda predstavlja mestni park, ki vsebuje vrsto različnih kulturnih programov. Med kulturne programe prištevamo gledališče s poletnim teatrom in kinom na prostem, Festivalno dvorano, mestno hišo (prostor Občine Bled), kavarne (knjižne kavarne in spletne kavarne), restavracijo, območje zdravilnih vrelcev, otroško igrišče, območje skulptur, parkovno območje s premičnimi stoli ter urejeno območje za kočijaže.

Izobraževalno središče

Izobraževalno središče predstavlja novo pomembno obliko ponudbe. Kongresno središče se realizira v prestrukturiranem objektu športne dvorane, kjer so že do sedaj potekala večja srečanja, konference ipd. Na omenjenem območju se uredijo podzemne garaže za obiskovalce kongresnega centra kot tudi za zunanje obiskovalce ter dodatna komercialna storitvena dejavnost. Glede na bližino obstoječega hotelskega kompleksa Krim bi bila povezava z novim kongresnim centrom izhodišče za kakovostnejšo ponudbo turisričnih storitev.

Prenovljeno parkovno območje ob hotelih Kompas, Golf in Savica nudijo višjo raven turistične ponudbe, saj ponjajo različne dodatne turistične programe na prostem. Z umikom parkirnih površin v podzemne garaže, novo nastali parkovni pas ob objektih s prečnimi povezavami uspešneje povezuje zeleni pas ob obali. Območje se glede na oddaljenost odlično navezuje na rekreacijsko območje Straža, ki z obstoječimi programskimi sklopi odpira idealne možnosti za rekreacijo na prostem. V današnjem času, ko med turističnimi obiskovalci prevladuje miselnost o aktivnem preživljanju prostega časa, je to ključnega pomena pri razvoju turističnega območja.

9 SKLEP

Diplomsko delo poskuša najti rešitev za obstoječe probleme v prostoru in podati optimalno rešitev za preoblikovanje območja ob obali blejskega jezera in v središču Bleda. Predlagani ukrepi dajejo večji pomen povezavi med obalo in zaledjem ter boljšo vzpostavitvijo javnih programov ob obali in v središču. Glavna izhodišča pri zagotavljanju bolj primerne prostorske ureditve so:

1. S preoblikovanjem se mora povečati kvaliteta bivanjskega okolja za prebivalce in zvišati kvaliteta turistične ponudbe. Pri tem je ključno, da se vzpostavi jasno prepoznavna identiteta prostora, ki bo skladna z naravnim in kulturnim okoljem in bo varovala najbolj prepoznavne kvalitete blejskega prostora.
2. Varstvo in vključevanje kulturne dediščine ima pomembno vlogo pri ohranjanju identitete mesta vendar je potrebno poudariti, da se z razvojem mest spreminjajo in razvijajo potrebe prebivalcev, zato so določene spremembe dobrodošle v izogib stagniranju stanja.
3. Pri vzpostavljanju jasne identitete prostora je potrebno zatečene probleme v obalnem pasu odstraniti, saj le-ti ovirajo in onemogočajo uporabnost prostora. Na tak način lahko v polni meri zagotovimo boljšo povezavo z zaledjem, večjo pretočnost in učinkovitost nove oblikovalske zasnove. Predpogoj za preobrazbo mesta je, da je potrebno najti takšno alternativno rešitev ter nova območje za objekte, ki onemogočajo trajnostni razvoj.
4. Uspešen turistični razvoj kraja se lahko vzpostavi samo ob dejstvu, da pri izrabi naravnih virov upoštevamo načelo vzdržnosti in uravnoveženosti pri ravnanju z njimi.
5. Umeščanje novih programov in z njimi povezane turistične infrastrukture mora ustrezati potrebam družbe in viziji prostorskega razvoja območja. Ker obalni pas predstavlja najbolj izstopajočo lokacijo mesta je njegovo oblikovanje ogledalo mesta samega.

Analiza in inventarizacija prostora ter preučitev strategije razvoja so delno narekovale smer razvoja in vplivale na končno rešitev obravnavanega območja, ki predlaga:

1. Preureditev prometne infrastrukture in umik motornega prometa iz priobalnega pasu na južni strani jezera. Potreba po kanaliziranju in usmerjanju obiskovalcev v prostoru in povečanje števila parkirnih mesta, ki se uredijo izven obalnega pasu.
2. Izboljšati naravno stanje jezera in izboljšati krajinski potencial razvrednotenega okolja.
3. Nadgradnja obstoječih turističnih programov in vnos novih z namenom oživitve turistične ponudbe ter za zagotavljanje nadaljnjega uspešnega razvoja turizma, ki bo temeljil na ohranjanju kulturne dediščine in ustvarjanju jasne identitete prostora.

4. Potreba po novem konferenčnem centru in večji večnamenski dvorani jasno priča o želji mesta po vpeljavi kulturnega in kongresnega turizma na obravnavano območje.
5. Novo vzpostavljeni zeleni pas ob obali jezera predstavlja ključno vlogo pri preoblikovanju mestnega središča ter nosi pomembno ekološko in družbeno funkcijo. Ta pas je potrebno v sprejemljivem okviru širiti tudi proti zaledju.

Potrdi se predstavljena hipoteza, da je priobalni pas na vzhodni strani jezera močno zaznamoval in razvrednotil krajinsko sliko in privlačnost prostora. Za ponovno vzpostavitev in izboljšanje bivalnega okolja je potrebno v večji meri zagotoviti povezavo med zaledjem in obalo ter oblikovati javne površine v obalnem pasu z zanimivimi dodatnimi programskimi usmeritvami. Pri snovanju nove podobe mesta so le-te ključnega pomena za njegovo ponovno oživitev. Enoten koncept in trajnostni pristop omogočata razvoj mesta in ohranjanje krajinske pestrosti na način, da uresničuje potrebe lokalnih prebivalcev po kakovostnejšem okolju in višjo kakovostjo kulturnega ter športno-rekreacijskega programa za obiskovalce. S predlogom preureditve obalnega območja v središču Bleda se ponovno vzpostavi jasna identiteta območja in vizualna privlačnost v sozvočju nadaljnjega razvoja.

10 POVZETEK

Diplomsko delo obravnava možnosti za razvoj in preoblikovanje nove turistične infrastrukture na območju Bleda. Ker Bled spada v sam vrh nacionalnih vrednot, bi bilo smiselno izboljšati visok potencial tega prostora in zvišati nivo turistične ponudbe, hkrati pa vzpostaviti pogoje za trajnostni razvoj tega kraja in njegovega turizma. Poglavitno vodilo naloge je spoznanje o neprimerni dostopnosti in neuporabnosti obale, ki se je v začetku turističnega razvoja pozidala z večjimi hotelskimi objekti in tako počasi razvrednotila visok krajinski potencial tega območja.

Podana je bila hipoteza, da lahko s preureditvijo neprimernih območij in celovitim konceptom ureditve javnih in naravnih površin v neposredni bližini Blejskega jezera pripomoremo k izboljšanju bivalnega okolja za lokalne prebivalce in hkrati izboljšamo kakovost kulturnega in športno-rekreacijskega programa za obiskovalce.

Raziskovalno delo se je pričelo z obravnavo turističnih trendov v Evropi in podrobneje predstavljenih turističnih smernic v Sloveniji. Podrobneje je predstavljena zgodovina razvoja blejskega turizma in infrastrukture, ki je močno vplivala na kakovost in podobo tega mesta. Predstavljen je bil konflikt med razvojem turizma na eni strani in naravovarstvenim stališču na drugi strani, med katerimi je potrebno najti kompromis za nadaljnji trajnostni razvoj. Na primeru kanadskega jezera Louise in italijanskega jezera Orta so bile predstavljene možnosti varovanja naravne in kulturne dediščine ob sočasnem razvijanju turizma.

V praktičnem delu diplomske naloge so bile na podlagi analiz prostora najbolj pereči prostorski problemi današnje organizacije prostora. Posebej izpostavljena je bila problematična prometna infrastruktura, ki ni več kos današnjim pritiskom, ter razvrednoten krajinski potencial območja. Na podlagi podatkov je bil izdelan predlog rešitve za izbrano območje v središču Bleda, ki lahko predstavlja strokovno podlago za strategijo prostorskega razvoja. Predlog nove ureditve priobalnega pasu v središču Bleda tako rešuje prostorske konflikte in z vidika trajnostnega razvoja turističnega območja zagotavlja ohranjanje bogate kulturne in naravne dediščine ter visok krajinski potencial tega območja.

11 VIRI IN LITERATURA

11.1 CITIRANI VIRI

Atlas Slovenije. 1992. Ljubljana, Mladinska knjiga, Geodetski zavod Slovenije: 383 str.

Banff national park (2009)

<http://www.banfflakelouise.com/downloads> (10. Marec 2009)

Benedik B. 2000. Bled in Arnold Rikli. Bled, Turistično društvo Bled (propagandno gradivo)

Benedik B., Dežman J. 2004. Izbrana poglavja iz blejske turistične zgodovine. V: Bled 1000 let. Dežman J.(ur.). Radovljica, Didakta: 187-214

Benedik B. 1984. Počitniške vile so bile ponos Blejskega letovišča. Kronika-časopis za slovensko krajevno zgodovino, 2-3: 197-213

Bled na starih razglednicah. 1997. Benedik B., Kolman L., Rozman F. (ur.). Bled: samozaložba: 214 str.

Bizjak J. 2001. Izkušnje Triglavskega narodnega parka. V: Turizem in okolje. Slovenija – turistična dežela. Lah A. (ur.). Ljubljana, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije: 60-64

Bled prostorske značilnosti.2008.

<http://www.bled.si/default.asp?id=130> (27. april 2008)

Bled šport in rekreacija.2008.

<http://www.bled.si/default.asp?id=176> (16. november 2008)

Bled - vizija dolgoročnega razvoja turizma. 2005. Širše J. (ur.). Ljubljana, Nacionalno turistično združenje Slovenije: 73 str.

Bohinj – fotogalerija.2008.

http://cc-line.si/@xModules/foto_galerija/flagal/?langID=1 (10. april 2008)

Breen A., Rigby D. 1994. Cities reclaim their edge. New York, McGraw-Hill: 333 str.

Bruttomesso R. 2001. Complexity on the urban waterfront. V: Waterfornts in post-industrial cities. Marshall R. (ur.). London, Spon press: 39-49

Canada areas – picture tourism.2009.

http://www.canadaareas.com/2008_12_01_archive.html

Discover lake Louise.2009.

http://www.discoverlakelouise.com/maps/lakelouise-maps/louise_lake.pdf (10. marec 2009)

Doves – Modra Zastava Slovenije.2008.

<http://www.drustvo-doves.si/mz/?page=sistem> (15.april 2008)

Festivalna dvorana.2008.

<http://www.kongresni-center-bled.si/o-festivalni-dvorani>

Fister P. 1993. Arhitekturne krajine in regije Slovenije. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. Zavod RS za prostorsko planiranje: 245 str.

Google maps.2009.

<http://maps.google.com> (10. marec 2009)

Hotel Astoria.2008.

http://www.hotelastoria-bled.com/index.php?option=com_content&view=article&id=85&Itemid=180&lang=sl

Hotel Lovec.2008.

http://www.lovechotel.com/gallery_hotel.php

Hinch T. 2009. Tourism Development in Banff National Park

<http://www.uasnet.mx/centro/profesional/historia/US.CAN/rev/Dos/tourism.htm> (20. februar 2009)

Idejna zasnova prometne ureditve na Bledu. 2001. Valle S., Guzelj T., Repuš J. (ur.). 2001. Ljubljana: 90 str.

Izhodišča za pridobitev smernic za izdelavo Strategije prostorskega razvoja občine Bled. Bled. 2006. Ljubljana, Ljubljanski urbanistični zavod

Jeršič M. 1999. Prostorsko planiranje rekreacije na prostem (priročnik). Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje: 135 str.

Kapus M. 2004. Blejski gozdovi. V: Bled 1000 let. Dežman J.(ur.). Radovljica, Didakta: 67-80

Kučan A. 1998. Krajina kot nacionalni simbol. Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče: 224 str.

Kučina M., Prosen E., Švegl U., Maljevac T.. 2007. Idejna zasnova ureditve obale blejskega jezera – konceptualna faza. Ljubljana: 42 str. (interno gradivo)

Kučina M., Prosen E. 2007. Inventarizacija obale blejskega jezera. Ljubljana: 60 str. (interno gradivo)

Lah A. 2001. Pomen etike v turizmu in varstvu okolja. V: Turizem in okolje. Slovenija – turistična dežela. Lah A. (ur.). Ljubljana, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije: 15-20

Lago d'orta.2009.

<http://www.orta.net/eng1/fotoae.htm> (12. Marec 2009)

Lake orta miami beach.2009.

<http://www.lakeorta.com/miami.htm> (2. April 2009)

Lake Louise – panoramic view.2009.

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Alberta_-_Lake_Louise_-_Lake_view_01_-_thumbnail.jpg (10. Marec 2009)

Leben N. 2004. Blejske in bohinjske vile v stilni govorici historizma in secesije. V: Bled 1000 let. Dežman J.(ur.). Radovljica, Didakta: 347-362

Living lakes Italia.2009.

http://www.livinglakesitalia.it/d_orta.html (2. april 2009)

Lobnik F. 2001. Zakaj je čas za premislek o turizmu in okolju?. V: Turizem in okolje. Slovenija – turistična dežela. Lah A. (ur.). Ljubljana, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije: 5-8

Marshall L. (2009) Lake Orta

<http://www.orta.net/eng1/lm.htm>

Marshall R. 2001. Connection to the waterfront. V: Waterfornts in post-industrial cities. Marshall R. (ur.). London, Spon press: 15-38

Marušič I. 1999. Mesta in krajinsko okolje. V: Mesta in urbanizacija. Lah A. (ur.). Ljubljana, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije: 38-40

Marušič I. 2001. Turistični in rekreacijski objekti v krajini. V: Turizem in okolje. Slovenija – turistična dežela. Lah A. (ur.). Ljubljana, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije: 50-54

Mihalič T. 2001. Turizem kot dejavnik sonaravnega razvoja. V: Turizem in okolje. Slovenija – turistična dežela. Lah A. (ur.). Ljubljana, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije: 29-34

Naravovarstvene smernice za strategijo prostorskega razvoja občine Bled. 2006. Kranj, Zavod za varstvo naravne narave – območna enota Kranj: 20 str.

Odlok o določitvi plovbnega režima po Blejskem jezeru. Ur. l. RS, št. 35/09

Urbas U. 2002. Bled potrebuje kongresni center za 800 ljudi. Finance, 18: 23

Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije. Ur. l. RS, št. 76/04

Ogrin D. 1989. Slovenske krajine. Ljubljana, Državna založba Slovenije: 239 str.

Orta gallery.2009.

<http://www.lakeorta.com/gallery/winter.htm>

Orta the central place.2009.

<http://www.sgr.info/tourism/orta/orta.htm> (18. marec 2009)

Osterman J. 2001. Povezanost turizma in kulture. V: Turizem in okolje. Slovenija – turistična dežela. Lah A. (ur.). Ljubljana, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije: 21-28

Pashby C. 2007. Frommer's Banff & Jasper National Parks. Frommer's: 236 str.

Pogačnik A. 1996. Varstvo in usmerjanje oblikovne podobe Slovenskih mest. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje: 54-57

Remec-Rekar Š., Bat M.. 2003. Jezera. V: Vodno bogastvo Slovenije. Uhan J., Bat M. (ur.), Ljubljana, Agencija republike Slovenije za okolje: 39-45 str.

Remec-Rekar Š. 2004. Vode blejskega kota. V: Bled 1000 let. Dežman J.(ur.). Radovljica, Didakta: 47-56

Roulet J., Latourelle A. 2007. Banff National Park of Canada. 3rd edition. Minister of Public Works and Government Services Canada: 116 str.

Sale R. 2006. Italian lakes. Hunter Publishing: 30-37 str.

San rocco hotel.2009.

<http://www.booking.com/hotel/it/san-rocco.html?sid=3755e457ee0f12acceac92d4aef94e8e>

Shaw B. 2001. History at the water's edge. V: Waterfornts in post-industrial cities. Marshall R. (ur). London, Spon press: 160-172

Slovar slovenskega knjižnega jezika. 1998. 1. ponatis. Ljubljana, DZS: 1714 str.

Smernice za varstvo kulturne dediščine za strategijo prostorskega razvoja Občine Bled in Občine Gorje. 2006. Lavrinc S. (ur.). Kranj, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije – območna enota Kranj: 50 str.

Srednjeročni poslovni načrt za objekte turistične infrastrukture v lasti Občine Bled za obdobje 2006-2010. 2004. V: Analiza stanja in strategija razvoja objektov turistične infrastrukture v upravljanju Infrastruktura Bled. Bled: 4-8

Statistični urad Republike Slovenije. Prihodi in prenočitve turistov po občinah, državah in vrstah nastanitvenih objektov, Slovenija, letno.2008.

http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2118102S&ti=Prihodi+in+preno%20itve+turistov+po+ob%20inah%2C+dr%20evah+in+vrstah+nastanitvenih+objektov%2C+Slovenija%2C+letno&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/01_21181_nastanitev_obcine/&lang=2 (10. marec 2008)

SURS – svetovni dan turizma, 2007. (3. Junij 2008)

http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1155

Trans americas journey.2009.

http://trans-americas.com/work/H016_LakeLouise.html

TTN 5 - Temeljni topografski načrt v merilu 1:5000. 1997. Ljubljana, Geodetska uprava Republike Slovenije (skenogrami kartografskega gradiva)

Wellness Živa v Hotelu Golf (2008)

http://www.destinacije.com/slika.asp?lang=slo&id=7051&ime_slike=Wellness_Ziva

WTO – Tourism 2020 vision. Vol. 4: Europe. 2001. University of Michigan, World Tourism Organization: 89 str.

WTO – Tourism highlights 2007.2007.

http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/highlights/highlights_07_eng_hr.pdf

11.2 OSTALA LITERATURA

Alpine lakes survey between land and water – alp lakes.2009.

http://www.alpinespace.org/uploads/media/Alplakes_Survey_between_Land_and_Water_EN.pdf (10. februar 2009)

Crawford J. H., Arin V.. 2000. Carfree cities. Utrecht, Uitgeverij: 323 str.

Benedik B. 1984. Čolnarji in izvoščki na Bledu. Kronika-časopis za slovensko krajevno zgodovino, 2-3: 214-223

Hall M., Harkonen T.. 2006. Lake tourism: An Integrated Approach to Lacustrine Tourism Systems. Clevedon, Channel View Publications: 235 str.

Marušič I. 1996. Značilni krajinski vzorci Slovenije: po projektu Regionalna razdelitev krajinskih tipov Slovenije. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor. Urad RS za prostorsko planiranje: 28 str.

Matevž Čelik. 2005. Idejna zasnova ureditev vaških jeder Želeče in Mlino na Bledu. Ljubljana: 9 str.

Ogrin D. 1972. Nekaj krajinskih problemov. V: Zelena knjiga o ogroženosti okolja v Sloveniji. Peterlin S.(ur). Prirodoslovno društvo Slovenije: 85 - 87

Public lakeshore access and lakeside occupation (practical guide) – Alp lakes.2009.

http://www.alpinespace.org/uploads/media/Alplakes_Public_lakeshore_access_and_lakeside_EN.pdf (10. februar 2009)

Radinja D. 1988. Širša problematika blejskega jezera (z vidika njegove pokrajinske strukture). V: Pokrajinski učinki človekovih dejavnosti na življenjsko okolje. 2. Ljubljana, Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja: 99-134

Razvojni program podeželja 2007-2013. 2006. Razvojna agencija zgornje Gorenjske – Ragor. Jesenice: 41 str.

Regionalni razvojni program Gorenjske 2007-2013. 2006. Regionalna razvojna agencija Gorenjske BSC Poslovno podporni center Kranj. Kranj, RRA Gorenjske: 99 str.

Steinitz C. 1990. Toward a sustainable Landscape with high visual preference and high ecological integrity: the Loop Road in Acadia National Park, U.S.A. V: Landscape and urban planning. 19. Amsterdam, Elsevier: 213-250

ZAHVALE

Na koncu bi se iz vsega srca rada zahvalila:

mami in sestri Tei za vso pomoč, neskončno podporo, razumevanje in potrpežljivost,

mentorju prof. dr. Davorinu Gazvodi za nasvete in pomoč pri nastajanju diplomske naloge,

recenzentki doc. dr. Capuder–Vidmarjevi in prof. Drašlerju za nasvete in komentarje k nalogi,

Mateju Kučini in kolegom iz biroja Bruto za prvi stik s prakso, podporo in nasvete pri izdelavi naloge,

Vojtu za iskanje tiskarskih napak in komentarje,

Nataši za neštete prijetne trenutke druženja in nasvete,

Pimpam za razvito prijateljstvo in nepozabne poučne trenutke druženja,

Urbanu za vse strokovne in 'modre' življenjske predloge,

MC-jevcem: Tei, Alyi, Nataši, Katy, Jeleni, Maji, Urši in Juretu za skrb pri ohranjanju zdravega duha v zdravem telesu in dejstvu, da se po vsakem dobro opravljenem delu prileže tudi dober žur

in mojemu Alešu za vso podporo, pomoč in trenutke, ki napolnjujejo moje življenje z veseljem.

PRILOGA A: Analiza hotelskih objektov

Preglednica: Analiza hotelskih objektov

	GH TOPLICE	HOTEL PARK	HOTEL LOVEC	HOTEL GOLF	HOTEL KOMPAS	VILA BLEĐ	HOTEL ASTORIA	HOTEL JADRAN	HOTEL TRST	HOTEL JELOVICA	HOTEL KRIM	HOTEL SAVICA
LEGA												
ODDALJENOST OD JEZERA (primerna (+) / neprimerna (-))	-	-	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+
DOSTOPNOST DO OBJEKTA (primerna (+) / neprimerna (-))	-	+	+	+	+	+	+	+		-	-	+
PARKIRIŠČA												
ŠT. PARKIRNIH MEST (dovolj park. mest (+) / pred objektom, pomanjkanje ali brez (-))	-	+	-			+	+	O	-	+	+	-
NAČIN PARKIRANJA (garažna hiša (+) / parkirna ploščad pred objektom (-))	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VPLIV PARKIRANJA NA OKOLICO (da (-) / ne (+))	-	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-
ARHITEKTURA												
SKLADNOST Z OKOLJEM (izstopajoče (-) / neizstopajoče (+))	OOOOO	-	-	-	-	OOOOO	OOOOO	OOOOO	OOOOO	-	-	-
OHRANJENA ARHITEKTURA TAKRATNEGA ČASA (da (+) / ne (-))	+++++	-	O	-	-	+++++	-	+++++	+++++	-	-	-
ODNOS HOTELSKEGA OBJEKTA DO JEZERA												
POVEZAVA HOTELSKEGA OBJETKA Z JEZEROM (da (+) / ne (-))	+	+	O	-	-	-	-	+	-	-	-	-
OBLIKOVAN ODPRTI PROSTOR PRED HOTELSKIM OBJEKTOM (da (+) / ne (-))	O	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
ŠTEVILO TOČK:	12,5	4	3	2	2	16	9	13,5	11	3	2	2

TOČKOVANJE:

-
+

0 točk

1 točka

O
+++++
OOOOO

0,5 točke

6 točk

5 točk

Iz analize obstoječih hotelskih objektov je ugotovljeno, da so najvišje ovrednoteni najstarejši hotelski objekti, ki imajo najdaljšo zdraviliško tradicijo in predstavljajo velik pomen pri nadaljnjem razvoju zdaviliškega turizma tudi v prihodnje. Med najpomembnejše hotelske komplekse na Bledu spadajo Vila Bled, hotel Toplice, hotel Trst in hotel Jadran.

Ugotovitve so bile pričakovane, saj so parametri, ki so vezani na arhitekturo objekta in skladnost z okoljem, najvišje točkovno ovrednoteni. Pri omenjenih hotelih predstavlja hotel Vila Bled najboljši primer dobre prakse oblikovanja odprtega zelenega prostora med blejskimi hoteli. Parkovno oblikovan prostor ob Vili Bled ponuja različne programe preživljanja prostega časa in rekreacije.

V večini primerov so na podlagi analize prostora opaženi problemi vezani na pomanjkanje parkirnih mest pred hotelskimi objekti, kar bo v prihodnosti postalo še bolj očitno. Kot zanimivost je potrebno poudariti, da nobeden od analiziranih hotelov nima urejene podzemne garažne hiše za svoje obiskovalce, s katero bi lahko bolj primerno oblikovali visok pontencial prostora pred hotelom in tako prispevali k višji vizualni privlačnosti okolja. Tovrstna oblika urejanja problema pomanjkanja parkirišč je s stališča izrabe in boljšega oblikovanja prostora primernejša.

PRILOGA B: Legenda profane stavbne kulturne dediščine na območju Bleda (Kučina in sod., 2007).

LEGENDA PROFANE STAVBNE DEDIŠČINE:

KD OBMOČJA - 2 profana stavbna dediščina:

001. KD OBMOČJA št.: 13246	Hotel Toplice - 2
002. KD OBMOČJA št.: 13248	Hotel Trst - 2
003. KD OBMOČJA št.: 13244	Hotel Korotan - 2
004. KD OBMOČJA št.:13303	Vila Želeška 21 - 2
005. KD OBMOČJA št.:13304	Vila Želeška 25 - 2
006. KD OBMOČJA št.:13312	Hiša Cankarjeva 14
007. KD OBMOČJE št.:13320	Vila Cankarjeva 16 - 2
008. KD OBMOČJA št.: 13305	Vila Žaleška 16 - 2
009. KD OBMOČJA št.:13321	Vila Cankarjeva 17 - 2
010. KD OBMOČJA št.:13322	Vila Cankarjeva 21
011. KD OBMOČJA št.:13368	Vila Na plani 4 - 2
012. KD OBMOČJA št.:13367	Vila Na plani 2 - 2
013. KD OBMOČJA št.:13274	Vila Pod Stražo 10 - 2
014. KD OBMOČJA št.:13275	Vila Pod Stražo 14- 2
015. KD OBMOČJA št.:13276	Vila Pod Stražo 20 - 2
016. KD OBMOČJA št.:13277	Vila Pod Stražo 5 - 2
017. KD OBMOČJA št.:13240	Hiša Žaleška 14 - 2
018. KD OBMOČJA št.:13242	Hotel Jadran - 2
019. KD OBMOČJA št.:13302	Vila Žaleška 16 - 2
020. KD OBMOČJA št.:7839	Vila Ciklama - 2
021. KD OBMOČJA št.:13328	Vila Cesta svobode 27 - 2
022. KD OBMOČJA št.:13329	Vila cesta svobode 27a - 2
023. KD OBMOČJA št.:13330	Vila cesta svobode 27b
024. KD OBMOČJA št.:13236	Hiša pod Stražo 2 -2
025. KD OBMOČJA št.:13273	Vila pod Stražo 1 - 2
026. KD OBMOČJA št.:13327	Vila Cesta svobode 14 - 2
027. KD OBMOČJA št.:13331	Vila Beli dvor - 2
028. KD OBMOČJA št.:13333	Vila Cesta svobode 35 - 2
029. KD OBMOČJA št.:13121	Hiša Mlinska 2 - 2
030. KD OBMOČJA št.:13122	Hiša Mlinska 5 - 2
031. KD OBMOČJA št.: 13144	Gospodarsko poslopje pri hiši Mlinska 7 - 2
032. KD OBMOČJA št.: 14175	Vila Mlinska 9 - 2
033. KD OBMOČJA št.: 13109	Domačija Mlinska 14 - 2
034. KD OBMOČJA št.:13119	Hiša Mlinska 16 - 2
035. KD OBMOČJA št.:13110	Domačija Mlinska 20 - 2
036. KD OBMOČJA št.:13127	Portal na hiši Mlinska 15 -2
037. KD OBMOČJA št.:13120	Hiša Mlinska 17 - 2
038. KD OBMOČJA št.:13113	Gospodarsko poslopje pri hiši Mlinska 28
039. KD OBMOČJA št.:13271	Vila Pod Kozarco 2 - 2
040. KD OBMOČJA evid.št.: 906	Vila Epos - 2
041. KD OBMOČJA evid.št.: 13631	Vila Cesta gorenjskega odreda 1 -
042. KD OBMOČJA evid.št.: 13326	Vila Cesta Gorenjskega odreda 2
043. KD OBMOČJA evid.št.: 13295	Vila Savska 2 - 2
044. KD OBMOČJA evid.št.: 13106	Vila Bled - 2
045. KD OBMOČJA evid.št.: 13355	Vila Kidričeva 16 - 2
046. KD OBMOČJA evid.št.: 13270	Pristava - 2
047. KD OBMOČJA evid.št.: 13354	Vila Kidričeva 12 -2
048. KD IBMOČJA evid.št.: 13353	Vila Kidričeva 11 - 2
049. KD OBMOČJA evid.št.: 13352	Vila Kidričeva 9 - 2
050. KD OBMOČJA evid.št.: 13359	Vila Kidričeva 9 - 2
051. KD OBMOČJA: eved.št.: 13241	Vila Župančičeva 9 - 2
052. KD OBMOČJA: evid.št.: 13307	Vila Župančičeva 9 -2
053. KD OBMOČJA: evid.št.:13306	Vila Župančičeva 14 - 2
054. KD OBMOČJA: evid.št.:13309	Vila Župančičeva 8 - 2
055. KD OBMOČJA: evid.št.:13308	Vila Župančičeva 6 - 2
056. KD OBMOČJA: evid.št.:13247	Hotel Triglav - 2
057. KD OBMOČJA: evid.št.:13377	Domačija Poljšica pri Gorjah 8
058. KD OBMOČJA: evid.št.:17376	Hiša Rečiška cesta 25 - 2
059. KD OBMOČJA: evid.št.:14640	Domačija Kolodvorska 5 - 2
060. KD OBMOČJA: evid.št.:13358	Vila Kidričeva 3 - 2

061. KD OBMOČJA: evid.št.:13357	Vila - Kidričeva 2 - 2
062. KD OBMOČJA: evid.št.:13234	Grajsko kopališče - 2
063. KD OBMOČJA: evid.št.:24	Blejski grad -2
064. KD OBMOČJA: evid.št.:7838	Vila Rikli - 2
065. KD OBMOČJA: evid.št.:13351	Vila Kidričeva 1 - 2
066. KD OBMOČJA: evid.št.:14196	Novo župnišče - 2
067. KD OBMOČJA: evid.št.:13272	Vila pod Skalo 8 - 2
068. KD OBMOČJA: evid.št.:14170	Staro župnišče - 2
069. KD OBMOČJA: evid.št.:13249	Kino - 2
070. KD OBMOČJA: evid.št.:13235	Hiša Pod skalo 6 - 2
071. KD OBMOČJA: evid.št.:13251	Paviljon v Zdraviliškem parku - 2
072. KD OBMOČJA: evid.št.:14171	Stavba Cesta svobode 9 - 2
073. KD OBMOČJA: evid.št.:13332	Vila Cesta svobode 3 - 2
074. KD OBMOČJA: evid.št.:13289	Vila Prešernova 39 - 2
075. KD OBMOČJA: evid.št.:13288	Vila Prešernova 37 - 2
076. KD OBMOČJA: evid.št.:13285	Vila Prešernova 29 - 2
077. KD OBMOČJA: evid.št.:905	Festivalna dvorana - 2
078. KD OBMOČJA: evid.št.:13632	Svetilke na Cesti svobode - 2
079. KD OBMOČJA: evid.št.:10290	Vila Zora s parkom -2
080. KD OBMOČJA: evid.št.:14172	Sokolski dom - 2
081. KD OBMOČJA: evid.št.:13283	Vila Prešernova 25 - 2
082. KD OBMOČJA: evid.št.:13280	Vila Prešernova 17 - 2
083. KD OBMOČJA: evid.št.:17378	Hiša Prešernova 9 - 2
084. KD OBMOČJA: evid.št.: 6821	Športna dvorana - 2
085. KD OBMOČJA: evid.št.:14174	Vila Ljubljanska 3 - 2
086. KD OBMOČJA: evid.št.:13360	Vila Ljubljanska 1 - 2
087. KD OBMOČJA: evid.št.:13250	Paviljon ob vili Rus - 2
088. KD OBMOČJA: evid.št.:13245	Hotel Lovec - 2
089. KD OBMOČJA: evid.št.:13252	Trgovina Emona - 2
090. KD OBMOČJA: evid.št.:13298	Vila Ulica narodnih herojev 3 - 2
091. KD OBMOČJA: evid.št.:13361	Vila Ljubljanska 14 - 2
092. KD OBMOČJA: evid.št.:13112	Domačija Zagoriška 18 - 2
093. KD OBMOČJA: evid.št.:13323	Vila Cankarjeva 5 - 2
094. KD OBMOČJA: evid.št.:13324	Vila Cankarjeva 7 - 2
095. KD OBMOČJA: evid.št.:13325	Vila Cankarjeva 9 - 2
096. KD OBMOČJA: evid.št.:13292	Vila Ribenska 12 - 2
097. KD OBMOČJA: evid.št.:13293	Vila Ribenska 4 - 2
098. KD OBMOČJA: evid.št.:13363	Vila Ljubljanska 28 - 2
099. KD OBMOČJA: evid.št.:17377	Gozdno gospodarstvo Bled - 2
100. KD OBMOČJA: evid.št.:13318	Hiša Ljubljanska 20 - 2
101. KD OBMOČJA: evid.št.:13362	Vila Ljubljanska 15 - 2
102. KD OBMOČJA: evid.št.:13317	Hiša Ljubljanska 13 - 2
103. KD OBMOČJA: evid.št.:13350	Vila Grič 7 - 2
104. KD OBMOČJA: evid.št.:14163	Hiša Prešernova 2 - 2
105. KD OBMOČJA: evid.št.:13349	Vila Grič 2 - 2
106. KD OBMOČJA: evid.št.:13116	Hiša Grič 3 - 2
107. KD OBMOČJA: evid.št.:13335	Vila Črtomirova 22 - 2
108. KD OBMOČJA: evid.št.:13347	Vila Črtomirova 9 - 2
109. KD OBMOČJA: evid.št.:14164	Hiša Trubarjeva 13 - 2
110. KD OBMOČJA: evid.št.:14165	Hiša trubarjeva 14 - 2
111. KD OBMOČJA: evid.št.:13237	Hiša Prešernova 10 - 2
112. KD OBMOČJA: evid.št.:13238	Hiša Prešernova 12 - 2
113. KD OBMOČJA: evid.št.:13239	Vila Prešernova 18 - 2
114. KD OBMOČJA: evid.št.:13281	Vila Prešernova 18 - 2
115. KD OBMOČJA: evid.št.:13279	Vila Prešernova 16 - 2
116. KD OBMOČJA: evid.št.:13346	Vila Črtomirova 8 - 2
117. KD OBMOČJA: evid.št.:13282	Vila Prešernova 24 - 2
118. KD OBMOČJA: evid.št.:13284	Vila Prešernova 26 - 2
119. KD OBMOČJA: evid.št.:13286	Vila Prešrnova 30 - 2
120. KD OBMOČJA: evid.št.:14144	Gostinska šola - 2
121. KD OBMOČJA: evid.št.:13287	Vila Prešernova 34 - 2
122. KD OBMOČJA: evid.št.:13000	Vila Prešernova 42 - 2

123. KD OBMOČJA: evid.št.:13334	Vila Črtomirova 2 - 2
124. KD OBMOČJA: evid.št.:13345	Vila Črtomirova 7 - 2
125. KD OBMOČJA: evid.št.:13297	Vila Trubarjeva 5 - 2
126. KD OBMOČJA: evid.št.:13296	Vila trubarjeva 4 - 2
127. KD OBMOČJA: evid.št.:13344	Vila Črtomirova 5 - 2
128. KD OBMOČJA: evid.št.:13336	Vila Črtomirova 3 - 2
129. KD OBMOČJA: evid.št.:13366	Vila mladinska 4 - 2
130. KD OBMOČJA: evid.št.:13365	Vila Mladinska 2 -2
131. KD OBMOČJA: evid.št.:13364	Vila mladinska 17 - 2
132. KD OBMOČJA: evid.št.:13301	Vila Za Pecovco 8 - 2
133. KD OBMOČJA: evid.št.:13300	Vila Za Pecovco 6 - 2
134. KD OBMOČJA: evid.št.:13299	Vila Za Pecovco 4 - 2
135. KD OBMOČJA: evid.št.:13369	Vila Na rebri 5 - 2
136. KD OBMOČJA: evid.št.:13316	Hiša Grajska 6 - 2
137. KD OBMOČJA: evid.št.:13313	Hiša Cesta svobode 4a - 2
138. KD OBMOČJA: evid.št.:13314	Hiša Grajska 20 - 2
139. KD OBMOČJA: evid.št.:13290	Vila Prešernova 41 - 2
140. KD OBMOČJA: evid.št.:11984	Hiša Grajska 9 - 2
141. KD OBMOČJA: evid.št.:13278	Vila Prešernova 48 - 2
142. KD OBMOČJA: evid.št.:13294	Vila Rikljeva 2 - 2
143. KD OBMOČJA: evid.št.:13315	Hiša Grajska 23 - 2
144. KD OBMOČJA: evid.št.:13348	Hiša Grajska 40 - 2
145. KD OBMOČJA: evid.št.:13126	Kašča pri domačiji Grajska 55 - 2
146. KD OBMOČJA: evid.št.:26076	Domačija Partizanska 3 - 2
147. KD OBMOČJA: evid.št.:13111	Domačija Partizanska 8 - 2
148. KD OBMOČJA: evid.št.:13125	Hiša Partizanska 5 - 2
149. KD OBMOČJA: evid.št.:13115	Gospodarsko poslopje pri hiši Partizanska 10 - 2
150. KD OBMOČJA: evid.št.:13124	Hiša Partizanska 15 -2

Območja kulturne dediščine so povzeta po registru nepremične kulturne dediščine oz. digitaliziranih območjih gis sistema IOBČINE (<http://www.iobcina.si/iobcina2/>).

PRILOGA D: Izviri voda (Kučina in Prosen, 2007) (podloga TTN5).

